

SUOMALAISEN DOKUMENTTIELOKUVAN LEVITYS- JA ESITYSKANAVAT

Titta Lapinkataja

Opinnäytetyö
Toukokuu 2010

Viestinnän koulutusohjelma
Kulttuuriala

Tekijä(t) LAPINKATAJA, Titta	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 10.05.2010
	Sivumäärä 76	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi SUOMALAISEN DOKUMENTTIELOKUVAN LEVITYS- JA ESITYSKANAVAT		
Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) HYVÄRINEN, Aimo HEIKKINEN, Martti		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä selvitettiin, millaisia levitys- ja esityskanavia suomalaisella dokumenttielokuvalla tänä päivänä on. Erityisesti pyrittiin tarkastelemaan kanavia, jotka ovat rikkomassa perinteisiä levitys- ja esitystrategioita.</p> <p>Tutkimusmateriaalina käytettiin alan kirjallisuutta ja julkaisuja sekä empiiristä tietoa. Opinnäytetyötä varten haastateltiin myös kolmea elokuva-alan ammattilaista. Lisäksi tutkimusta tukemaan laadittiin kaksi verkkokyselyä, joista toinen kohdistettiin suomalaisille katsojille ja toinen suomalaisen dokumenttielokuvan parissa työskenteleville ammattilaisille. Katsojakyselyyn vastasi 147 henkilöä ja ammattilaiskyselyyn 20 henkilöä.</p> <p>Tutkielmassa esiteltiin seitsemän eri levitys- ja esityskanavaa: kotimaiset televisiokanavat, elokuva-teatterit, elokuvafestivaalit, elokuvakeskukset, elokuvatapahtumat, internet ja elokuvakontakti. Televisio on edelleen selkeästi suosituin tapa esittää ja katsoa suomalaista dokumenttielokuvaa. Kuluttaja on kiinnostunut käyttämään myös muita jakelukanavia, mihin elokuva-alalla on pyritty vastaamaan. Suomalainen dokumenttielokuva on enenevässä määrin raivaamassa tietään elokuva-teattereihin, ja elokuviasalien digitoitumisen myötä on teatterilevityskin laajenemassa. Tietoyhteiskunnan muutokset, kuten internetin yleistymisen, näkyvät myös suomalaisella dokumenttielokuva-alalla ja dokumenttielokuvan jakelussa eletäänkin murrosvaihetta. Mahdollisuudet elokuvan lailliseen levittämiseen internetin välityksellä ovat jo olemassa, mutta kotimaisen dokumenttielokuvan kohdalla niitä ei juuri hyödynnetä. Internet on tuomassa myös mahdollisuuden rikkoa dokumentin perinteistä lineaarista aikakäsitystä ensisijaisesti internetiä julkaisualustanaan käyttävien dokumenttien muodossa. Suomalainen elokuvateollisuus on jatkuvasti muuttumassa yhä kansainvälisemmäksi niin jakelussa kuin yhteistuotantojenkin muodossa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Dokumenttielokuva, dokumentti, levitys, esitys		
Muut tiedot Liite 1. on 16 sivun graafinen yhteenveto ammattilaisille suunnatun kyselyn vastauksista Liite 2. on 10 sivun graafinen yhteenveto katsojille suunnatun kyselyn vastauksista		

Author(s) LAPINKATAJA, Titta	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 10052010
	Pages 76	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title DISTRIBUTION AND EXHIBITION CHANNELS OF FINNISH DOCUMENTARY FILM		
Degree Programme Media Design		
Tutor(s) HYVÄRINEN, Aimo HEIKKINEN, Martti		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of this thesis was to explore what kinds of distribution and exhibition channels Finnish documentary films currently have. The focus was especially on strategies breaking the customary patterns of distribution and exhibition.</p> <p>This thesis is based on prior research publications and empiric knowledge of the studied field. For gathering data, three professionals of the studied field were interviewed. In addition, two online questionnaires were used to obtain data. One of the questionnaires focused on gathering data from Finnish viewers and the other on professionals working on Finnish documentary movies.</p> <p>Seven different distribution and exhibition channels are presented in this thesis: Domestic television channels, movie theaters, film festivals, film centers, film events, the Internet and movie contacts. Among the channels presented, the television was still noted to be by far the most popular means of presenting and watching Finnish documentary films. It was also noted that viewers are interested in utilizing other means, which are at their disposal and presented by the film industry. Nowadays Finnish documentary films are increasingly shown in theaters. As movie theaters are being digitalized, this trend is still growing. Changes in the information society, such as the Internet access, becoming more common, are having an impact on the Finnish documentary industry. It was also noted that the distribution of films is undergoing a change. Despite the possibility to legally distribute domestic movies through the Internet, this option is not yet utilized within the industry. The Internet is also bringing forth the possibility to break the conventions of the linear perception of time. This is possible with movies using the Internet as their primary distribution platform. The Finnish movie industry is also becoming more international in the sense of distribution and co-productions.</p>		
Keywords Documentary, documentary film, distribution, exhibition		
Miscellaneous Appendix 1: 16 pages long graphical summary of the results from questionnaire for professionals Appendix 2: 10 pages long graphical summary of the results from questionnaire for viewers		

SISÄLTÖ	
1 JOHDANTO	2
2 DOKUMENTTIELOKUVAN MÄÄRITTELY	4
3 LEVITYS- JA ESITYSKANAVAT	5
3.1 Kotimaiset televisiokanavat	6
3.2 Elokvateatterit	8
3.2.1 Elokvateattereiden digitalisoituminen	13
3.2.2 Dokumenttiprojekti Goes Cinema -hanke	15
3.3 Elokvafestivaalit	17
3.4 Elokvakeskukset	18
3.5 Elokvatapahtumat	19
3.6 Internet	21
3.6.1 VoD-palvelimet tulevaisuutta dokumentin levityksessä	22
3.6.2 Internet dokumentin ensisijaisena julkaisualustana	25
3.6.3 Piratismi internetissä	29
3.7 Suomen elokvakontakti ry	30
4 KOTIMAINEN RAHOITUS	30
5 KANSAINVÄINEN LEVITYS JA RAHOITUS	36
5.1 Elokvien kansainväliset yhteistuotannot	37
5.2 Eurooppalaiset tukiohjelmat	38
5.3 Suomen elokvasäätiö ja AVEK tukemassa kulttuurivientiä	42
5.4 Kansainvälisen yhteistyön ristiriitoja	42
6 POHDINTA	43
LÄHTEET	46
LIITTEET	
Liite 1. web-kysely suomalaisen dokumenttielokuvan parissa työskenteleville alan ammattilaisille	50
Liite 2. web-kysely katsojille	67

1 JOHDANTO

Suomalainen dokumenttielokuva mielletään herkästi ohjelmatarjonnaksi, jota katsotaan kotona iltaisin YLE:n tv-kanavilta. Ei ihmeikään, sillä televisio on jo kauan ollut, ja tulee olemaan vielä pitkään, suomalaisen dokumenttielokuvan suosituin esityskanava. On kuitenkin monia vaihtoehtoisia keinoja sekä esittää että levittää suomalaista dokumenttielokuvaa.

Ollessani työharjoittelujaksolla YLE TV 2:n Dokumenttiprojektissa sain mahdollisuuden tutustua lähemmin suomalaisen dokumenttielokuvan esitys- ja levitysstrategioihin. Dokumenttiprojektin tuottaja Iikka Vehkalahti on aina ensimmäisenä siellä, missä dokumenttialalla tapahtuu. Näin ollen pääsin todistamaan esimerkiksi Dokumenttiprojekti Goes Cinema -hankkeen kehitystä, joka on tuonut perinteikkään tv-slotin myös elokuvateattereihin. Niin ikään tulin tutuksi uudenlaisen elokuvatapahtuman, Doc Loungen kanssa, jonka mukana dokumenttielokuva on löytänyt tiensä ravintolaympäristöön. Harjoitteluajaksiin kokemuksiini pohjaten sekä kiinnostuksesta suomalaista dokumenttielokuvaa kohtaan pyrin tutkielmassani tarkastelemaan, millaisia eri julkaisukanavia suomalaiselle dokumenttielokuvalle on olemassa.

Taustatietoja hankkiessani huomasin, että teoksia tai julkaisuja, joissa käsiteltäisiin lähemmin suomalaisen dokumenttielokuvan esitys- ja levityskanavia, ei ollut helposti löydettävissä. Alan ammattilaisille kyseiset kiemurat ovat arvatenkin työn kautta tuttuja, mutta opiskelijalle tai juuri alalle tulleelle ne näyttävät varsin sekavina. Tämän vuoksi pyrin yksissä kansissa kertomaan näistä kanavista. Tarkoitukseni on pureutua erityisesti tällä hetkellä muutosta aiheuttaviin seikkoihin, kuten internetiin, elokuvateattereiden digitalisoitumiseen, elokuva-alan kansainvälistymiseen sekä elokuvatapahtumiin.

Koska suomalaisen dokumenttielokuvan esitys ja levitys ovat tiiviisti tekemisissä rahoituksen kanssa, esittelen myös tyypillisimmät kotimaiset rahoittajat. Perehdyn lisäksi globalisoitumiseen, joka on tuonut mukanaan elokuvahankkeiden kansainväliset yhteistuotannot. Yhteistuotannoissa nimensä mukaan tuotetaan, rahoitetaan, levitetään ja

esitetään elokuvaa yhdessä yli rajojen. Tämä trendi on ollut nähtävillä jo 1990-luvulta lähtien.

Tutkimukseni perustan alan julkaisuihin ja kirjallisuuteen sekä empiiriseen tietoon. Lisäksi olen haastatellut kolmea alan ammattilaista: Jukka Pekka Laaksoa (toiminnanjohtaja, Pirkanmaan elokuvakeskus), Sami Jahnukaista (tuottaja, Mouka Filmi Oy) sekä Aija Salovaaraa (koordinaattori, Dokumenttiprojekti Goes Cinema). Jokainen heistä ansaitsee lämpimän kiitoksen vastauksistaan, ajastaan ja inspiroinnistaan. Toteutin tutkielmaa tukemaan myös kaksi web-kyselyä. Toisen kohdistin suomalaisen dokumenttielokuvan parissa työskenteleville ammattilaisille ja toisen suomalaisille katsojille. Katsojakyselyyn vastasi 147 henkilöä. Kyselyssä pyrin selvittämään suomalaisten kiinnostusta dokumenttielokuvaa kohtaan ja heidän yleisiä katselutottumuksiaan. Useassa kohtaa annoin katsojien perustella vastauksiaan kirjallisesti, ja näitä kommentteja sekä yhteenvetokuvioita löytyy tutkielman eri kohdista. Ammattilaisille kohdistetussa kyselyssä selvitin millä tavalla suomalaisen dokumenttielokuvan parissa työskentelevät näkevät eri levitys- ja esityskanavat, ja miten niitä käyttävät. Kyselyyn vastasi 20 henkilöä. Koska vastaajia oli suhteellisen vähän, päätin luopua kuvioiden esittämisestä ammattilaiskyselyn vastauksissa. Annoin myös ammattilaisille mahdollisuuden perustella vastauksiaan, ja näitä mielipiteitä olen käyttänyt tutkielmassani. Molemmat kyselyt vastauksineen ovat luettavissa tutkielman liitteistä.

Suomalainen dokumenttielokuva ansaitsee tulla nähdyksi, kuulluksi ja tunnetuksi siellä missä lajitoverinsa fiktiokin.

2 DOKUMENTTIELOKUVAN MÄÄRITTELY

Dokumenttielokuvasta on tehty valtavasti tutkimuksia, mutta yhtä ja ainoa totuutta sen merkityksestä ei pystytä sanomaan. Missä menee raja dokumentaarisen asiaohjelman ja dokumenttielokuvan välillä? Mikä tekee fiktiivisestä elokuvasta sepitetyn ja dokumentaarista totuudellisemman? Kuka määrittelee, milloin dokumentti on kreatiivinen ja elokuvallinen? Koska luovuus harvoin tuntee rajoja tai on selkeästi lokeroitavissa, en koe mielekkääksi kategorisoida dokumenttielokuvan merkitystä liiaksi. Aiheeni kannalta on kuitenkin välttämätöntä selvittää, mitä dokumenttielokuvalla tarkoitetaan ja mitä itse tarkoitan dokumenttielokuvalla tässä tutkielmassa.

Webster (Dokumentti) toteaa dokumenttielokuvan viittaavan elokuvaan, joka kuvaa todellisuutta enemmän kuin fiktio- eli näytelmäelokuva. Dokumenttielokuvassa esiintyvät ihmiset ja tapahtumat ovat todellisia, toisin sanoen henkilöhahmot esittävät itseään tai kertovat itsestään joko tapahtuvissa tai tapahtuneissa tilanteissa. Silti kaikki elokuvat ovat enemmän tai vähemmän fiktiota, sepitettä, tekijöidensä tulkintaa todellisuudesta. Websterin mielestä dokumenttielokuvakaan ei siis ole totta, eikä sen pidäkään pyrkiä yhteen ja ainoaan totuuteen.

Elokuvallisuus-termin tarkoituksena on tehdä eroa luovan ja taiteellisen sekä ei-luovan ja rutiininomaisen tuotannon välille. Kun tarkastellaan dokumentaristin pyrkimyksiä taiteelliseen ilmaisuun, kutsutaan hänen elokuvaansa yleensä luovaksi dokumenttielokuvaksi. (Haase 2006, 3-4.) Webster (Dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen) lainaa Robert Bressonia selvittäessään, ettei elokuvaa ole se, että reaaliaikainen tilanne näytetään sellaisena kuin se tapahtuu. Elokuvataide edellyttää luovaa ja subjektiivista päätöksentekoa.

Dokumentin esityskanava määrittelee pitkälti, mihin lokeroon katsoja dokumentin mieltää kuuluvan. Voidaankin raa'asti sanoa, että elokuvalevitykseen päätyvien dokumenttien koetaan olevan dokumenttielokuvia. Televisiossa esitettävien dokumenttien kategorisointi ei ole yhtä yksiselitteistä. Saksala (2008, 19 - 20) lainaa Silja Lanan Cavadaa pohti-

essaan tv-dokumenttien eroja. Cavada jakaa tv-dokumentit kolmeen alalajiin: reportaasidokumenttiin, journalistiseen tv-dokumenttiin ja elokuvadokumenttiin. Reportaasidokumentti on nopeasti tuotettu, aiheeltaan ajankohtainen, ja sillä on vahva journalistinen sisältö. Siksi se liittyy läheisesti tv:n uutis- ja ajankohtaisohjelmien lajityyppeihin. Journalistinen tv-dokumentti tasapainoilee sisältökeskeisyyden ja muotokeskeisyyden välillä. Sen aiheiden ajattomuus, reportaasidokumenttia hitaampi tuotantomalli ja elokuvallis-televisiollinen ilme lähentävät sitä dokumenttielokuvan suuntaan. Tv:n elokuvadokumentti taas hakee lajipiirteensä, aihepiirin ajattomuuden, vahvan elokuvallisen muodon ja hitaan tuotantomallin suoraan dokumenttielokuvalta.

Tutkielmassani en viittaa dokumenttielokuvalla journalistisiin ajankohtaisohjelmiin tai reportaaseihin, enkä myöskään katso tosi-tv-ohjelmien, eli docu soapien, olevan dokumenttielokuvaa. Pääsääntöisesti tarkoitan dokumenttielokuvalla luovempia, elokuvallisia dokumentteja, jotka ovat esitettävissä itsenäisesti oman otsakkeensa alla. Olen kuitenkin antanut esimerkiksi ammattilaisille sekä katsojille tarkoitetuissa kyselyissäni vastaajille vapaat kädet määritellä itse, minkä he kokevat olevan dokumenttielokuvaa. Elokuvan kestoa en ole rajannut, vaan käsittelen dokumenttielokuva-termin kattavan niin lyhyitä kuin pitkiäkin dokumenttielokuvia.

3 LEVITYS- JA ESITYSKANAVAT

Valtion elokuvatarkastamon (2007) mukaan kuvaohjelman esittäjä on henkilö, laitos tai yritys, joka julkisesti esittää elokuvia tai muita kuvaohjelmia. Levittäjä taas on henkilö, laitos tai yritys, joka tarjoaa yleisölle ostettavaksi, vuokrattavaksi, lainattavaksi tai muulla tavalla luovutettavaksi kuvaohjelmia. Laakso (2010) tiivistää levityksen olevan se väline, jolla elokuvat saadaan esitykseen. Tuottaja tarjoaa elokuvaa levittäjälle, ja levittäjä katsoo, uskooko siihen vai ei. Näin ollen elokuvat valikoituvat teatterilevitykseen levittäjän kautta. Televisio sekä internet tulevat mukaan tuotantovaiheessa, jossa levittäjä harvemmin on suomalaisen dokumenttielokuvan kohdalla mukana. Levittäjä on se henkilö tai taho, joka ymmärtää elokuvateattereista ja osaa sanoa, mikä on mahdollista ja mikä

ei. Hän tuntee tekniikan sekä tiedotuksen salat. (Laakso 2010.) Tunnettuja suomalaisen dokumenttielokuvan levittäjiä ovat esimerkiksi FS Film, Pirkanmaan elokuvakeskus, Sandrew Metronome, FinnKino sekä Nordisk Film. Laakso (2010) kuitenkin tarkentaa, että levitys on jatkuvasti muuttuva asia, vaikka tietyt kanavat, kuten elokuvateatterit ja televisio, ovatkin olemassa. Ollaan menossa pois fyysisen teoskappaleen ideasta, jolloin levittäjänkin rooli saattaa tulevaisuudessa muuttua aivan toiseksi.

Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmasta (2006, 16) käy ilmi, että televisio on elokuvan katsojamäärillä mitattuna yhä sen pääasiallinen levityskanava. Samaan tulokseen tullaan myös tarkasteltaessa katsojille suunnatun web-kyselyn tuloksia, jossa tiedusteltiin katsojien pääasiallisia kanavia katsoa suomalaista dokumenttielokuvaa. Peräti 78 prosenttia vastasi katsovansa dokumentteja eniten televisiosta. On kuitenkin olemassa lukemattomia muitakin julkaisualustoja, joilla suomalaista dokumenttielokuvaa voidaan esittää.

3.1 Kotimaiset televisiokanavat

Televisio on edelleen kaikkein suosituin suomalaisen dokumenttielokuvan esityskanava. Erityisesti Yleisradio on kiinteästi mukana niin rahoittajana, ostajana kuin esittäjänäkin suomalaisessa dokumenttielokuvateollisuudessa.

Saksala (2008, 26-29) on luetellut kirjassaan *Asiaa ruudussa – tv-dokumentin anatomia* kattavasti dokumentteja ja dokumenttielokuvia esittäviä tv-slotteja, joista tuon esiin suomalaista dokumenttituotantoa lähimpinä olevat.

YLE TV 1 Ykkösdokumentti

Ykkösdokumentti on yhteiskunnallinen asiadokumentti, joka kertoo sekä nykyhetkestä että historiasta. Yhteistä on kuitenkin aina se, että dokumentti koskettaa katsojaa, tuo asian lähelle ja ymmärrettäväksi. *Ykkösdokumentin* tekijöitä ovat YLE Asiaohjelmien toimittajat sekä itsenäiset suomalaiset dokumentintekijät. *Ykkösdokumentissa* esitetään myös ulkomaalaisia laatudokumentteja.

YLE TV 1 Tosi tarina

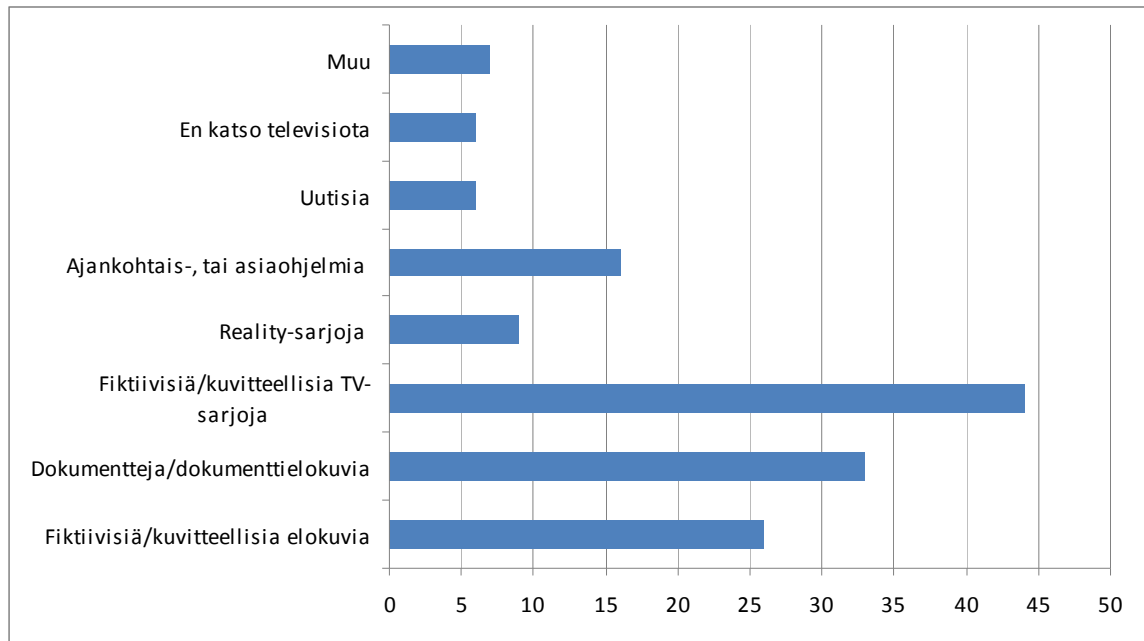
TV 1:n Asiaohjelmien *Tosi tarina* –sarja kertoo puolen tunnin tarinoita suomalaisista suomalaisille katsojille. Kertomukset etsivät ja tavoittavat aina jotain erityistä arjesta ja tästä päivästä. Tarinat ovat kokeneiden dokumentaristien mutta myös aivan nuorten ensikertalaisten tekemiä.

YLE TV 2 Dokumenttiprojekti

Dokumenttiprojekti esittää viikoittain televisiossa Suomen ja maailman dokumenttielokuvien parhaimmista. *Dokumenttiprojektin* elokuvat käsittelevät monenlaisia aiheita hyvin henkilökohtaisista tarinoista aina koko maailmaa koskettaviin tapahtumiin. (Saksa-la 2008, 26-29.)

Muita Saksalan kirjassa mainittuja sekä tutkielman kirjoittamishetkellä televisiossa esitettäviä slotteja ovat TV 1 Ulkolinja, YLE Teeman dokumentit, FST5 Seportaget, MTV3 45 minuuttia, Nelosen 4D sekä JIM D (mts. 27-29). Kaikissa näissä ei esitetä suomalaista dokumentti- tai ajankohtaistuotantoa. YLE Asiaohjelmien Dokumenttitoimituksen vastaava tuottaja Pentti Väliahdet kertoo Saksalan (2008, 31-32) kirjassa, etteivät kaikki *Tosi tarinatkaan* mahdu tv-dokumentin genreen, vaan osa niistä on reportaaseja. Toiset kertomuksista ovat taas hyvinkin elokuvallisia dokumentteja.

Katsojille suunnatussa kyselyssä tiedustelin, millaisia ohjelmia suomalaiset mieluiten televisiosta katsovat. Vastaajista 30 prosenttia seurasi mieluiten fiktiivisiä sarjoja, mutta dokumentit ja dokumenttielokuvat kiinnostivat 22 prosenttia katsojista.

KUVIO 1. Katsotko mieluiten televisiosta? (Liite 2.)

3.2 Elokvateatterit

Elokvateatteriteollisuus elää Suomessa murroskauttaan digitaaliseen tekniikkaan siirtäessä. Palaan aiheeseen tarkemmin kohdassa Elokvateattereiden digitalisoituminen (ks. 3.2.1).

Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmassa (2006, 19) katsotaan elokvateattereiden kilpailutilanteen kiristyneen muiden vapaa-ajanviettomuotojen sekä elokuvan eri esitysmuotojen kanssa. Entiset toimintamuodot eivät riitä tavoittamaan esimerkiksi internet-sukupolvea. Teattereiden teknisen tason parantuminen ja oheispalvelujen kehittyminen tuovat uutta yleisöä. Myös väestön ikääntyminen on tuomassa elokvateattereille haasteita.

Laakson (2010) mielestä suomalaisessa dokumenttielokuvassa on onnistuttu siinä, mitä on elokvateatterin suhteen haluttu. Suomalainen dokumenttielokuva on saanut teattereissa enemmän näkyvyyttä. Tarkasteltaessa Suomen elokvateatterien katsojatilasto-

ja vuosilta 2004 – 2010 (ks. TAULUKKO 1-7) voidaan huomata suomalaisen dokumenttielokuvan eläneen teatterilevityksessä hiljaista kautta vuosina 2005 – 2008. Dokumenttielokuva ei myöskään juhli katsojaluvuilla, vaikka poikkeuksiakin löytyy, kuten *Kenen joukoissa seisot* (ohj. Jouko Aaltonen), sekä *Katastrofin aineksia* (ohj. John Webster). Ymmärrettävää on, että levittäjä ottaa taloudellisen riskin lähtiessään levittämään suomalaista dokumenttielokuvaa.

Vuoden 2010 aikana tilanne on kääntynyt positiivisempaan suuntaan. Levitykseen on otettu peräti kuusi suomalaista dokumenttielokuvaa toukokuun alkuun mennessä. *Miesten vuoro* (ohj. Joonas Berghäll ja Mika Hotakainen), sekä *Reindeerspotting – Pako joulumaasta* (ohj. Joonas Neuvonen) ovat saaneet lyhyen ajan sisällä enemmän katsojia kuin moni suomalainen dokumenttielokuva koko teatterilevitysaikanaan.

TAULUKKO 1. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2004. (SES Tilastoja 2004, 5.)

2004	Katsojia	Levittäjä
Melancholian 3 huonetta	3 958	Finnkino
Isältä Pojalle	3 329	FS Film
Riot On	1 605	Sandrew Metronome
Jumalan Morsian	1 103	FS Film
Työväenluokka	991	FS Film
V.O.I.T.K.A. – metsän veljet	269	FS Film

TAULUKKO 2. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2005. (SES Tilastoja 2005, 6.)

Vuosi 2005	Katsojia	Levittäjä
Sen edestään löytää	3 389	FS Film
Paimenet	2 784	FS Film
Kuuban valloittajat	1 510	FS Film

TAULUKKO 3. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2006. (SES Tilastoja 2006, 5.)

Vuosi 2006	Katsojia	Levittäjä
Pavlovin koirat	1 191	Scanbox
Kenen joukoissa seisot	13 205	Sandrew Metronome

TAULUKKO 4. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2007. (SES Tilastoja 2007, 5.)

Vuosi 2007	Katsojia	Levittäjä
Yhden tähden hotelli	6 338	Sandrew Metronome
Family Meeting	1 740	FS Film

TAULUKKO 5. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2008. (SES Elokvavuosi 2008, 10-11.)

Vuosi 2008	Katsojia	Levittäjä
Pyhän kirjan varjo	2 123	FS Film
Punk – tauti joka ei tapa	2 267	Sandrew Metronome
Katastrofin aineksia	12 365	Finnkino

TAULUKKO 6. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2009. (SES Katsojaluvut 2009.)

Vuosi 2009	Katsojia	Levittäjä
Liikkumavara	150	Pirkanmaan elokuvakeskus
Täynnä Tarmoa	1 500	Bio Rex
Kansakunnan olohuone	400	Pirkanmaan elokuvakeskus
Magneettimies	1 700	Pirkanmaan elokuvakeskus

TAULUKKO 7. Kotimaiset dokumenttielokuva ensi-illat vuonna 2010. (SES Katsojaluvut 2010.)

Vuosi 2010	Ensi-ilta	Katsojia 3.5. menn.	Levittäjä
Auf Wiedersehen Finland	12.2.10	3 401	Suomen elokuvakontakti
Freetime Machos	12.3.10	2 073	Pirkanmaan elokuvakeskus
Stadilaista tangoa etsimässä	19.3.10	523	FS Film
Miesten vuoro	26.3.10	17 396	Nordisk Film
Reindeerspotting – Pako joulumaasta	9.4.10	40 384	Nordisk Film
Rautaa rajan taa	16.4.10	286	Finnkino

Kysyin alan ammattilaisilta, pitävätkö he elokuvateatterilevitystä suomalaiselle dokumenttielokuvalla tärkeänä, vaikka katsojaluvut ovatkin suhteessa vähäisiä. Seuraavassa heidän vastauksiaan:

Elokuvateatterilevitys nostaa dokumenttielokuvan elokuvaksi näytelmäelokuvien rinnalle.

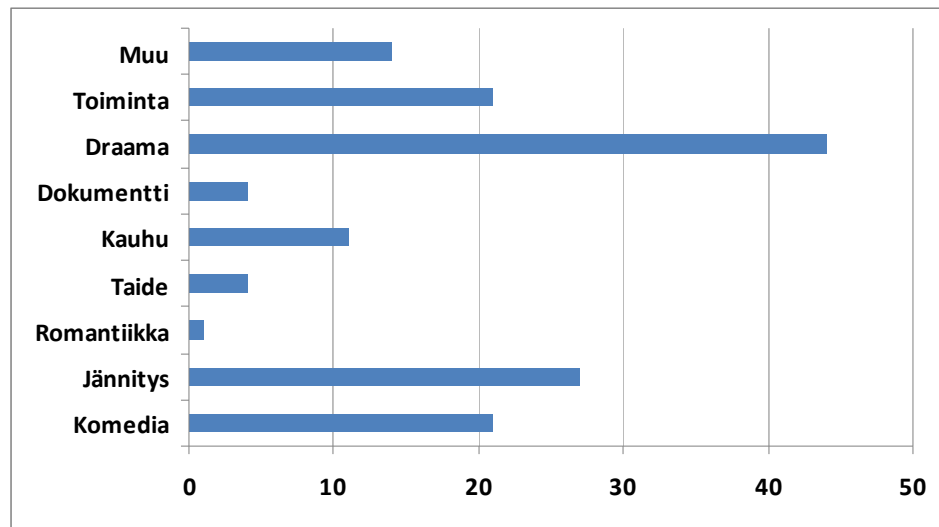
Anonyymi, elokuvaaja

Lisää huomattavasti näkyvyyttä, mutta on taloudellinen riski levittäjälle.
Anonyymi, levitysvastaava

Mielestäni teatterilevitykseen päätyviä elokuvia pitäisi arvioida tarkemmin, on tarpeetonta laittaa teatteriin elokuvia, joilla ei ole yleisöpotentiaalia. Tämä luo epäuskoa yleisesti levittäjiin ja dokumenttielokuvan levitykseen teattereissa. Osa dokumenteista on luotu isolle kankaalle, osa ei.
Anonyymi, apulaistuottaja

(Liite 1.)

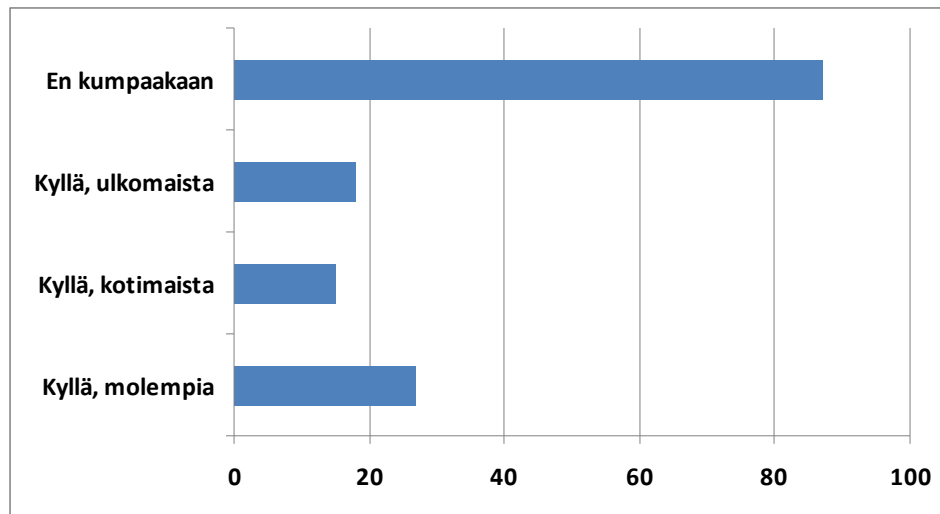
Seuraavista kuvioista (ks. KUVIO 1-4) käyvät ilmi laatimani katsojakyselyn tulokset suomalaisten elokuvateatteritottumuksista sekä kiinnostuksesta kotimaista dokumenttielokuvaa kohtaan teatteriympäristössä.

KUVIO 2. Millaisia elokuvia katsot mieluiten elokuvateatterissa? (Liite 2.)

Kommentti katsojakyselyyn vastanneelta:

Itse miellän elokuvateatterit niin sanotusti hauskanpitopaikaksi, eivätkä dokumentit sinällään ole hauskanpitoa. Televisiosta niitä mielellään kuitenkin katson.
Nainen, 37 v.

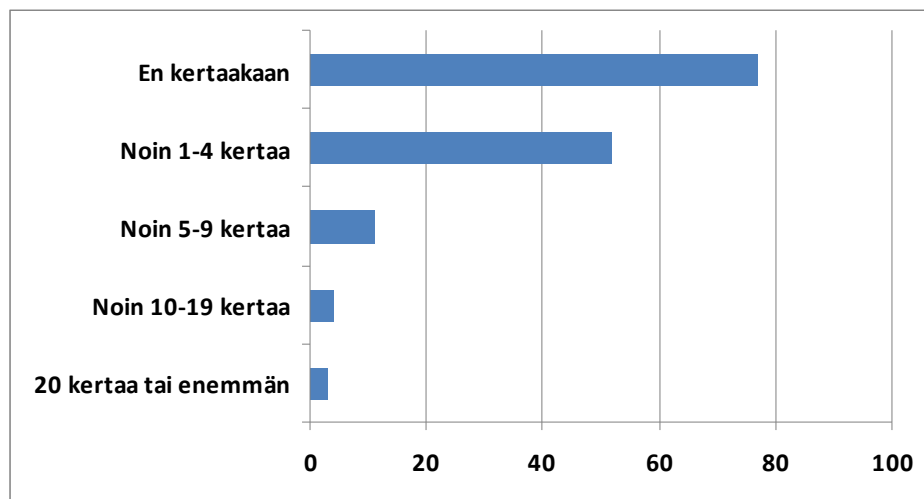

KUVIO 3. Oletko käynyt katsomassa suomalaista, tai ulkomaista dokumenttielokuvaa elokuva (Liite 2.)

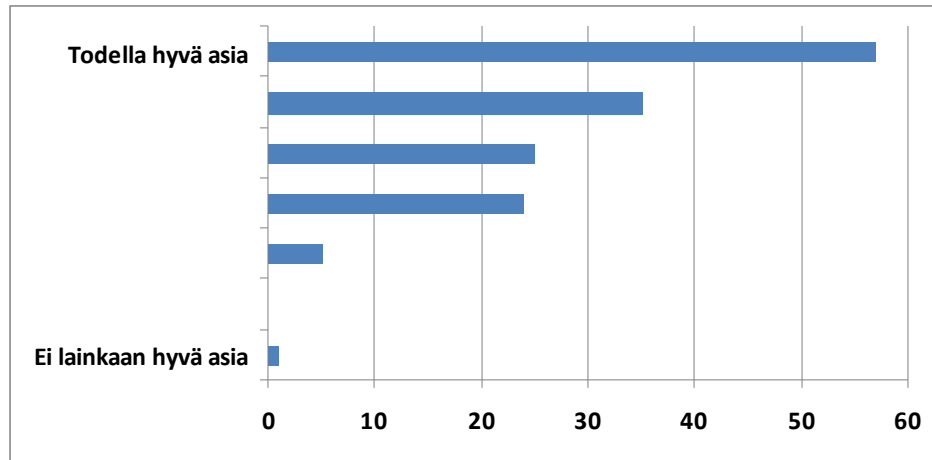
Kommentti katsojakyselyyn vastanneelta:

Enemmän valikoimaa elokuvatarjontaan. Muutakin kuin pelkkää amerikkalaista tuotantoa, jotka toistavat samaa sankaritarinaa.

Nainen, 24 v.

KUVIO 4. Kuinka monesti olet käynyt katsomassa suomalaista ja/tai ulkomaista dokumenttielokuvaa elokuvateatterissa? (Liite 2.)

KUVIO 5. Onko sinusta hyvä, että suomalaisia dokumenttielokuvia esitetään myös elokuvateatterissa? (Liite 2.)

Katsojakyselyn tuloksista on havaittavissa, että suuri osa vastaajista pitää suomalaisen dokumenttielokuvan esittämistä elokuvateattereissa arvokkaana, mutta harvempi on kuitenkin käynyt sitä katsomassa. Tähän vaikuttaa varmasti myös se, että kyseisen genren elokuvia on nähty teattereissa harvakseltaan.

3.2.1 Elokvateattereiden digitalisoituminen

Satavuotias perinne esittää elokuvia projisoimalla valoa filmin läpi kankaalle on muuttumassa (Siitonen 2006, 3). D-Cinema (DCI) on tarkoitettu korvaamaan nykyiset 35 mm:n projektorit. Kuvan ja äänen laatu ovat parasta mitä nykyteknologia tarjoaa, ja piratismin estävät turvajärjestelyt on viety huippuunsa. Tarkoituksena on, että kansainväliset standardointijärjestöt saavat aikaan yhtenäisen Digital Cinema -standardin, jollainen 35 mm:n filmi on ollut. D-cinema on siis tarkoitettu ensisijaisesti kansainvälisille ensi-iltaelokuville. (Mts. 20.)

MEDIA Sallesin tekemän kyselyn perusteella eurooppalaisten elokuvateattereiden digitalisointi on päässyt hyvin vauhtiin. Vuoden 2009 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana digitaaliseen esitystekniikkaan siirtyneiden salien määrä kasvoi 68 prosentilla. Kesäkuun

loppuun mennessä Euroopassa oli yhteensä 2 583 digitaalista elokuvasalia. (SESinfo 2010, 4.) Suomessa vuoden 2011 loppuun mennessä digitaalisia saleja tulee olemaan noin 65 – 70, eli runsaat 20 % maan kaikista teatterisaleista (SESinfo 2010, 16).

Digitaaliseen esittämiseen siirtyminen elokuvateattereissa mahdollistaa kotimaisen dokumenttelokuvan levityksen tehostamisen. Levityskulujen laskiessa, erityisesti esityskopioissa, kustannukset on mahdollista kattaa pienemmilläkin katsojaluvuilla. (SESinfo 2010, 16.) Kansainvälisessä vertailussa digikopion hinnaksi arvioidaan 250 euroa ja filmikopion kustannukseksi 1000 euroa (SES Toimintakertomus 2009, 16). Suomen elokuväsäätiö tukee elokuvateattereiden digitoimista. Vuonna 2009 tehtiin 36 digitointipäätöstä ja kaiken kaikkiaan digitoimista tuettiin 1 796 250 eurolla (SES Toimintakertomus 2009, 17).

Elokuvan digikopio voidaan ladata useamman digisalin, tai teatterin serverille. Näin ollen esityskopioiden ja valkokankaiden määrä ei välttämättä ole enää sama, kuten 35 mm:n kopioiden kohdalla on ollut. Levitysyhtiöille jokainen digikopio on merkittävä säästö. (SES Toimintakertomus 2009, 16.) Digitalisoituminen helpottaa myös pienempien elokuvateattereiden tilannetta. Ylistaron elokuvateatterin isähahmo Anssi Luoma tietää, että maaseudun teatterit ovat olleet tähän saakka 35 mm:n filmien kopiopulan vuoksi ahtaalla, sillä kalliita kopiota on riittänyt vain suurien kaupunkien ensi-iltoihin. Myös maaseudulla ja pienemmissä teattereissa halutaan nähdä elokuva ensimmäisten esitysviikkojen aikana tuoreeltaan. (SESinfo 2010, 17.)

Yksi ammattilaiskyselyyn vastanneista kommentoi elokuvateattereiden digitalisoitumista seuraavasti:

Toivon, että (elokuvateattereiden digitalisoituminen) vaikuttaisi positiivisesti; elokuvia olisi helpompi tuoda teattereihin, voitaisiin tehdä kokeiluja ja ottaa helpommin riskejä esitysten kanssa.

Anonyymi, ohjaaja

(Liite 1.)

Onkin pääteltävissä, että yhä tietään elokuvateattereissa raivaava suomalainen dokumenttielokuva tulee digitalisoitumisen yleistyttyä saavuttamaan yhä laajemmat yleisöt.

3.2.2 Dokumenttiprojekti Goes Cinema -hanke

Dokumenttiprojekti Goes Cinema (DPGC) on YLE TV 2:n Dokumenttiprojektin perustama hanke, joka on siirtänyt Dokumenttiprojektin televisiosta myös elokuvateattereihin. Hankkeen vastaava tuottaja on myös Dokumenttiprojektin tuottajana toimiva likka Vehkalahti. Haastattelin Aija Salovaaraa, DPGC:n koordinaattoria, perehtyäkseni hankkeeseen tarkemmin.

Dokumenttiprojekti Goes Cinema syntyi elokuussa 2009, jolloin perustettiin myös Dokumenttielokuvan Tuki ry hanketta luotsaamaan. Dokumenttielokuvan Tuki ry:n jäsenistöön on liittynyt tuottajia, ohjaajia, levittäjiä ja elokuvafestivaaleja. Yhdistyksen tavoitteena on tukea myös muiden, kuin DPGC:n dokumenttielokuvien levitystä elokuvateattereissa. (Dokumenttiprojekti Goes Cinema.) DPGC-hankeella haluttiin, että jo rahoitusvaiheessa voitaisiin tehdä päätökset siitä, mitkä dokumenttielokuvat suuntaavat elokuvateattereihin. Tuottajien toivotaan näin ollen olevan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhteydessä myös levittäjiin. Jo tuotantovaiheessa tiedotetaan ja kerrotaan elokuvasta eri DPGC-partnereiden toimesta huomattavasti enemmän, kuin aikaisemmin. Näin syntyy julkaisuketju, jossa tuottajat, festivaalit, levittäjät ja Yleisradio työskentelevät yhdessä toisiaan tukien vahvistaakseen dokumenttielokuvan asemaa. (Salovaara 2010.)

Salovaaran (2010) mielestä hanke on onnistunut todella hyvin, sillä sekä tekijät, levittäjät että teatterivastaavat ovat ottaneet DPGC-idean hyvin vastaan. Hän kokee erityisesti pienempien levitysfirmojen, tai tapausten, joissa tuotantoyhtiöt ovat itse vastanneet pitkälti elokuvan markkinoinnista, olleen erittäin vastaanottavaisia. Markkinointi- ja tiedostusapu on ollut tarpeen. Isojen levitysyhtiöiden kanssa tilanne on toinen, sillä yhtiöllä on suuret ja vankat omat koneistot, joilla tiedotus hoidetaan. Näissäkin tapauksissa

DPGC:n tekemästä tiedotuksesta on tuskin ollut haittaa. Salovaara on kuullut Vehkalahdelta myös tv-esitysten kannalta tilanteen parantuneen DPGC:n kautta.

Elokvien tiedotus ja markkinointi tapahtuu esimerkiksi oheistapahtumien järjestämisenä ensi-iltojen yhteydessä. Kaikista DPGC-elokuvista leikataan myös yhteinen traileri, jota ajetaan kaikilla Suomen tärkeimmillä dokumenttielokuva-alan festivaaleilla ja YLE:n kanavilla. DPGC-elokuvista julkaistaan myös ilmoituksia ja mainoksia esimerkiksi Voima-lehdessä, sekä tilanteen mukaan muissakin julkaisuissa. (Salovaara 2010.)

Dokumenttiprojekti Goes Cinemaa symboloi hankkeen oma logo, leima, jonka elokuvat saavat. Toukokuuhun 2010 mennessä leiman ovat saaneet seuraavat dokumenttielokuvat: *Kansakunnan olohuone* (Suomi), *Magneettimies* (Suomi), *TheYes Men Fix The World* (Yhdysvallat), *Suomea rakentamassa* (Suomi), *Miesten vuoro* (Suomi) ja *Reindeerspotting – Pako joulumaasta* (Suomi). (Salovaara 2010.)

Dokumenttielokuvan, joka leiman haluaa saada, on oltava Dokumenttiprojektin osatuotama. DPGC-leiman saadakseen tulee elokuvan olla laadukas ja levittäjän tulisi mielellään olla tiedossa jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. (Salovaara 2010.)

KUVIO 6. Dokumenttiprojekti Goes Cinemaa -logo / YLE TV 2 Dokumenttiprojekti

3.3 Elokuva festivaalit

Alan festivaalit ovat dokumenttielokuville tärkeä väylä näkyvyyden ja markkinoinnin kannalta. Kansainvälisille areenoille päästessään saavat ne huomiota myös rajojen ulkopuolella. Valtakunnallisesti merkittävät elokuvafestivaalit tekevät tärkeää työtä art-house elokuvien sekä lyhyt- ja dokumenttielokuvien levityskanavana (SES Toimintakertomus 2009, 18). Kotimaisia tärkeitä elokuvafestivaaleja ovat esimerkiksi Tampereen elokuvajuhlat sekä DocPoint – Helsingin dokumenttielokuvafestivaali. Kansainvälisesti suomalaista dokumenttielokuvaa ajatellen merkittäviä festivaaleja ovat muun muassa IDFA (Amsterdam, Alankomaat), Planete Doc Review (Varsova, Puola), Sheffield Doc/Fest (Sheffield, Englanti), DOK Leipzig (Leipzig, Saksa) sekä SXSW (Austin, Texas).

Laakso toteaa elokuvafestivaalien olevan osalle ihmisistä väylä nähdä ainoastaan elokuva, kun osa taas haluaa festivaalien kautta muutakin sisältöä, kuten tietoa, tai yleistä tunnelmaa esimerkiksi erilaisten tapahtumien kautta (Laakso 2010). Elokuva festivaalit sisältävätkin elokuvanäytösten lisäksi paljon oheisaktiviteettia, kuten tekijävierailuja, työpajoja, keskustelutilaisuuksia ja seminaareja sekä erilaisia klubeja.

Elokuva festivaaleilla järjestetään myös rahoitusfoorumeja, joilla elokuvien tekijät kohtaavat ostajia ja rahoittajia. Rahoitusfoorumien periaatteeseen paneudun tarkemmin luvussa Kansainvälinen levitys ja rahoitus (ks. 5).

Oheisesta Suomen Elokuvasäätiön laatimasta taulukosta käy ilmi merkittävien kotimaisten festivaalien kävijämäärät vuodelta 2009. SES toimii yhtenä valtakunnallisten festivaalien rahoittajana ja sen tukisummat vaihtelivat vuonna 2009 Suomalaisen elokuvan festivaalin saamasta 15 000 eurosta Tampereen elokuvajuhlien 138 000 euroon (SES Toimintakertomus 2009, 18).

**TAULUKKO 8. Suomalaisen elokuvafestivaalien kävijämäärät vuonna 2009.
(SES Toimintakertomus 2009, 18.)**

	myytyt liput (kpl)	kokonaiskävijämäärä*
Helsinki International Film Festival – Rakkautta & Anarkiaa	46 205	51 277
Espoo Ciné International Film Festival	14 937	27 118
Doc Point - Helsingin dokumenttielokuvafestivaali	12 644	23 000
Sodankylän elokuvajuhlat	11 317	15 363
Tampereen kansainväliset elokuvajuhlat	9 190	14 299
Suomalaisen elokuvan festivaali	1 300	1 450
Oulun kansainvälinen lasten- ja nuorten elokuvien festivaali	914	10 419

* Festivaalien kokonaiskävijämäärät perustuvat osin arvoihin eivätkä siten ole keskenään vertailukelpoisia.

3.4 Elokuvakeskukset

Suomessa toimii opetusministeriön tukemana kaksitoista elokuvakulttuurin aluekeskusta (Keski-Suomen elokuvakeskus). Näitä ovat esimerkiksi Pirkanmaan elokuvakeskus ry Tampereella, Keski-Suomen elokuvakeskus ry Jyväskylässä, sekä Pohjois-Karjalan alueellinen elokuvayhdistys ry Joensuussa.

Elokuvakeskukset pyrkivät edistämään etenkin paikallisesti elokuva- ja audiovisuaalista kulttuuria. Elokuvakeskusten toimintaan voivat kuulua esimerkiksi elokuvanäytösten, tapahtumien, seminaarien ja koulutusten toteuttaminen yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten yhteistyökumppanien kanssa (Keski-Suomen elokuvakeskus). Laakso (2010) kertoo Pirkanmaan elokuvakeskuksen olevan ainut suomalainen elokuvakeskus, joka toimii elokuvien levittäjänä elokuvateattereihin. Suomalaisista dokumenttielokuvis- ta se on levittänyt muun muassa *Freetime Machos* -elokuva (ohj. Mika Ronkainen), sekä *Kansakunnan olohuonetta* (ohj. Jukka Kärkkäinen).

3.5 Elokuvatapahtumat

Jahnukainen (2010) kertoo elokuvafestivaalien kasvaneen vuosien ajan ja levittäjien sanovan festivaali- sekä elokuvatapahtumista tulleen heille tärkeä bisnes. Sen sijaan, että mentäisiin katsomaan pelkkä elokuva pimeään saliin, tai katsottaisiin se videolta, televisiosta, tai internetin välityksellä kotona, maksetaan tapahtumasta, joka on ainutlaatuinen ja erilainen. Esimerkkinä kyseisistä tapahtumista ovat festivaalit, sekä syksyllä Suomessa aloittanut dokumenttielokuvaklubi Doc Lounge.

Doc Lounge

Syksyllä 2009 Suomessa käynnistyi Doc Lounge -elokuvaklubi, jonka toimintaan pääsin itsekkin Tampereella osallistumaan. Henkilökohtaiseen kokemukseeni, sekä saamaani tietoon perustaen, käsittelen klubia esimerkkinä, mitä elokuvatapahtumalla voidaan tarkoittaa.

Doc Lounge on elävä kohtaamispaikka dokumenttielokuvalle ja sen ystäville. Doc Loungen toimintaidea on esittää uusia laadukkaita, ulkomaisia ja kotimaisia, dokumenttielokuvia säännöllisesti tietyssä ravintolassa, tai klubiympäristössä pientä pääsymaksua vastaan. Kyseessä ei ole vain elokuvanäytös, vaan ohjelmassa on aina jotain muutakin elokuvan teemaan liittyvää, kuten musiikkia, tekijävierailuja, tai paneelikeskusteluja. Oheisohjelmalla ja ravintolaympäristöllä pyritään elokuvaelämäyksestä tekemään omaperäinen ja ainutlaatuinen. (Doc Lounge 2009, 3.)

Doc Lounge on saanut alkunsa Malmössa, Ruotsissa syksyllä 2006. Se on kasvanut suosituksi tapahtumaksi ja konsepti levisi vuoden 2009 aikana Tukholmaan, Lundiin, Göteborgiin, Tampereelle, Helsinkiin ja Ouluun. Tanskan ensimmäinen Doc Lounge aloitti Kööpenhaminassa joulukuussa 2008. Suomessa klubin toiminnasta vastaa Helsingissä Mouka Filmi Oy, Tampereella Pirkanmaan elokuvakeskus ry ja Oulussa Oulun Musiikkivideofestivaalit ry. (Mts. 3.)

Sami Jahnukainen toimii Mouka Filmi Oy:n tuottajana ja on Doc Lounge Helsingin vastaava. Jahnukainen (2010) kertoo Helsingin Doc Loungen suosion olleen kasvavaa. Helsingissä on löydetty rento tunnelma ja klubilla käy myös paljon vakiokatsojia. Aloituskaudella syksyllä 2009 kävijämäärä oli keskimäärin 50 ihmistä per näytös ja nyt kevätkaudella 2010 kävijöitä on ollut 50-90 klubia kohden. Jahnukaisen mielestä suosio on ollut odotettua parempi.

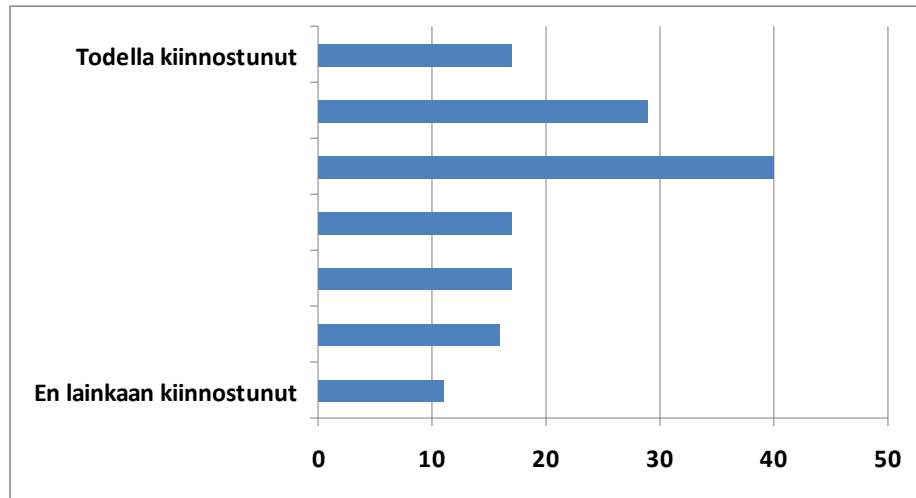
Jukka-Pekka Laakso on Pirkanmaan elokuvakeskuksen toiminnanjohtajana tiiviisti tekemisissä Doc Lounge Tampereen kanssa. Laakso (2010) sanoo elokuvakeskuksen lähteneen Doc Lounge -toimintaan mukaan elokuvakulttuurin edistämiseksi. Hänen mielestään Doc Loungen tyylinen rento tilaisuus madaltaa ihmisten kynnystä lähteä katsomaan dokumenttielokuvaa erityiseen tilaisuuteen. Doc Lounge Tampereen menestys ei ole ollut Helsingin tasoa, mutta Laakso kuitenkin toteaa, ettei se ole hänen mittapuussaan niin merkityksellistäkään. Jos kolmekin ihmistä sanoo muutaman vuoden päästä nähneensä Doc Loungessa mielenkiintoisen elokuvan, merkitsee se enemmän kuin numerot. Siinä mielessä hänen mielestään on onnistuttu, koska on tehty jotain eri tavalla, kuin yleensä.

Doc Loungen tavoitteisiin kuuluukin madaltaa ihmisten kynnystä mennä katsomaan dokumenttielokuvaa isolta kankaalta, tuoda uusia katsojia dokumenttielokuvan pariin ja pidentää dokumenttien usein lyhyttä elinkaarta. Se tarjoaa myös suomalaiselle dokumenttielokuvalle mahdollisuuden ennakkonäytökseen (Eng. sneak preview) joko ennen elokuvan virallista ensiesitystä alan festivaaleilla, tai sen jälkeen, tai ennen teatteri- ja/tai televisioesityksen alkua. (Doc Loune 2009, 6.)

Suomessa on erinomainen dokumenttielokuvayleisö, joka on tottunut näkemään elokuvansa televisiosta. Vaikka dokumenttielokuvan suosio elokuvateattereissa on ollut kasvavaa, suuri osa katsojista ei osaa hakeutua teattereihin tämän genren pariin. Suomessa on myös kovatasoinen dokumenttielokuvatuotanto, mutta valmiiden teosten linkaari on varsin lyhyt ja vain pieni osa näytetään suuren yleisön edessä kankaalta, jonne ne

kuitenkin usein kuuluisivat. Näin ollen Doc Loungella on selkeä tarve, sekä paikka suomalaisella elokuvakentällä. (Mts. 6.)

Tiedustelin katsojille suunnatussa kyselyssäni, kuinka kiinnostuneita he olisivat vastaavanlaisista tapahtumista. Vastaukset jakoutuivat suhteellisen tasaisesti, mutta painottuivat positiivisempaan suuntaan.

KUVIO 7. Oletko / olisitko kiinnostunut tapahtumista, joissa suomalaisen dokumenttielokuvan esittämisen lisäksi olisi muitakin aktiviteettia, kuten ystävien tapaamista, keskustelua, musiikkia, elokuvan tekijöiden tapaamista jne.? (Liite 2.)

Kommentti katsojakyselyyn vastanneelta:

Olen joskus käynyt ravintolassa katsomassa elokuvia; tapahtuma yhdistyi loistavasti illanistujaisiin. Voisi toimia myös dokumenttielokuvan tapauksessa.
Nainen, 25 v.

3.6 Internet

Internetin nopeutuminen, yleistyminen ja halventuminen ovat enenevässä määrin vaikuttamassa myös suomalaisen dokumenttielokuvan levitykseen ja jakeluun. Internetin myötä markkinointi ja elokuvien esitysmahdollisuudet, sekä näkyvyys paranevat, mutta

piratismi (laiton levitys) luo tekijänoikeudellisista syistä uhkakuvia tietoyhteiskunnan kehittyessä.

Tykkyläinen (2006, 10) lainaa Damien Stolarzia (2004) kertoessaan, että internetissä on käytännössä kaksi tapaa levittää elokuvia, jos puhutaan niiden todellisesta levittämisestä tietoverkkoa pitkin, eikä pelkästään niiden myymisestä tietoverkon avulla. Näitä ovat elokuvan lataus kovalevylle ja elokuvan katsominen suoratoistona (streaming). Kummas-takin tavasta käytetään nimitystä video-on-demand (VoD). Lataamiseen perustuvassa palvelussa elokuva täytyy yleensä ladata tietokoneelle kokonaan ennen sen katselua. Lataamisesta käytetään myös nimitystä download-to-own (DTO), jos kyseessä on eloku-vatiedoston myyminen käyttäjälle omaksi.

Streaming on yhteisnimitys jakelutavalle internetissä, jossa jaettavasta tiedostosta ei jää kopiota käyttäjälle. Streaming-tekniikalla voidaan jaella kokonaisia teoksia sekä ääni-että videomuodossa. (Teosto 2007.) Virtuaalinen soitin pystyy toistamaan tiedostoa samaan tahtiin kun se siirtyy verkon yli, jonka ansiosta toisto voidaan aloittaa lähes sa-man tien. (YLE Opettaja.tv.) Eräs Streaming-tekniikalla toimiva palvelin on YLE Areena. Areena on Suomen suurin netti-tv ja -radio ja sen omistaa Yleisradio Oy. (YLE Viestintä 2010, 32).

3.6.1 VoD-palvelimet tulevaisuutta dokumentin levityksessä

Internetissä on jo valtavasti erilaisia VoD-palvelimia, jotka esittävät, vuokraavat tai myy-vät videoteoksia. Suomalaista dokumenttielokuvaakin on nähtävillä määräajan esimer-kiksi YLE Areenassa, mikäli elokuva on esitetty YLE:n kanavalla ja asiasta on sovittu tuot-tajatahon kanssa. Kuitenkaan mitään läpimurtoa ei internet ole suomalaisen dokument-tielokuvan levityksessä tehnyt. Kysyessäni Sami Jahnukaiselta, mitä hän olisi mieltä esi-merkiksi Spotify:n (suoratoistoa käyttävä musiikkipalvelu internetissä) tyylisestä levityk-sestä dokumenttielokuvalle, Jahnukainen (2010) toteaa vastaavien levityskanavien ole-van tulossa vauhdilla. Hänen mielestään muutos on kuitenkin tapahtunut hitaasti, joka

saattaa johtua sukupolvikysymyksestä ja tekijänoikeudellisista asioista. Suuret ikäluokat ovat tottuneet käyttämään televisiota yleisimpänä audiovisuaalisena lähteenään, mutta nuori sukupolvi suhtautuu internetiin kuten vanhempi televisioon. Tekijänoikeudellisia asioita pohtiessaan Jahnukainen miettii, miten raha esittämiseen jakautuisi ja riittäisikö siitä ammatillisten tuotantojen tukemiseen. Jahnukaisen mielestä elämme äärimmäisen kiinnostavaa aikaa, vaikka toisaalta internetin tuomasta muutoksesta on puhuttu jo kymmenen vuotta, eikä mitään järjestyttävää ole tuona aikana tapahtunut. Kuitenkin laitton levitys on internetissä arkipäivää ja kysymys kuuluukin, kuinka saada sitä harrastavat ihmiset tulevaisuudessa maksamaan näkemästään verkossa.

Jahnukaisen (2010) mielestä yksi tämän vuoden kiinnostavimmista hankkeista on ollut YouTube Rentals, eli YouTube -vuokravideot. YouTube on streaming-tekniikkaa käyttävä palvelin, joka on internetin suurin videosivusto ja jonne kuka tahansa yksityishenkilö, tai yritys, saa ladata videoita. Videoiden katselu ja lataus on tähän mennessä ollut ilmaista. YouTube Rentals tarjoaa sisällönomistajille mahdollisuuden kaupallistaa jakeluaan niin, että he voivat vuokrata katseluoikeuksia katsojille (YouTube-vuokravideot). Jahnukaisen (2010) mielestä YouTube on ehkä ainoa kanava, joka voi lähteä ajamaan muutosta uskottavasti, koska se on internet-ajan ensimmäinen oikea ”netti-tv”. Jos YouTube Rentals toimisi Suomessa, käyttäisi Jahnukainen sitä itsekkin. Toistaiseksi Rentals on vasta kokeiluasteella Yhdysvalloissa.

Tiedustelin alan ammattilaisilta, kokevatko he internetin halventumisen, nopeutumisen ja yleistymisen hyödylliseksi suomalaisen elokuvan levitystä koskien. Seuraavassa heidän vastauksiaan:

Syntyy mielenkiintoista indie-tuotantoa ohi portinvartijoiden.

Aimo Hyvärinen, lehtori, dokumentaristi

Internetlevitys ei kovin merkittävää maksullisissa vaihtoehdoissa, VOD lastenkengissä.

Anonyymi, apulaistuottaja

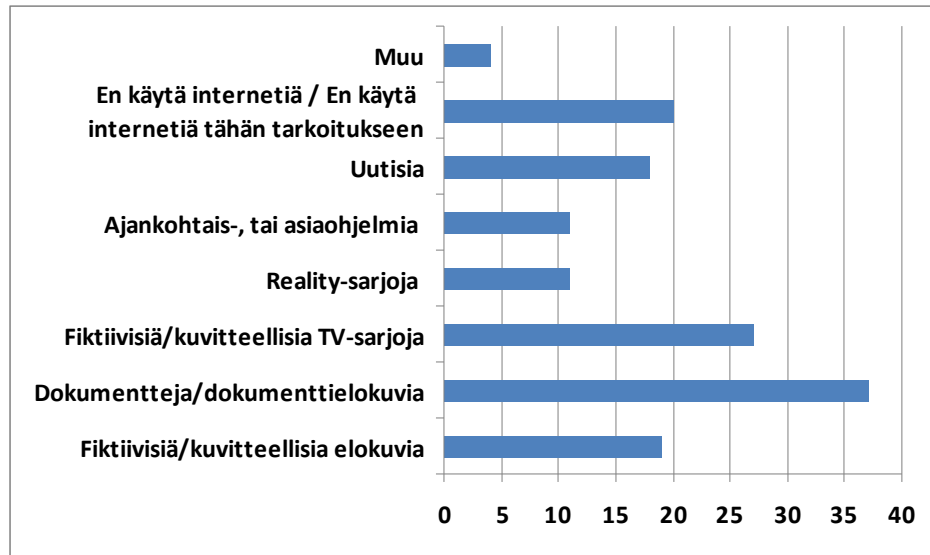
En tiedä, miten se hyödyttäisi itse valmiiden teosten kohdalla. Miten tekijänoikeudet suojattaisiin jne.

Anonyymi, ohjaaja

(Liite 1.)

Suomen elokuvasäätiö SES on järjestänyt ajatushautomoita (eng. think tank) elokuvasäätiön ja elokuva-alan vuoropuhelua tiivistääkseen. Vuonna 2009 järjestettiin kolme tilaisuutta, joissa tarkasteltiin katsomiskäyttäytymisen muuttuvaa maailmaa ja jakelun haasteita. Tavoitteena oli tutkia tulevaisuuden elokuvajakelun murrosta ja löytää keinoja, kuinka vastata sen tarjoamiin mahdollisuuksiin ja varautua uhkiin. (SES Toimintakertomus 2009, 9.) Elokuvan jakelua on think tankeissa pyritty katsomaan kokonaisuutena tuotannosta elokuvan elinkaaren loppuun asti. Keskusteluissa ovat mukana olleet perinteisen tuottaja-levittäjä-teatteri -ketjun lisäksi elokuvafestivaalit, DVD- ja VoD-levittäjät, tv-kanavat, elokuva-arkisto sekä elokuva-alan järjestöjen edustajat. Tammikuussa 2009 käydyssä ajatushautomossa pyrittiin hahmottamaan tämän päivän katsojan vapaa-ajan käyttöön liittyviä tottumuksia, valintoja ja mahdollisia kehityssuuntia. Osa teemoista jäi tulevaisuuden käsittelyn varaan, kuten millä tavalla elokuvajakelu voisi omaksua tai sopeutua digitaalisen ekosysteemin ja sosiaalisen median käytäntöihin. Kuinka mahdollista olisi hyödyntää nuoremman sukupolven download-to-share -asennetta laillisissa ja maksullisissa VoD-palveluissa? Download-to-share tarkoittaa mahdollisuutta jakaa tiedostoa eteenpäin yhden latausmaksun jälkeen. (SESinfo 2010, 15.)

Tiedustellessani katsojilta, mitä he mieluiten katsovat internetin välityksellä, kävi ilmi että 25 prosenttia on kiinnostunut eniten dokumenteista, tai dokumenttielokuvista.

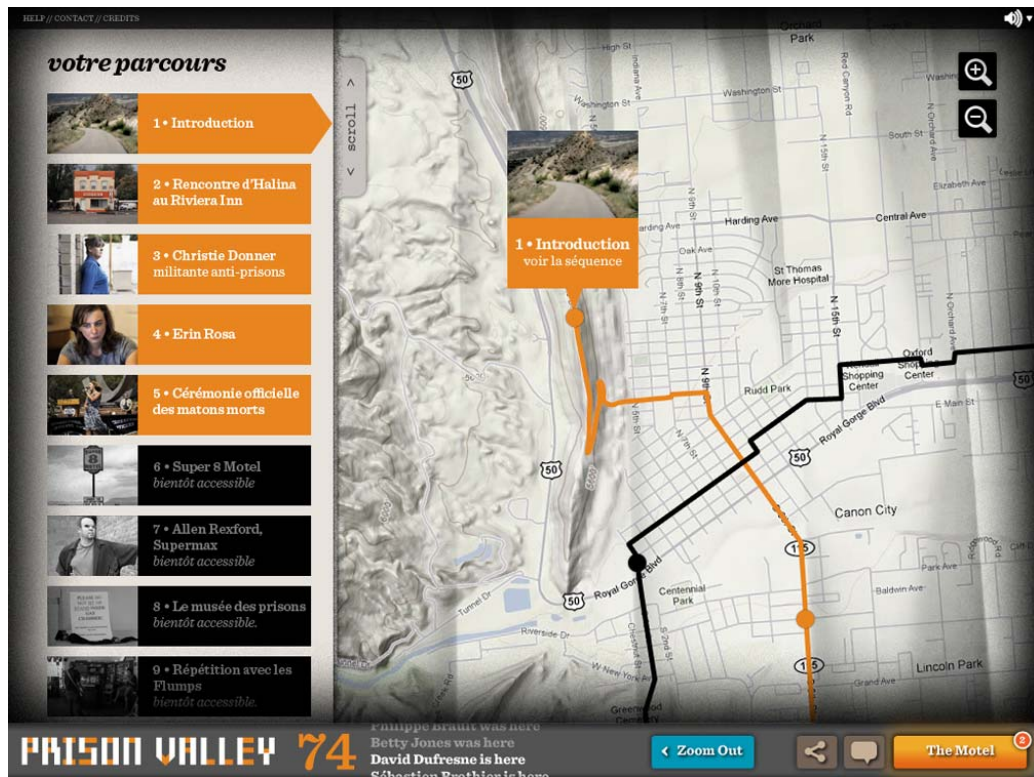
KUVIO 7. Katsotko mieluiten internetistä (Liite 2.)

3.6.2 Internet dokumentin ensisijaisena julkaisualustana

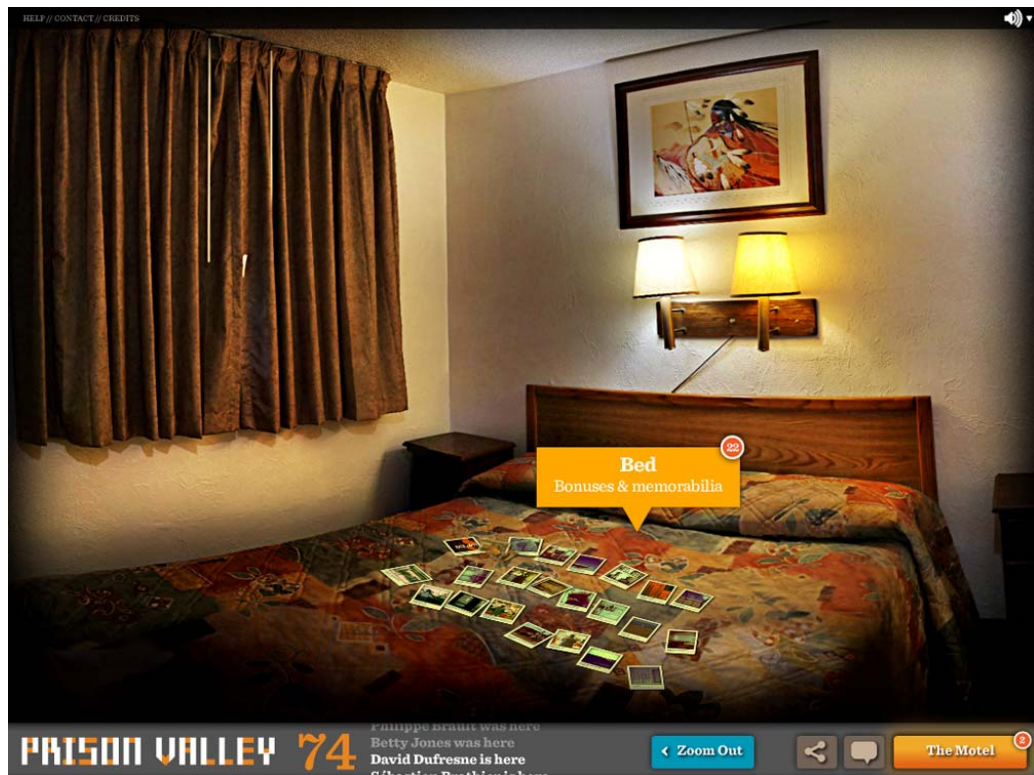
YLE TV 2:n Dokumenttiprojekti on käynnistänyt tuotantoyhtiö Videokuun, sekä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kanssa Lönnrot2017 -hankkeen, jonka tavoitteena on kerätä tuhat dokumentaarista tarinaa Suomesta. Tarinoiden ensisijainen julkaisualusta on internet. (Dokumenttiprojekti / Lönnrot2017 2010.) Digi-Lönnrot -hankkeen Euroopan sosiaalirahaston projektihakemuksessa (2009, 4) todetaan suomalaisten dokumenttielokuvien olevan kansainvälistä kärkeä, mutta vaikka internet onkin mullistanut mediamaailman, ei dokumentaarista nettituotantoa Suomessa ole. Hakemuksessa kerrotaan tekijöiden tekevän dokumentaariset teoksensa edelleen vain yhdelle julkaisualustalle. Digi-Lönnrot edistäisi tuote- ja palvelukehitysoosaamista siten, että sama ydintarina toteutettaisiin tietoisesti eri julkaisualustoille.

Lönnrot2017-projektin yhtenä osana on nettialusta, jolle kerätään tarinoita ympäri Suomen. Tarinoita voi hakea kertojan, ajan, paikan ja teeman mukaan. Nettialusta on toistaiseksi demo-vaiheessa, mutta löydettävissä internetistä. Lönnrot2017-projektin nettialusta, ja sen kehitystyö, voittivat syyskuussa 2009 parhaan pohjoismaisen open source -projektin tittelin Nordisk Panoramamassa, pohjoismaisessa dokumentti- ja lyhytelokuvatapahtumassa Reykjavikissa (Lönnrot2017 2009).

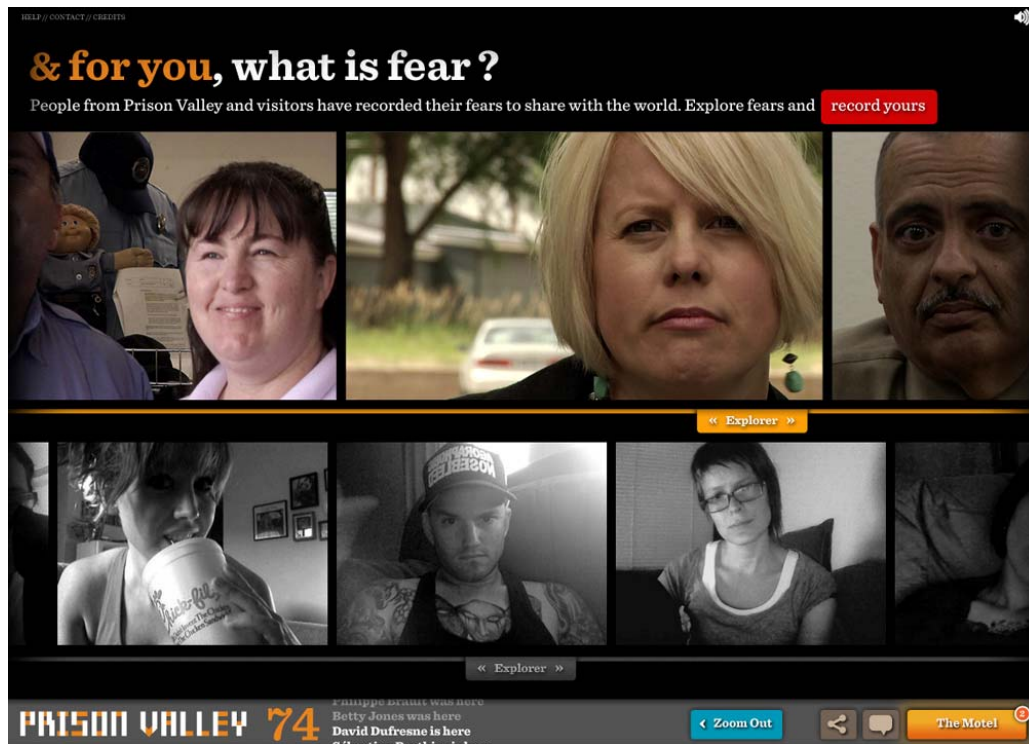
Dokumenttielokuvan tuki ry. sekä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu järjestivät 14.12.2009 ”Web as first platform” -seminaarin YLE:n Ison pajan auditoriossa. Tilaisuudessa käsiteltiin erilaisten audiovisuaalisten teosten internet-julkaisuja. Mukana oli erityisesti dokumentaarisia tuotantoja, kuten Lönnrot2017 sekä Gaza/Sderot-hanke, joka esitti internet-sivuillaan päivittäin kahden minuutin mittaiset dokumentaariset tarinat molemmista kaupungeista ajanjaksolla 26.10.–23.12.2008 (Gaza/Sderot). Hankkeesta luennoimassa oli Alexandre Brachet, joka toimii tällä hetkellä Prison Valley -nimisen hankkeen tuottajana. Prison Valley on road movie -tyylinen, interaktiivinen web-dokumentti, jossa liikutaan Cañon City -nimisessä, vankilan ympärille rakennetussa kaupungissa. Matkansa varrella katsoja, eli vierailija, tapaa asukkaita, kuten sheriffin, toimittajan ja vanginvartijan. Vierailija ei kuitenkaan ole koskaan yksin, sillä toisetkin vierailijat ovat jatkuvasti ”näkyvillä” ja monessa kohtaa tarinaa voidaan poiketa interaktiivisilla alueilla, joilla vierailijat ja muut vankilateollisuuteen liittyvät henkilöt voivat keskustella keskenään. (IDFA DocLab 2009.) Prison Valley on kuin interaktiivinen tietokonepeli, jossa voi edetä haluamanaan ajankohtana haluamaansa paikkaan, mutta ympäristö ja ihmiset ovat todellisesta elämästä. Tällaisessa uudentyyppisessä tavassa esittää dokumentteja rikotaan perinteistä lineaarista aikakäsitystä, johon länsimaissa on totuttu.

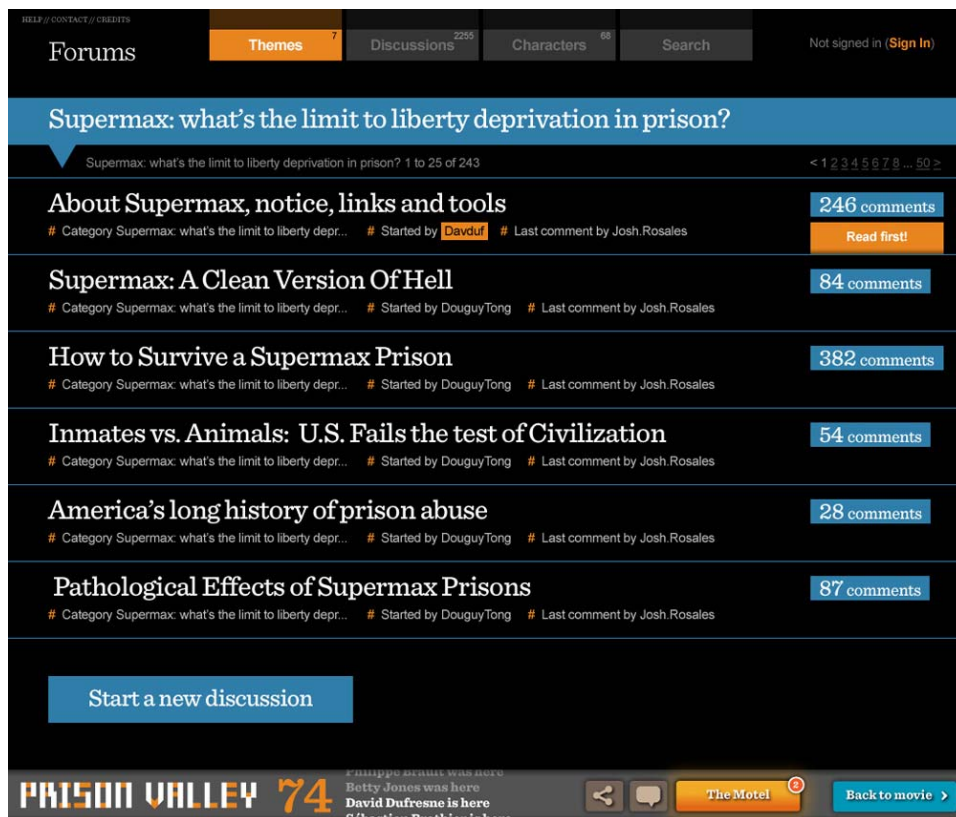
KUVIO 8. Prison Valley – web-dokumentti / The map
(julkaistu tuottaja Alexandre Brachetin luvalta)

KUVIO 9. Prison Valley – web-dokumentti / The motel
(julkaistu tuottaja Alexandre Brachetin luvalta)

KUVIO 10. Prison Valley – web-dokumentti / What is fear?
(julkaistu tuottaja Alexandre Brachetin luvalla)

KUVIO 11. Prison Valley – web-dokumentti / Forums
(julkaistu tuottaja Alexandre Brachetin luvalla)

3.6.3 Piratismi internetissä

Kulttuuriteollisuus perustuu tekijänoikeuteen, josta säädetään tekijänoikeuslaissa. Tekijänoikeuden peruseriaate on, että oikeusjärjestyksen tulee suojata luovaa työtä kaikissa sen ilmenemismuodoissa. Piratismi on ilman oikeudenhaltijoiden lupaa tapahtuvaa tallenteiden valmistamista tai kopiointia ja se on myös tekijänoikeudella suojatun materiaalin esittämistä ja levittämistä internetissä joko tiedostoina tai fyysisinä tallenteina. (IFPI Finland.)

Ammattilaisille suunnatussa kyselyssä tiedustelin vastaajilta, millä tavalla he kokevat piratismiin vaikuttavan suomalaisen dokumenttielokuvan näkyvyyteen ja taloudelliseen tuottavuuteen. Seuraavassa heidän kommenttejaan:

Saattaa kasvattaa näkyvyyttä, mutta sitä hintaa en halua maksaa.

Anonyymi, ohjaaja

En usko, että vielä vaikuttaa juuri mitenkään. Tulevaisuudessa ehkä. Mutta silloin ollaankin jo siirrytty varmaan enemmän online-katseluun muutenkin.

Anonyymi, toimittaja, koordinaattori

(Liite 1.)

Laakson (2010) mielestä internetin ongelmaksi on muodostunut ajatus: ”Mikään ei maksa mitään.” Hankalaksi hän näkee myös sen, ettei mahdollisuutta katsoa laillisesti haluamaansa netin välityksellä ole, joka on johtanut levityksen menemisen laittomiin käsiin.

3.7 Suomen elokuvakontakti ry

Suomen elokuvakontakti on vuonna 1970 perustettu levitysjärjestö, joka vuokraa elokuvia kaikkialle Suomeen. Arkistoissa on yli 1000 teosta, jotka sisältävät dokumentteja, animaatioita, fiktiivisiä lyhytelokuvia, musiikkivideoita ja kokeellisia filmejä. Elokuvakontakti vuokraa elokuvia DVD-, VHS-, 16 mm:n ja 35 mm:n kopioina. Asiakaskunta koostuu kunnista, järjestöistä, elokuvakerhoista, opistoista, kouluista, päiväkodeista ja yksityisistä henkilöistä. Vuokraamisen periaatteeseen kuuluu, että hinta sisältää myös julkisen esitysoikeuden. Hinnat kuitenkin vaihtelevat sen mukaan, onko kyseessä yksityinen käyttö, vai julkinen esitys. Julkiseksi esitykseksi luetaan tilaisuudet, jotka ovat avoimia esimerkiksi järjestöille ja joista tiedotetaan. Elokuvien ja audiovisuaalisten tallenteiden julkiseen esitykseen tarvitaan aina lupa. Elokuvavuokrauksen lisäksi lyhyt- ja dokumenttielokuvia voi myös ostaa Elokuvakontaktin nettikaupasta. (Suomen elokuvakontakti ry.)

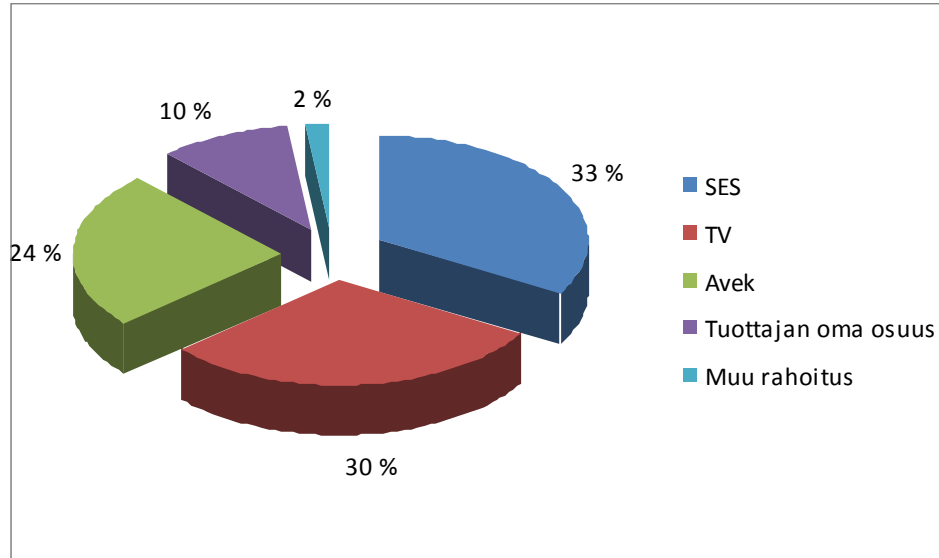
Halutessaan tekijä voi jättää teoksensa Elokuvakontaktille levitettäväksi. Tällöin esityksistä saatavista korvauksista maksetaan 50 prosenttia esitysoikeuksien haltijalle. (Suomen elokuvakontakti ottaa elokuvia levitykseen.)

4 KOTIMAINEN RAHOITUS

Suomalaisessa dokumenttielokuvatuotannossa rahoitus, levitys ja esitys kulkevat käsikädessä, minkä vuoksi näen tarpeelliseksi esitellä tyypillisimmät kotimaiset rahoittajat.

Suomalaiset elokuvat rahoitetaan pääsääntöisesti tuottajan omalla riskirahoituksella, elokuvan ennakkomyynnillä sekä tukivaroin. Ennakkomyynti tarkoittaa, että televisioyhtiö maksaa ennakkoa suunnitteluvaiheessa olevan elokuvan esitysoikeuksista. (Hemilä 2004, 7.) Tässä kappaleessa esittelen kolme merkittävintä suomalaisen dokumenttielokuvan tuotantoyhtiöiden ulkopuolista rahoittajaa, joita ovat SES, AVEK ja YLE.

Keskimääräinen tuotantobudjetti 151 000 euroa:

KUVIO 12. Vuoden 2009 dokumenttielokuva ensi-iltojen tuotantokustannusten jakautuminen. (SES Toimintakertomus 2009, 13)

SES

Suomen elokuvasäätiö SES on itsenäinen säätiö, joka kuuluu Opetusministeriön kulttuuripolitiikan toimialan ohjaukseen. SES saa määrärahasa elokuvataiteen tukemiseen veikkauksen voittovaroista ja sen tehtävänä on tukea ja kehittää ammattimaista kotimaista elokuvatuotantoa, sekä elokuvien levittämistä ja esittämistä. Tuet jaetaan tuotannoille hakemusten perusteella. Elokuvasäätiön tuki on julkista tukea. (SES Toimintakertomus 2009, 6.) Tukea voidaan myöntää pitkiä, lyhyitä ja sarjamuotoisia näytelmä-, dokumentti-, animaatio- ja lastenelokuvia varten (SES Tukiohjeisto 2009, 2).

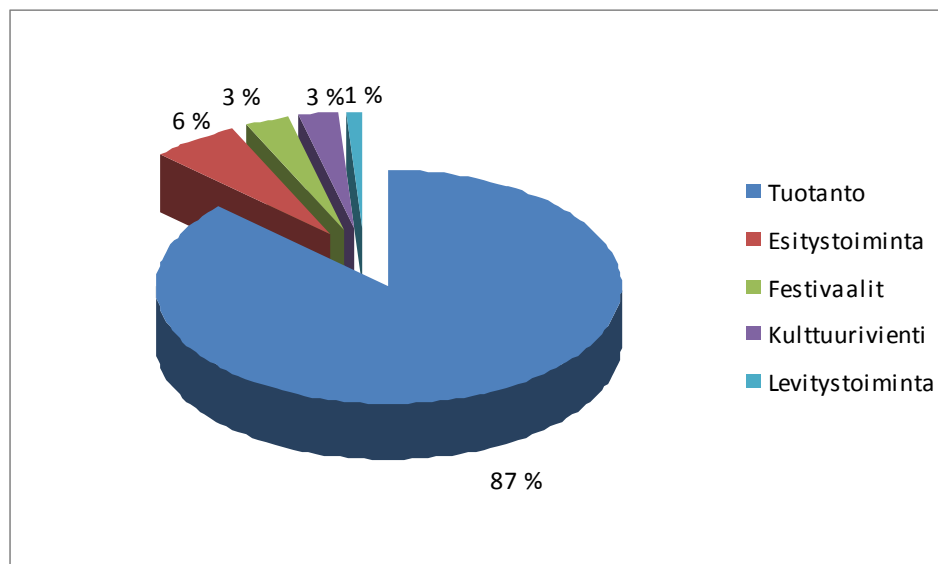
Myönnettävät tuet

- Tuotantotuki
- Kulttuuriviennin tuki
- Esitystoiminnan tuki
- Levitystoiminnan tuki
- Elokuva festivaalituki

(SES Tukiohjeisto 2009, 2-13.)

SES edistää elokuvan esittämistä, saatavuutta ja levitystä eri levityskanavissa, sekä kehittää ohjelmiston ja toiminnan monipuolisuutta. Tukea myönnetään ohjelmistoa monipuolistavien elokuvien maahantuontiin, elokuvateattereiden kunnostukseen ja laitehankintoihin, elokuvateattereiden toiminnan kehittämiseen, sekä menestyselokuvien lisäkopioihin suurten taajamien ulkopuolella olevia teattereita varten. SES tukee lisäksi DVD- ja videojakelua. (Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelma 2006, 18.) SES uudistaa esitys- ja levitystoiminnan tukiohjeet vuoden 2010 aikana. Markkinointi- ja levitystukia yhdistetään yhden nimekkeen alle, jolloin erillisistä hakumenettelyistä päästään yhteen kattavaan tukeen. (SESinfo 2010, 6.)

Säätiön myöntämien tukivarojen jakaantuminen prosentuaalisesti vuonna 2009

KUVIO 13. Elokuvasäätiön myöntämät tuet vuonna 2009. (SES Toimintakertomus 2009, 11.)

AVEK

Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK toimii tekijänoikeusjärjestö Kopiostory:n yhteydessä ja tukee tekijänoikeusvaroilla audiovisuaalista kulttuuria. AVEK tukee monipuolista ja kokeilevaa audiovisuaalista tuotantoa ja pyrkii vahvistamaan kotimaista tuotantoa, joka hyödyntää tehokkaasti nyt käytössä olevat resurssit, sekä antaa tilaa

uusille tekijöille ja uudenslaisille elokuvan ilmaisia monipuolistaville lähestymistavoille.
(AVEK tukiohjeisto 2009, 1.)

AVEK:n tukitoiminta jakaantuu kolmeen pääryhmään:

Tukiryhmä 1. Koulutus-, kehittäly- ja kulttuurivientituet

Tukiryhmään kuuluvat eri tekijäryhmille avoimet tukimuodot: koulutustuki, kulttuurivientituki sekä tutkimus- ja kehittälytuki.

Tukiryhmä 2. Käsikirjoitus- ja tuotantotuet

Tukea myönnetään lyhyt- ja dokumenttielokuville sekä audiovisuaalisille mediataideteoksille. Tukea voidaan hakea käsikirjoittamiseen, tuotannon esivalmisteluun, varsinaiseen tuotantoon sekä jälkituotantoon. Kansainvälisissä yhteistuotannoissa tuki myönnetään kotimaiselle osa-tuottajalle. Tuotantotukihakemukset käsitellään kahdessa ryhmässä:

- lyhyt- ja dokumenttielokuvat
- mediatuotannot

Tukiryhmä 3. Festivaalien ja muun audiovisuaalisen kulttuurin tuki

Tuen piirissä ovat merkittävät Suomessa järjestettävät audiovisuaalisen alan festivaalit ja tapahtumat sekä muut tärkeänä pidettävät audiovisuaalisen kulttuurin muodot.

(AVEK tukiohjeisto 2009, 1-4.)

YLE

Yleisradio Oy, eli YLE, on julkista televisio- ja radiotoimintaa harjoittava viestintäyhtiö, jonka tehtävä, toiminta ja toiminnan rahoittaminen ovat laissa määriteltyjä. YLE:n pääomistaja on valtio ja sen toiminta rahoitetaan pääasiassa tv-maksutulolla. (YLE Viestintä 2010, 1.)

Sen lisäksi, että YLE tuottaa omatuotantoisia tv-dokumentteja, ostaa se tv-esitysoikeuksia myös ulkopuolisten tuotantoyhtiöiden tuottamiin tv-dokumentteihin ja dokumenttielokuviin. Independent-tuotannoiksi (riippumattomat ohjelmatuotannot) lasketaan paitsi valmiiden ohjelmien ostot myös ennakko-ostot, joissa ostetaan ennakoon kotimaan tv-esitysoikeudet ulkopuolisiin tuotantoihin. Riippumatonta tuotantoa ovat myös tilausohjelmat, joissa YLE tilaa ja rahoittaa ohjelman teon ja saa ohjelmaan esitysoikeudet. Yhteistuotannot ja tuotannot, joissa YLE on osarahoittajana, ovat myös independent-tuotantoja. (Jaakkola 1998.)

Yhtenä esimerkkinä mainitsen YLE TV 2:n *Dokumenttiprojektin* rahoitusstrategian independent-tuotantojen parissa:

Dokumenttiprojekti tukee kotimaista dokumenttielokuvatuotantoa sen eri vaiheissa. Se toimii yhteistyössä itsenäisten tuotantoyhtiöiden kanssa ostaen tuotantoyhtiöiltä elokuvien televisioesitysoikeudet. Ohjaajan tai tuotantoyhtiön tarjotessa hanketta *Dokumenttiprojektille* annetaan sille myönteisessä tapauksessa ennakkovalmistelurahoitusta. Mikäli tämän valmisteluprosessin jälkeen elokuva on kehittynyt tuotantokelpoiseksi, rahoittaa *Dokumenttiprojekti* myös itse elokuvan toteutusta. Keskeinen osa *Dokumenttiprojektin* toimintaa ovat alkuvaiheessa keskustelut ohjaajan sekä tuottajan kanssa elokuvan suuntaviivoista ja sisällöstä sekä loppuvaiheessa elokuvan lopullisesta muodosta. *Dokumenttiprojektin* pyrkimyksenä on myös edistää elokuvien kansainvälistä rahoitusta. (Dokumenttiprojekti – tuotannossa.)

YLE:n epävarma taloudellinen tilanne ja sen vaikutukset

Vuoden 2009 aikana käytiin vilkasta keskustelua siitä, miten YLE:ä rahoitetaan. Eniten keskustelua on herättänyt media- tai YLE-maksu, joka tulisi nykyisen tv-lupamaksun tilalle. Tässä rahoitusmallissa korostuisi julkisen palvelun käyttöoikeus kaikille suomalaisille, kaikissa niissä verkoissa, joissa YLE:n ohjelmistoja ja palveluita on tarjolla. Asiakkuus ei siis enää perustuisi vastaanottolaitteeseen, eli televisioon, vaan YLE:n palveluiden käyttöoikeuteen. Syksyllä 2009 selvisi, ettei YLE:n rahoitusmalli toteudu alkuperäisen esityksen mukaisesti vuonna 2011, ja talouden tulovirtojen epävarmuus on haitannut pitkään-

teistä suunnittelua. (YLE Viestintä 2010, 30–31.) YLE joutui jäädyttämään rahoituspäätöksensä puoleksi vuodeksi Yleisradion rahoitusratkaisun lykkääntyessä eduskunnassa. Seuraava kirje on maaliskuulta 2010 ja suunnattu kaikille eduskuntaryhmille:

Yleisradion rahoitusratkaisun lykkäämisellä on pitkäaikaisia seurauksia riippumattoman tuotannon kentällä, jossa tehdään sekä elokuvia että televisio-ohjelmia.

Jo puolen vuoden rahoituspäätösten jäädyttäminen halvaannutti elokuvatuotannon täysin. Useissa tapauksissa vuosien työ valui hukkaan. Jos/kun elokuva- tai tv-tuotanto käynnistetään uudelleen, moni joutuu aloittamaan työnsä alusta. Tilanteen korjaamiseen kuluu huomattavasti pidempi aika kuin puoli vuotta, jonka rahoituspäätösten jäädyttäminen kesti.

Työntekijöiden kannalta tilanne on kohtuuton: Jo ennestään epävarma työtilanne vaikeutuu entisestään. Projekteihin on pakko sitoutua, vaikka rahoitus ei ole varmistunut. Rahoituspäätösten pitkittyminen aiheuttaa sen, että työntekijä roikkuu löysässä hirressä voimatta ottaa vastaan muuta työtä ja jää siten ilman toimeentuloa.

Tuemme täysin Suomen elokuvasäätiön toimitusjohtajan Irina Krohnin vaatimusta kotimaisen elokuvan aseman turvaamisesta Yleisradion meneillään olevassa rahoitus- ja hallintouudistuksessa. Elokuväsäätiö esittää Yleisradiolain täsmenämistä elokuvarahoituksen turvaamiseksi: Yleisradiolain 7 § toisessa kohdassa, jonka mukaan julkisen palvelun ohjelmatoiminnan tulee erityisesti "tuottaa, luoda ja kehittää kotimaista kulttuuria, taidetta ja virikkeellistä viihdettä", on erikseen mainittava Yleisradion velvoite edistää kansallista elokuvataidetta.

Toivomme ja pyydämme, että Yleisradion rahoitus ratkaistaisiin tällä hallituskaudella.

Helsingissä 16.3.2010

Puheenjohtaja, elokuvaohjaaja Maria Lappalainen
Suomen Elokuva- ja Videotyöntekijäin Liitto SET ry
Toiminnanjohtaja Raimo Söder
Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry TeMe

(Vehkalahti 2010a.)

Tiedustelin myös ammattilaisilta, millä tavalla he ovat kokeneet YLE:n epävarman rahoitustilanteen. Seuraavassa heidän vastauksiaan:

On vaikuttanut työn alla oleviin projekteihin todella voimakkaasti.
Aimo Hyvärinen, lehtoristi, dokumentaristi

YLE:n rahoitus on poliittisten päättäjien käsissä ja heillä ei ole kiinnostusta elokuvaan yleensä.
KJ Koski, ohjaaja, tuottaja

Yle rahoittaa suomalaista dokumenttielokuvaa nyt ja tulevaisuudessa. Siitä ei ole epäselvyyttä.
Erkko Lyytinen, festivaalijohtaja

(Liite 1.)

5 KANSAINVÄINEN LEVITYS JA RAHOITUS

1990-luvulla alettiin useilla tahoilla korostaa kansainvälisen rahoituksen tarvetta suomalaisella elokuva-alalla. Nähtiin, että kansainvälisen yhteistuotannon ansiosta hanke saa enemmän rahaa, elokuvan laatu, taiteellinen panos ja levitys paranevat, kansainvälinen arvostus nousee ja syntyy lisää hyviä kansainvälisiä suhteita. Useat tuottajat ryhtyivätkin hakemaan ulkomaista rahoitusta kotimaisten niukkojen elokuvatukien täydentämiseksi. (Hemilä 2004, 5.) SES:n toimintakertomuksen (2009, 9) mukaan vuosi 2009 oli suomalaisen kulttuuriviennin ja kansainvälisen kaupallisen levityksen kannalta erittäin hyvä. Festivaaleilla menestyi useita pitkiä elokuvia ja yksi niistä oli John Websterin dokumenttielokuva *Katastrofin aineksia*. Se nähtiin 30 festivaalilla ja voitti useita palkintoja.

Jahnukainen (2010) kertoo, ettei kaikille suomalaisille dokumenttielokuville tarvitse hakea kansainvälistä rahoitusta. Esimerkiksi *Kansakunnan olohuone* (ohj. Jukka Kärkkäinen) on rahoitettu ainoastaan kotimaisin tuin. Mutta budjetin noustessa yli 300 000 – 400 000 euron, ei vastaavia rahoja Suomesta löydy. Jahnukainen näkee kansainvälistymisen positiivisena asiana ja hänen mielestään, jos hankkeella on kansainvälistä potentiaalia, kannattaa sille rahoitustakin etsiä rajojen ulkopuolelta. Tärkeä osa kansainvälistä

rahoitusta hakiessa ovat erilaiset rahoitusfoorumit, joissa tuotantoja esitellään ulkomaisille ostajille. Tunnettuja foorumeja ovat esimerkiksi Nordisk Forum, IDFA Forum ja Sheffield Meet Market. Foorumeihin haetaan keskeneräisellä elokuvahankkeella ja mikäli se hyväksytään sisään, esitellään hanketta kansainvälisille rahoittajille ja levittäjille. Esittelyä kutsutaan pitchaukseksi (eng. pitching). Ostajia voivat olla esimerkiksi ulkomaisten tv-kanavien edustajat, tai kansainväliset rahoittajat.

Käytännössä pitchaus-vaiheessa on kuvamateriaalia jo pakko olla, sillä pelkällä käsikirjoituksella on vaikea saada Suomessakaan rahoitusta. Dokumentissa päähenkilöt, tyyli ja kuvan myötä välittyvä fiilis ovat niin oleellisia asioita, ettei niitä oikein pystytä avaamaan kirjoittamalla. Materiaalin kannattaisi olla tyyllisesti ja sisällöllisesti jo varsin lähellä haluttua lopputulosta.
(Jahnukainen 2010.)

5.1 Elokuviens kansainväliset yhteistuotannot

Hemilä (2004, 67) määrittelee kansainväliseksi yhteistuotantohankkeeksi tuotannon, jossa on (yhteis)tuottajina tuotantoyhtiöitä, tai yhteistuotantosopimuksella televisiokanava vähintään kahdesta eri maasta. Päätuottaja on tuottaja, tai tuotantoyhtiö, joka viime kädessä kantaa vastuun elokuvahankkeen toteutumisesta. Yleensä päätuottaja on hankkeen alullepanija ja on järjestänyt suurimman osan tuotannon rahoituksesta. Päätuottaja hallitsee myös pääosaa hankkeen immateriaalioikeuksista. Osatuottaja on tuottaja, tai tuotantoyhtiö, joka osallistuu päätuottajan lanseeraaman idean rahoituksen hankintaan ja saa vastavuoroisesti osuuden tuotoista ja oikeuksista. (Hemilä 2004, 67.) Monet suomalaiset tuottajat hankkivat tuotantobudjetistaan puuttuvan rahoitusosuu- den kokoamalla kansainvälisen yhteistuotannon. Tällöin ulkomainen yhteistuottaja hankkii tahollaan rahoituksen suomalaisen käynnistämään hankkeeseen. Ulkomainen osatuottaja saa usein yhteistuotantoon tukea paikallisesta tukiorganisaatiostaan ja myy elokuvan ennakkoon paikalliselle televisiokanavalleen. Kaikki näin kertyneet varat käytetään elokuvan tuotantobudjetin rahoittamiseksi. (Hemilä 2004, 7.)

Jahnukainen (2010) kertoo Suomessa kansainvälisen yhteistuotannon alkavan loogisimmin Pohjoismaista, joiden välinen tuotantoverkosto on jo erittäin kehittynyt. Tv-kanavat ja institutionaaliset rahoittajat tuntevat hyvin toisensa ja monet tuotantoyhtiöt tekevät kiinteää yhteistyötä. Toisaalta tämä tarkoittaa myös sitä, että tuotantoa on hajautettava useamman maan välille. Mutta maailman ”käydessä pienemmäksi” ei hajauttaminen ole välttämättä negatiivinen asia. Voidaan ajatella, että käytettävissä on Euroopan parhaat tekijät. Usein jälkituotantoa, kuten leikkausta, äänisuunnittelua tai musiikkia, tehdäänkin ulkomailla.

Hyvänä esimerkkinä kansainvälisestä yhteistuotannosta on tanskalaisen Michael Madsenin ohjaama ja Atmo Median tuottama dokumenttielokuva *Into Eternity*. Mouka Filmi Oy toimi tässä tanskalais-suomalais-ruotsalaisessa hankkeessa osatuottajana. Jahnukainen (2010) kertoo tuotannon jakaantuneen karkeasti ottaen siten, että käsikirjoitus, ohjaus ja äänisuunnittelu tehtiin Tanskassa, kuvaukset Suomessa ja leikkaus toteutettiin Ruotsissa ja Tanskassa.

5.2 Eurooppalaiset tukiohjelmat

Euroopassa on erilaisia järjestöjä, joiden kautta elokuvatuotantoihin voi saada huomattavaakin tukea. Näitä ovat esimerkiksi Media, Eurimages ja Pohjoismaissa Nordic Film & TV Fond (NFTF). (Jahnukainen 2010.)

Media 2007

Media 2007 on Euroopan unionin rahoittama audiovisuaalisen alan tukiohjelma, jolla tuetaan eurooppalaisten elokuvien, televisio-ohjelmien ja uusmediatuotantojen tekemistä, levittämistä ja markkinointia sekä audiovisuaalisen alan koulutusta. Ohjelman pyrkimyksenä on vahvistaa Euroopan audiovisuaalisen alan kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. (Media Desk Finland – Media 2007.)

Media 2007 on seitsenvuotinen ohjelma ja on voimassa vuoden 2007 alusta vuoden 2013 loppuun. Budjetti näille vuosille on yhteensä 755 miljoonaa euroa. Ohjelmaan kuuluvat 32 maata, jotka ovat kaikki EU-maat sekä Islanti, Liechtenstein, Norja, Sveitsi ja Kroatia. (Media Desk Finland – Media 2007.) Media 2007 on jatkoa vuoden 2006 lopussa päättyneeseen Media Plus -ohjelmaan.

Media 2007 -tukien kategoriat

- Koulutus
- Tuki tuotantoyhtiöille
- Kehittely
- I2i Audiovisual
- Tv-levitystuki
- Levitys
- Festivaalit ja PR
- Uudet jakelutuet

(Media Desk Finland – Media 2007)

Levitystuki ja myynninedistäminen Media 2007 -ohjelmassa

Media 2007 -ohjelman keskeisimpiä tavoitteita on tukea eurooppalaisten elokuvien levitystä niiden tuotantomaiden ulkopuolelle. Budjetista 55 prosenttia kohdistuu levitystukiin, joka on suunnattu ohjelmaan kuuluvien maiden levitysyhtiöille, jotka levittävät teatterielokuvia. (Media Desk Finland – Tuet levittäjille.) Jo useana vuonna ovat Suomessa toimivat levitysyhtiöt saaneet enemmän tukea Media-ohjelman kautta, kuin elokuvasäätiöltä. SES:n tuki vuosittain on ollut 300 000 – 400 000 euroa, kun esimerkiksi vuonna 2009 Media tuki elokuvalevitystä Suomessa 513 000 eurolla. Eniten Median levitystuesta ovat hyötäneet ne suomalaisyhtiöt, jotka ovat tehokkaasti verkottuneet muiden eurooppalaisten toimijoiden kanssa. (SESinfo 2010, 15-16.)

Media 2007 -ohjelman tavoitteena on tukea eurooppalaisten audiovisuaalisten töiden myynninedistämistä ja niiden esittämistä festivaaleilla ja muissa vastaavissa tapahtumis-

sa, jotka voivat edistää tuotantojen myyntiä ja ammattilaisten verkottumista. Elokuva-festivaalit ja myynninedistäminen toimivat ohjelmassa yhtenä hallinnollisena kokonaisuutena. Festivaalitukea voivat hakea kansainväliset elokuvafestivaalit, jotka keskittyvät joko fiktio-, dokumentti-, animaatio- tai lyhytelokuvaan ja joiden ohjelmistosta 70 prosenttia on eurooppalaista tuotantoa. Festivaalien ohjelmistossa tulee olla elokuvia kymmenestä Media 2007 -ohjelmaan kuuluvasta maasta. Media 2007 tukee myös toimijoita, jotka helpottavat tuottajien ja levittäjien pääsyä eurooppalaisille ja kansainvälisille markkinoille. (Media Desk Finland – Myynninedistäminen.) Vuonna 2009 Media myönsi tukea viidelle suomalaiselle festivaalille, joita olivat DocPoint, Espoo Ciné, Oulun kansainvälinen lasten- ja nuortenelokuvien festivaali, Sodankylän elokuvajuhlat sekä Tampereen elokuvajuhlat (SES Toimintakertomus 2009, 32-33).

TAULUKKO 9. Mediatuet Suomeen vuonna 2009. (SES Toimintakertomus 2009, 33.)

MEDIATUET SUOMEEN 2009	euroa
Hankekehittelytuki (sis. Interactive Works)	1 112 000
Teatterielokuvien selektiivinen tuki levittäjille	153 514
Teatterielokuvien automaattituki levittäjille	429 968
Video on Demand/Digital Cinema Distribution	-
Tv-levitystuki	230 000
Festivaalituki	156 500
i2i Audiovisual (tukea rahoituskuluihin)	-
Elokuvateatteriverkosto Europa Cinemas (arvio per 1.3.2010)	55 500
YHTEENSÄ	2 137 482

Eurimages

Eurimages on elokuvarahasto, joka rahoittaa eurooppalaisen elokuvataiteen yhteistuotantoja, levitystä ja esitystä. Eurimagesiin kuuluu 34 jäsenmaata, joista yksi on Suomi. Rahaston tavoitteena on tukea eurooppalaista elokuvateollisuutta.

Eurimagesilla on neljä rahoitusohjelmaa

- Yhteistuotantojen tuki
- Levitystuki
- Elokvateatterituki
- Digitalisoinnin tuki

Lähes 90 prosenttia rahaston varoista menee yhteistuotantojen tukemiseen. Levitystukeen Eurimages käyttää vuosittain yli 800 000 euroa ja elokuvateatteritukeen noin 1 000 000 euroa.

(Eurimages)

Nordisk Film & TV Fond

Nordisk Film & TV Fond (NFTF) on pohjoismainen elokuva- ja televisiorahasto, joka edistää korkeatasoista elokuva- ja televisiotuotantoa myöntämällä tukea loppurahoituksen muodossa näytelmäelokuvien, tv-elokuvien ja -sarjojen sekä luovien dokumenttielokuvien hankekehitykseen ja tuotantoon. Rahasto edistää myös pohjoismaisen elokuvan levitystä ja versiointia Pohjoismaissa, sekä Pohjoismaiden kannalta mielenkiintoisia elokuvakulttuurihankkeita.

Kehittämis- ja tuotantotuen saamisen edellytykset hankkeille

- Hankkeen on sovelluttava elokuvateatteriesitykseen, tv-levitykseen tai muuhun levitykseen
- Hankkeella tulee olla NFTF-rahaston arvioinnin mukaan tyydyttävä yleisöpotentiaali Pohjoismaissa
- Hankkeella ei saa olla ennakko-osto-, tai yhteistuotantosopimusta sellaisen pohjoismaisen tv-yhtiön kanssa, joka ei kuulu rahaston tv-sopimusosapuoliin

Tukimuodot

- Hankkeiden kehittämistuki
- Näytelmäelokuvien tuotantotuki (tukeen kuuluvat myös dokumenttielokuvat)

- Elokuvienväestölevitystuki
- Versiointotuki
- Elokuvakulttuurihankkeiden tuki

(Nordisk Film & TV Fond 2010, 3-6)

Esimerkiksi *Into Eternity* -dokumenttielokuva (ohj. Michael Madsen), jossa suomalainen Mouka Filmi Oy toimii osatuottajana, sekä *Freetime Machos* (ohj. Mika Ronkainen), jonka päätuottaja (Klaffi tuotannot Oy) on suomalainen, ovat saaneet rahastolta avustusta (NFTF Projects Supported).

5.3 Suomen elokuvasäätiö ja AVEK tukemassa kulttuurivientiä

SES vastaa suomalaisen elokuvan kulttuuriviennistä. Se tekee tunnetuksi elokuvataidetta sekä suomalaista kulttuuria ja edistää elokuvien myyntiä ulkomaille. Yksi toiminnan tavoitteista on esittää kotimaisia elokuvia mahdollisimman monella merkittävällä kansainvälisellä elokuvafestivaalilla. SES pyrkii myös luomaan edellytyksiä kaupalliselle menestykselle. Suomen elokuvasäätiö ja AVEK rahoittavat dokumenttielokuvien kulttuurivientiä yhdessä. (Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelma 2006, 21.) SES:n kansainvälisen osaston tukiohjeita uudistetaan vuoden 2010 alussa. Sekä pitkien että lyhyiden elokuvien kansainvälisen levityksen strategiaa aletaan suunnitella tuottajien kanssa yhä varhaisemmassa vaiheessa. (SESinfo 2010, 6.)

5.4 Kansainvälisen yhteistyön ristiriitoja

Tutkiessani kansainvälistä yhteistuotantokulttuuria elokuva-alalla törmäsin mielenkiintoisiin ristiriitoihin. Alan ammattilaisten keskuudessa osa oli sitä mieltä, että kansainvälistyminen on ollut varsin positiivista ja kannattavaa, kun taas osa suhtautuu yhteistuotantoihin varauksella. Laakso (2010) kertoo sudenkuoppien näkyvän muun muassa siinä, että rahoituksen hakeminen on yleensä kallista. Toisinaan esimerkiksi matkustelu saat-

taa tulla kalliimmaksi kuin rahoitus. Rahoittajat, kuten ulkomaiset tv-kanavat, voivat puuttua hankkeen sisältöön, ja jos elokuvan täytyy kulkea monen välikäden kautta, saattaa sen luonne muuttua merkittävästi. Myös Vehkalahti (2010b) toteaa kansainvälisen rahoituksen hakemisen olevan työlästä, sillä markkinoilla on valtavasti muitakin kansainvälistä rahoitusta tavoittelevia tuotantoja. Seuraavassa heidän vastauksiaan:

Hidastaa prosessia, varsinkin ennakkotuotanto. Toisaalta kansainvälinen rahoitus suoraan suhteessa leviämiseen.

Anonyymi, apulaistuottaja

Kansainvälistyminen on ainoa oikea suunta, se parantaa sisältöjä.

Erkko Lyytinen, festivaalijohtaja

Hidastaa tuotantoa, valikoi aiheita.

Anonyymi, tuottaja

(Liite 1.)

6 POHDINTA

Lähdin selvittämään, mitä erilaisia levitys- ja esityskanavia suomalaisella dokumenttielokuvalla on perinteisen televisiojakelun rinnalla. Erityisesti minua kiinnosti, millä tavalla internet, elokuvateattereiden digitalisoituminen ja elokuva-alan kansainvälistyminen ovat vaikuttaneet, tai ovat vaikuttamassa suomalaisen dokumenttielokuvan levitykseen.

Internet nousi kiinnostavimmaksi kohteeksi sen uudenlaisten lähestymistapojen vuoksi. Kävi selväksi, että suomalaisella elokuva-alalla ollaan vielä lastenkengissä, kun tarkastellaan maailmalla julkaistuja web-dokumentteja. Lönnrot2017-projekti on selkeästi vastaamassa tähän haasteeseen. Tutkielmaa tehdessä ei selvinnyt, oliko Lönnrot2017 saanut rahoitusta viedäkseen hanketta eteenpäin. Jään mielenkiinnolla odottamaan, miten laajaksi projekti kasvaa ja millaisia julkaisualustoja se tulee tulevaisuudessa käyttämään.

Yhdyn Jahnukaisen sanoihin YouTube Rentalsin mahdollisuuksista olla uraauurtava palvelin streaming-vuokraajana. Mielestäni myös suomalaisen dokumenttielokuvan on vas-

tattava internetin tuomiin haasteisiin sitä mukaa, kun maailma ne löytää. Verkko on todella tehokas väline niin markkinoida, esittää kuin levittääkin suomalaista dokumenttielokuvaa.

Koen piratismiin olevan uhka, mutta myös mahdollisuus. Siinä, missä laitton levitys alentaa taloudellista tuottavuutta, samalla se lisää sitä tekemällä elokuvia tunnetuksi eläen omaa levityskulttuuriaan. Uskon kuitenkin, että edullinen, yksinkertainen ja laadukkaita videoita vuokraava ja myyvä VoD-palvelu voi herättää internet-katsojien mielenkiinnon. Kun suomalainen dokumenttielokuva on elänyt elinkaarensa, katoaa se pian näkyvistä. Internet ja lailliset VoD-palvelut voisivat olla vastaus tähän ongelmaan. Tutkimuksen aikana ei selvinnyt, millä tavalla raha jakaantuisi elokuvan oikeuksien omistajan ja vuokraajatahon kesken. Tosin uskallan epäillä, ettei siihen moni vielä osaisi vastatakaan. Jos saadaan aikaiseksi järkevä, kaikkia osapuolia palveleva ja kannattava systeemi, en näe syytä, miksei suomalainen dokumenttielokuva löytäisi jalansijaansa verkkomaailmasta.

Kansainvälistyminen elokuva-alalla on kasvava trendi, johon henkilökohtaisesti suhtaudun myönteisesti. Jos hyvin onnistunut kansainvälinen rahoitus lisää merkittävästi tuotantobudjettia, auttaa se myös yhteistuotantojen perustamisen muodossa ihmisiä verkostoitumaan. Käsitykseni mukaan elokuva-alalla on Euroopan laajuisestikin suhteellisen pienet piirit, joten kilpailu on auttamatta kovaa. En kuitenkaan näe kansainvälistymistä välttämättömänä pakkona, nykyajan muoti-ilmiönä, vaan uskon sen tuovan monille elokuvahankkeille uudenlaisia mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä.

Elokuvateattereiden digitalisoitumisesta en tiennyt paljoa ennen tutkielmani kanssa painiskelua. Erityisen ilahduttavaa on ollut huomata, miten elokuvien levitys digitoitumisen myötä helpottuu ja mahdollisuudet levittää entistä laajemmalle ja nopeammin paranevat. Sympatiani kohdistuvat erityisesti maaseudun pienempiin teattereihin, joille digitalisoituminen merkitsee mahdollisuutta kokea elokuva ensi-illassa samoihin aikoihin suurempien kaupunkien kanssa. Koska suomalainen dokumenttielokuva on ollut pääasiassa marginaaliryhmää kiinnostava elokuvateatteri-genre, helpottavat digitalisoitumisen tuomat halvemmat esityskopiot levityksen taloudellista ahdinkoa.

Olisi ollut mielenkiintoista selvittää, mikä on saanut levittäjät, kuten Nordisk Filmin, innostumaan suomalaisesta dokumenttielokuvasta kuluvana vuonna. Nordisk Filmin siipien suojassa ovat sekä *Miesten vuoro* että *Reindeerspotting – Pako joulumaasta*. Onko Nordisk ottanut tietoisien riskien, vai haistanut menestyselokuvat jo kaukaa? Joka tapauksessa on ollut ilo huomata levittäjien lisääntyvä kiinnostus ja rohkeus suomalaista dokumenttielokuvaa kohtaan.

Jahnukainen osasi kertoa Doc Lounge -tyylisten elokuvatapahtumien kasvattavan suosiotaan maailmalla. Näkisinkin, että suomalaisella dokumenttielokuvalla on näissä tilaisuuksissa erinomainen väylä tehdä itseään tunnetummaksi suomalaisille katsojille myös isoilla kankailla. Vaikka televisio on esityskanavana varsin laadukas, monipuolinen ja asiansaajava, ollaan nuoren sukupolven sekä tekniikan kehityksen myötä ajautumassa pois perinteisten julkaisukanavien ääreltä. Doc Lounge -tyyliset elokuvatapahtumat antavat muutakin kuin helppoutta kotisohvalla. Niillä on mahdollisuus aktivoida katsojia uudella tavalla keskustelemaan näkemästään ja olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Tutkielmaa tehdessä on käynyt selväksi, että jokainen esitys- ja levityskanava sekä ammattiryhmät niiden ympärillä nivoutuvat kiinteästi toisiinsa. Festivaaliesitys palvelee elokuvateatterilevitystä, elokuvateatteri mahdollista DVD-myyntiä sekä tv-esitystä. Mutta ketju ei kulje aina lineaarisesti, sillä televisio tulee monesti ennakko-ostoiineen mukaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa. YLE:n Dokumenttiprojekti on tästä malliesimerkki. Ei jumiuduta vain omaan esityskanavaan, vaan lähdetään ennakkoluulottomasti kokeilemaan uudenlaisia tapoja toteuttaa yhdessä.

Olisikin hienoa, jos taloudellisten puitteiden salliessa voitaisiin noudattaa yhtä ja samaa missiota; tuoda suomalaista dokumenttielokuvaa esille yhtenä varteenotettavana ja laadukkaana elokuva-alan genrenä.

LÄHTEET

AVEK Tukiohjeisto. 2009. Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen ohjeisto tukien hakuun. 9.12.2009. Viitattu 6.5.2010.

http://www.kopiosto.fi/avek/tuen_hakeminen/tukiohjeet/fi_FI/yleista/files/78005465443598393/default/AVEK_tukiohjeisto_09-10.pdf

Digi-Lönnrot. 2009. Euroopan sosiaalirahaston projektihakemus. YLE TV 2 Dokumentti-projekti – Lönnrot2017. Viitattu 30.4.2010.

http://ohjelmat.yle.fi/files/ohjelmat/u2634/Hakemus_Digi-L_nnrot.pdf

Doc Lounge. 2009. Doc Lounge Suomi, toimintaesittely. 26.10.2009. Mouka Filmi Oy yhteistyössä Oulun musiikkivideofestivaalit ry, Pirkanmaan elokuvakeskus ry.

Dokumenttiprojekti YLE TV 2. Dokumenttiprojekti Goes Cinema. Viitattu 8.5.2010.

http://ohjelmat.yle.fi/dokumenttiprojekti/dp_goes_cinema

Dokumenttiprojekti – tuotannossa. YLE TV 2 Dokumenttiprojekti. Viitattu 6.5.2010.

<http://ohjelmat.yle.fi/dokumenttiprojekti/tuotannossa>

Eurimages. Council Of Europe – European Cinema Support Fund. Missions & Objectives. Viitattu 7.5.2010. http://www.coe.int/t/dg4/eurimages/About/default_en.asp

Gaza/Sderot. Gaza/Sderot -projektin sivut. Viitattu 5.5.2010. <http://gaza-sderot.arte.tv/>

Haase, A. 2006. Suomalaisen dokumenttielokuvan rahoitus ja tuotantoprosessi. Diplomityö. Tampereen teknillinen yliopisto, Tuotantotalouden osasto, teollisuustalous. Viitattu 25.3.2010. <http://URN.fi/URN:NBN:fi:tty-200907105941>

Hemilä, H. 2004. Karikat ja menestystarinat kansainvälisissä elokuva-alan yhteistuotantohankkeissa. AVEK-julkaisu. Viitattu 24.3.2010.

<http://www.ses.fi/dokumentit/karikot%20ja%20menestys.pdf>

Idfa DocLab. 2009. Prison Valley -web-dokumentin esittely. Viitattu 5.5.2010.

<http://www.doclab.org/project/prison-valley>

IFPI Finland. International Federation of the Phonographic Industry. Piratismi – Piratismi eri muodot. Viitattu 5.5.2010.

<http://www.ifpi.fi/info/piratismi/piratismi%20eri%20muodot>

Jaakkola, L. 1998. YLE ostaa ohjelmia aiempaa enemmän ulkopuolisilta tuottajilta. Yle Info – Tiedotteet. 17.12.1998. Viitattu 8.5.2010.

http://yle.fi/yleista/tiedotteet1998_1712.shtml

Jahnukainen, S. Tuottaja, Mouka Filmi Oy. Haastattelu 24.4.2010.

Keski-Suomen elokuvakeskus. Mikä on KSEK? Keski-Suomen elokuvakeskuksen sivut. Viitattu 4.5.2010.

http://www.ksek.fi/www/index.php?option=com_content&task=view&id=56&Itemid=47

Kotimaisten elokuvien katsojaluvut 2010. 2010. Suomen elokuvasäätiö. Päivitetty 3.5.2010. Viitattu 8.10.2010. <http://www.ses.fi/fi/katsojaluvut10.asp>

Laakso, J-P. 2010. Toiminnanjohtaja, Pirkanmaan elokuvakeskus ry. Haastattelu 13.4.2010.

Lönnrot2017. 2009. Lönnrot voitti Reykjavikissa. Julkaistu 30.9.2009. YLE TV 2 Dokumenttiprojekti. Viitattu 6.5.2010.

http://ohjelmat.yle.fi/dokumenttiprojekti/lonnrot_2017/ajankohtaista

Media Desk Finland – Media 2007. Media 2007 -rahoitusohjelman esittely Media Desk Finland -sivuilla. Viitattu 7.5.2010. <http://www.mediadesk.fi/mediapl.shtml>

Media Desk Finland – Myynninedistäminen. Media 2007 –rahoitusohjelman tuet myynninedistämiseksi Media Desk Finland –sivuilla. Viitattu 7.5.2010.

<http://www.mediadesk.fi/myynnine.shtml>

Media Desk Finland – Tuet levittäjille. Media 2007 -rahoitusohjelman levitystuet Media Desk Finland -sivuilla. Viitattu 7.5.2010. <http://www.mediadesk.fi/levitys.shtml>

Nordisk Film & TV Fond. 2010. Nordisk Film & TV Fond säännöt suomeksi. 1.2010. Viitattu 7.5.2010.

http://www.nordiskfilmogtvfond.com/managed_assets/files/finnish_guidelines_jan_2010.pdf

NFTF Projects Supported. Nordisk Film & TV Fond – Tuetut projektit. Viitattu 7.5.2010.

http://www.nordiskfilmogtvfond.com/about_projects.php?sid=20&ptid=18

Saksala, E. 2008. Asiaa ruudussa – Tv-dokumentin anatomia. Helsinki: Otava.

Salovaara, A. 2010. Koordinaattori, Dokumenttiprojekti Goes Cinema -hanke. Sähköpostihaastattelu 30.4.2010.

SES Elokvavuosi. 2008. Suomen elokuvasäätiö. Viitattu 9.5.2010.

<http://www.ses.fi/dokumentit/Elokvavuosi%202008.pdf>

SES Katsojaluvut. 2009. Suomen elokuvasäätiö. Kotimaisten elokuvien katsojaluvut 2009.

Viitattu 9.5.2010. <http://www.ses.fi/fi/katsojaluvut09.asp>

SES Katsojaluvut. 2010. Suomen elokuvasäätiö. Kotimaisten elokuvien katsojaluvut 2010.

Viitattu 9.5.2010. <http://www.ses.fi/fi/katsojaluvut10.asp>

SES Tilastoja. 2004. Suomen elokuvasäätiö. Viitattu 9.5.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/Tilastot2004.pdf>

SES Tilastoja. 2005. Suomen elokuvasäätiö. Viitattu 9.5.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/FactsAndFigures2005.pdf>

SES Tilastoja. 2006. Suomen elokuvasäätiö. Viitattu 9.5.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/Tilastoja%202006.pdf>

SES Tilastoja. 2007. Suomen elokuvasäätiö. Viitattu 9.5.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/Tilastot%202007.pdf>

SES toimintakertomus 2009. 2009. Suomen elokuvasäätiön toimintakertomus vuodelta 2009. Viitattu 27.4.2010. <http://www.ses.fi/dokumentit/Toimintakertomus%202009.pdf>

SES Tukiohjeisto. 2009. Suomen elokuvasäätiön tukiohjeisto. 1.1.2009.
<http://www.ses.fi/dokumentit/Tukiohjeet.pdf>

SESinfo. 2010. Suomen elokuvasäätiön tiedotuslehti 1 / 2010. Viitattu 30.4.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/SESinfo%201-2010.pdf>

Sii-tonen, P. 2006. Digital Cinema Suomessa. Suomen elokuvasäätiön jakama OPM:n erillismäärärahaalla tehty selvitystyö siirtymisestä digitaaliseen elokuvajakeluun Suomessa 24.10.2006. Viitattu 19.4.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/Digital%20Cinema%20Suomessa.pdf>

Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelma 2006 – 2010. 2006. Suomen elokuvasäätiö. Helsinki: Erwego Painotuote Oy. Viitattu 24.3.2010.
<http://www.ses.fi/dokumentit/tavoiteohjelma.pdf>

Suomen elokuvakontakti ry. Elokvakontaktin sivut. Viitattu 5.5.2010.
http://www.elokuvakontakti.fi/site/?lan=1&page_id=1

Suomen elokuvakontakti ottaa elokuvia levytykseen. Elokvakontaktin sivut. Viitattu 5.5.2010. http://www.elokuvakontakti.fi/site/?lan=1&page_id=19

Teosto. 2007. Streaming, kokonaiset kappaleet. Teosto – Internet ja mobiili. Viitattu 4.5.2010.
<http://www.teosto.fi/fi/streaming.html>

Tykkyläinen, L. 2006. Elokvien levittäminen internetissä. Opinnäytetyö. Stadia Helsingin ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma, audiovisuaalinen mediatuotanto. Viitattu 24.3.2010. http://urn.fi/URN:NBN:fi:stadia-1147849463_3

Valtion elokuvatarkastamo. 2007. Kuka on esittäjä tai levittäjä? Viitattu 3.5.2010.
http://www.vet.fi/pelit_esittaja_levittaja.php

Vehkalahti, I. 2010a. YLE Blogit – Dokblog. Terveisiä Lindenille. 16.3.2010. Viitattu 6.5.2010. <http://blogit.yle.fi/dokblog/terveysia-lindenille>

Vehkalahti, I. 2010b. YLE Blogit – Dokblog. Ja mistä kv-rahaa löytyy? 22.2.2010. Viitattu 6.5.2010. <http://blogit.yle.fi/dokblog/ja-mista-kv-rahaa-loytyy>

Webster, J. Dokumentti. Elokuvantaju – elokuvatuotannon verkko-oppimateriaali. Viitattu 3.5.2010. <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/elokuvakulttuuri/dokumentti.jsp>

Webster, J. Dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen. Elokuvantaju – elokuvatuotannon verkko-oppimateriaali. Viitattu 3.5.2010.
http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/artikkelit/webster_dokumenttielokuvan.jsp

YLE Opettaja.tv. Mitä streaming (suoratoisto) on? Viitattu 4.5.2010.
<http://opettajatv.yle.fi/apua/streaming>

YLE Viestintä. 2010. YLE:n vuosikertomus 2009. Viitattu 6.5.2010.
http://yle.fi/yleista/kuvat/ylen_vuosi_2009.pdf

Youtube-vuokravideot. Esittelyssä YouTube-vuokravideoiden betaversio. Viitattu 5.5.2010.
http://www.youtube.com/t/youtube_rentals

Liite 1

web-kysely suomalaisen dokumenttielokuvan parissa työskenteleville alan ammattilaisille

Laatinut: Lapinkataja, T. 19.4.2010

Vastaajia yhteensä 20

Vastaukset ilmoitettu määrissä, ei prosentuaalisesti

Kyselyyn osallistui:

5 ohjaajaa

1 ohjaaja, tuottaja

1 dokumentaristi

1 dokumentaristi, lehtori

1 levittäjä

1 filmiliikenteenhoitaja

1 levitysvastaava

1 apulaistuottaja

5 tuottajaa

1 festivaalijohtaja

1 elokuvaaja

1 toimittaja, koordinaattori

Nimet ja yritykset, joiden julkaisuun on myönnetty lupa:

Aimo Hyvärinen, dokumentaristi, lehtori

HiQ visual oy

Juha Elomäki, levittäjä

Pirkanmaan elokuvakeskus

Aija Salovaara, toimittaja, koordinaattori

likka Vehkalahti, tuottaja

YLE

Sari Selander, levitysvastaava

Bio Rex Distribution

Erkko Lyytinen, festivaalijohtaja

DocPoint

Matti Lahtinen, filmiliikenteenhoitaja

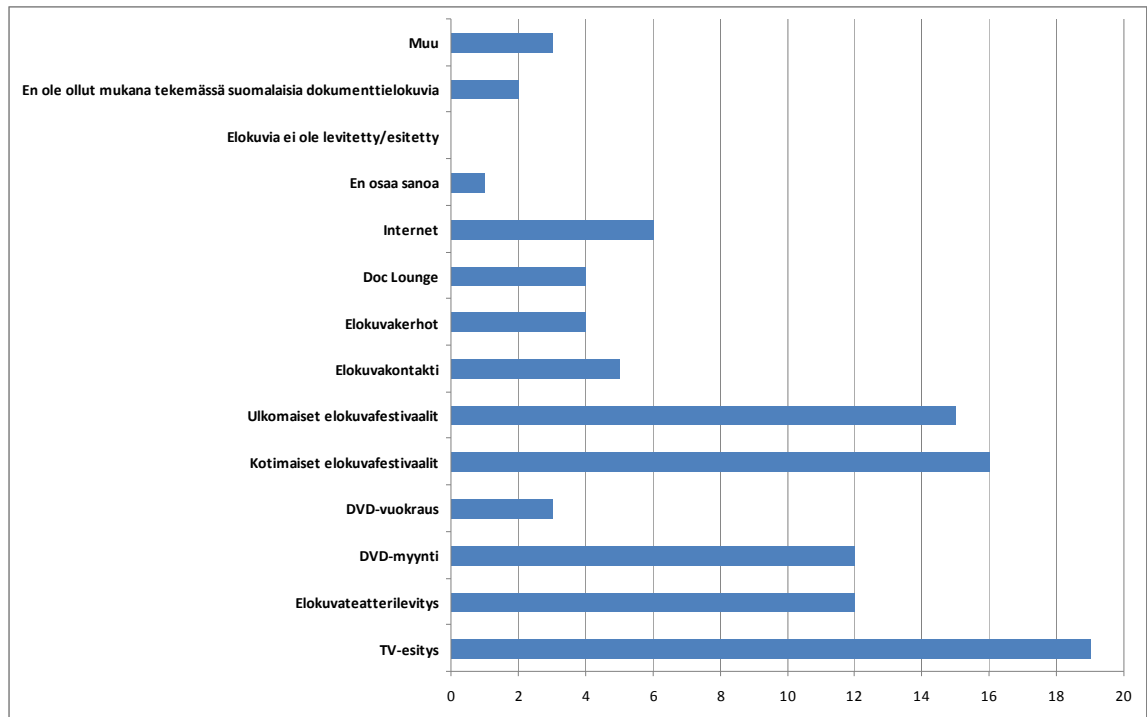
Mika Ritalahti, tuottaja

Silva Mysterium Oy

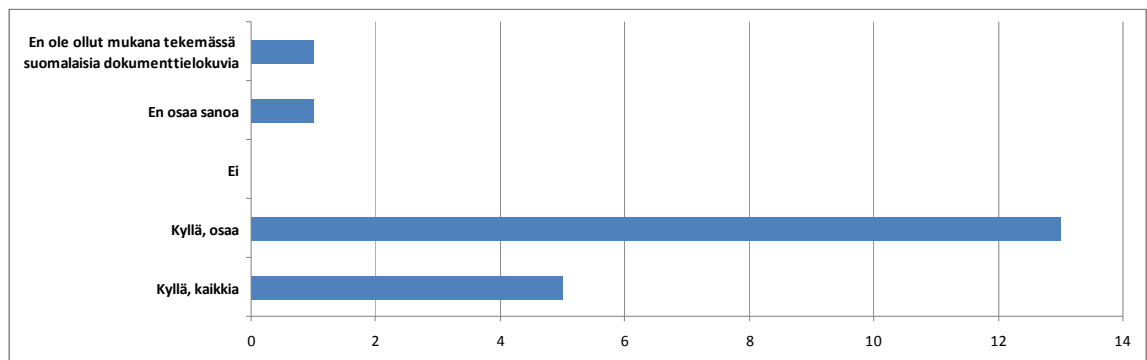
Katja Gauriloff, ohjaaja
Oktober

KJ Koski, ohjaaja, tuottaja
Long Shot Oy

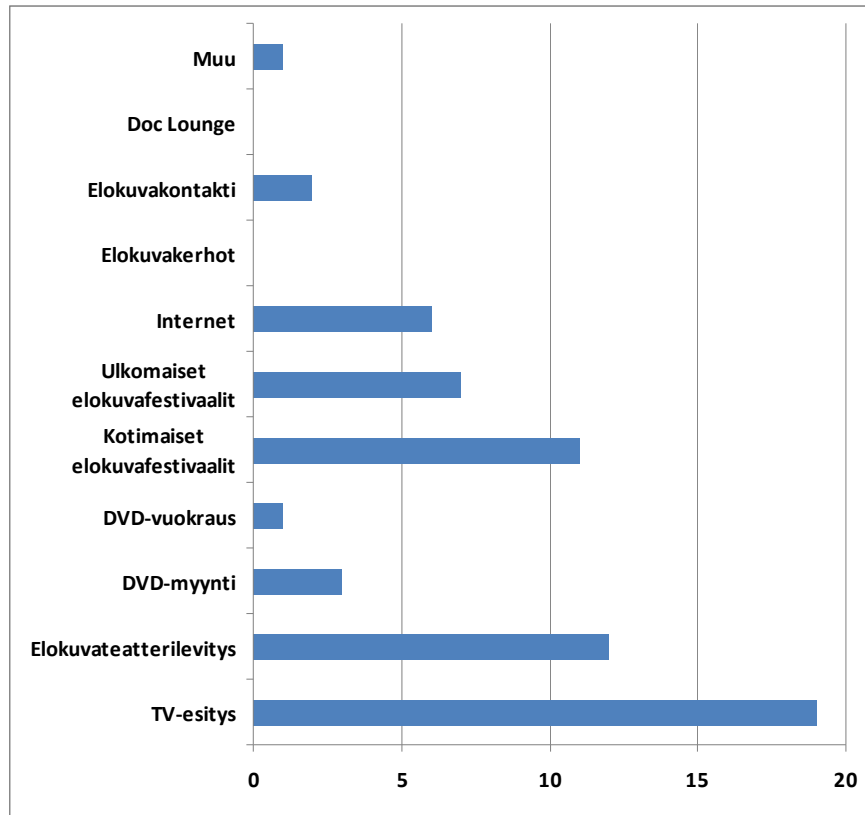
Millä keinoin suomalaisia dokumenttielokuvia, joiden tekemisessä olet ollut mukana, on levitetty/esitetty?

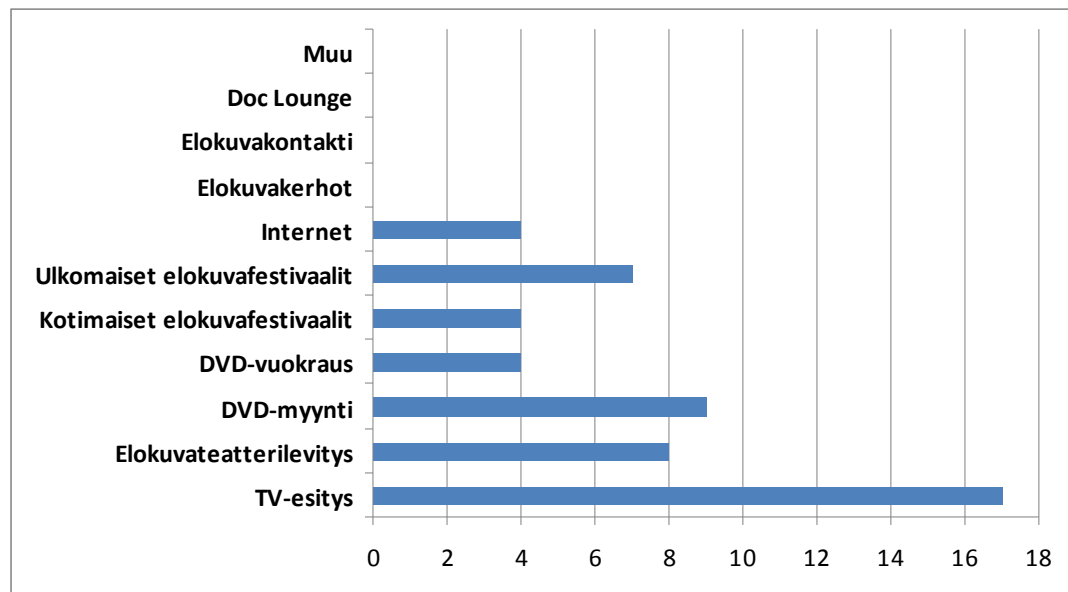
Onko suomalaisia dokumenttielokuvia, joiden tekemisessä olet ollut mukana, levitetty elokuvafestivaaleilla?

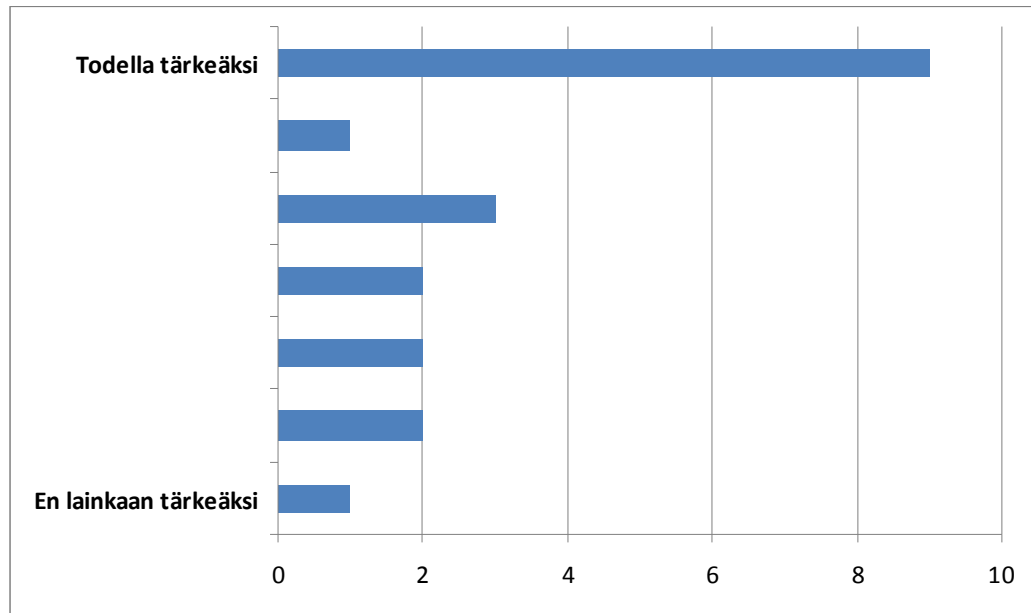
Mitkä levitys/esityskeinot koet tehokkaimmiksi saada suomalaiselle dokumenttielokuvalle näkyvyyttä?

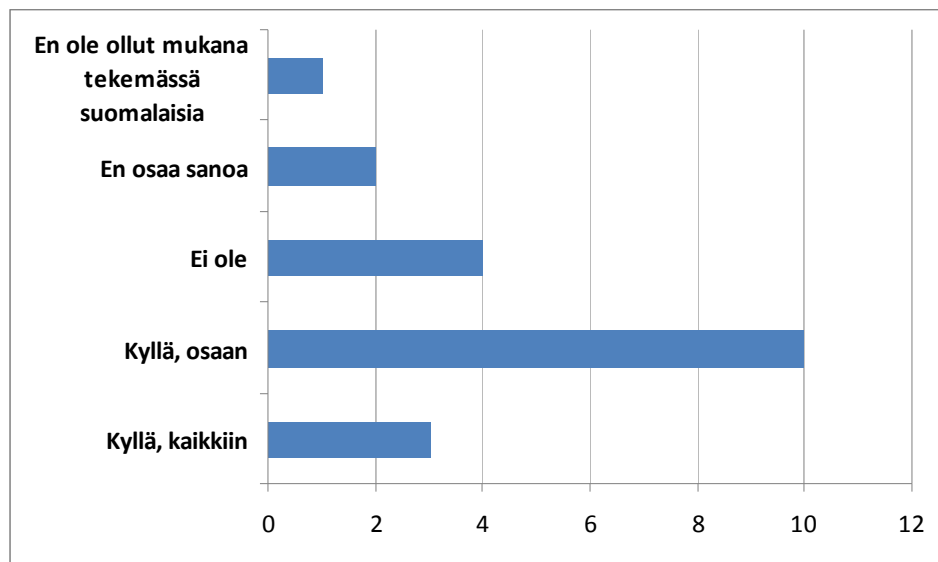
Mitkä levitys/esityskeinot koet tehokkaimmiksi saada suomalainen dokumenttielokuva tuottamaan taloudellista hyötyä?

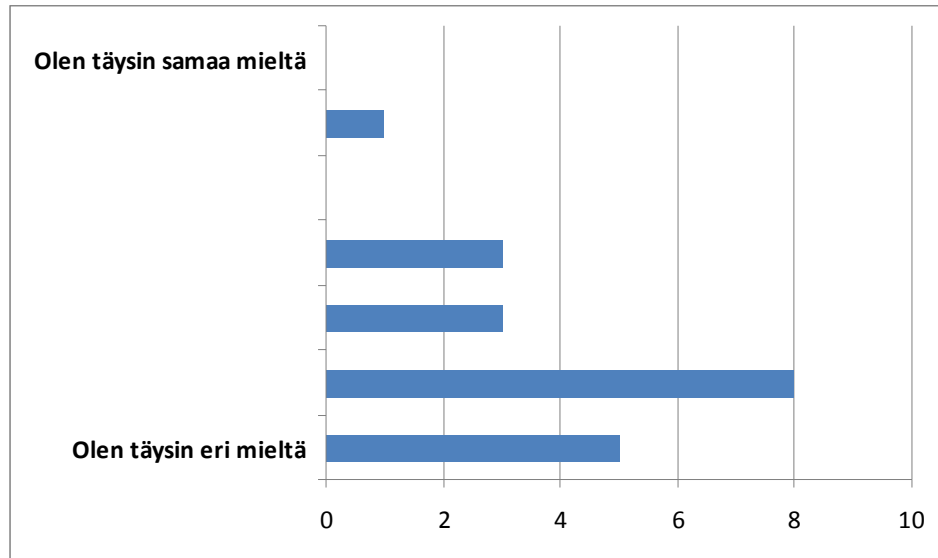
Koetko elokuvateatterilevityksen Suomessa tärkeäksi kotimaiselle dokumenttielokuvalle, vaikka katsojamäärät ovatkin suhteessa pieniä?

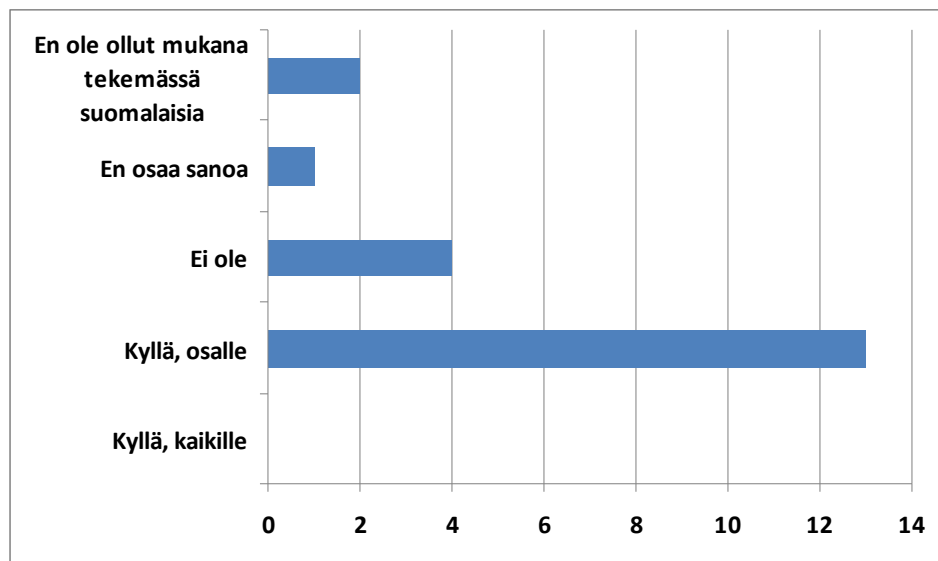
Onko suomalaisille dokumenttielokuville, joiden tekemisessä olet ollut mukana, käytetty ulkopuolista levittäjää?

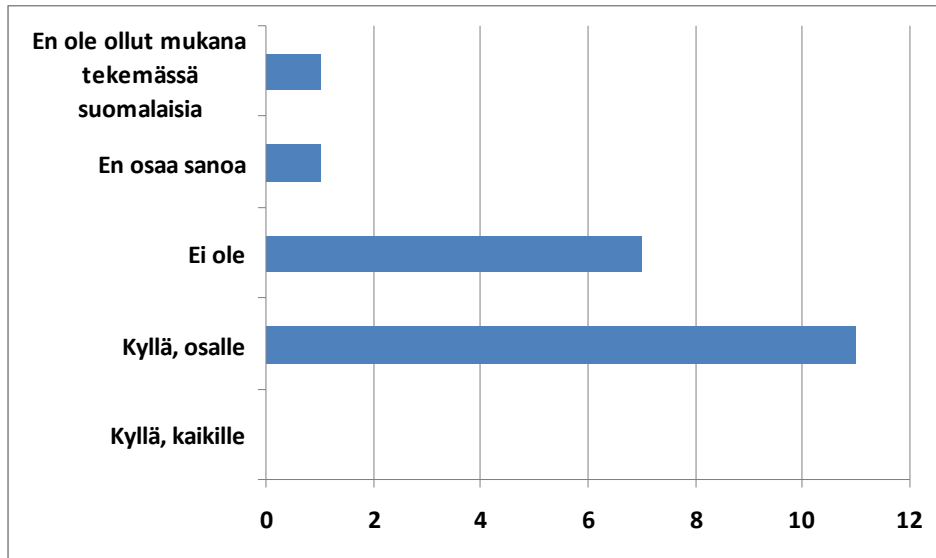
Onko sinusta suomalaisen dokumenttielokuvan levityksen kautta tuleva taloudellinen hyöty riittävää?

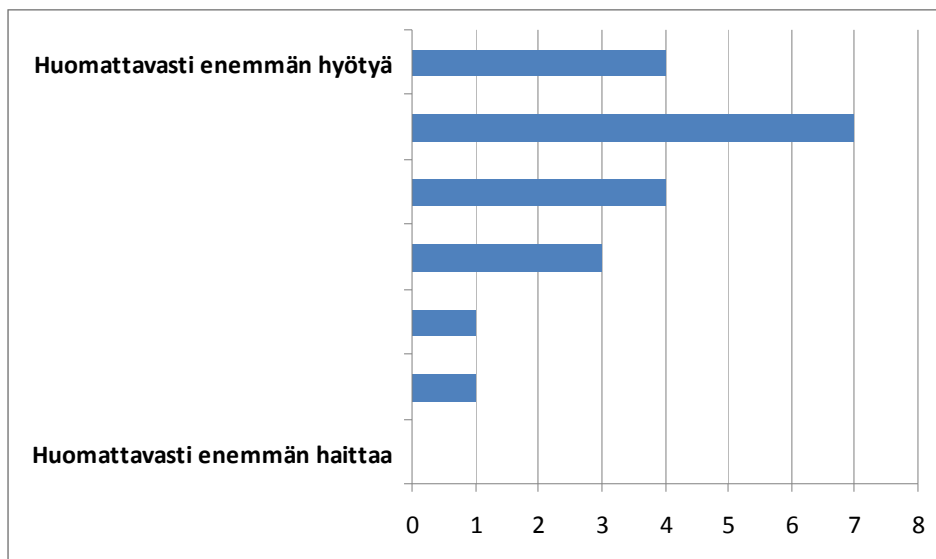
Onko suomalaisille dokumenttielokuville, joiden tekemisessä olet ollut mukana, haettu kansainvälistä rahoitusta?

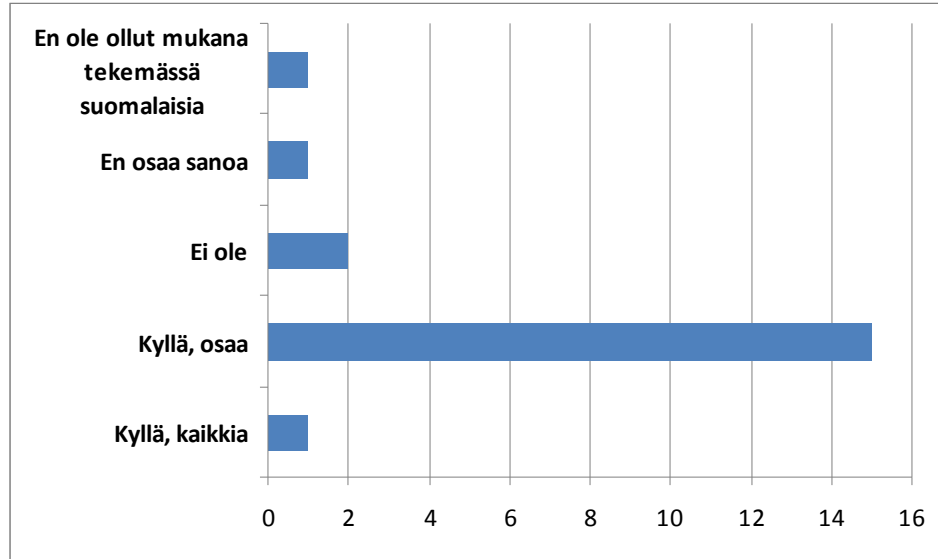
Onko suomalaisille dokumenttielokuville, joiden tekemisessä olet ollut mukana, saatu kansainvälistä rahoitusta?

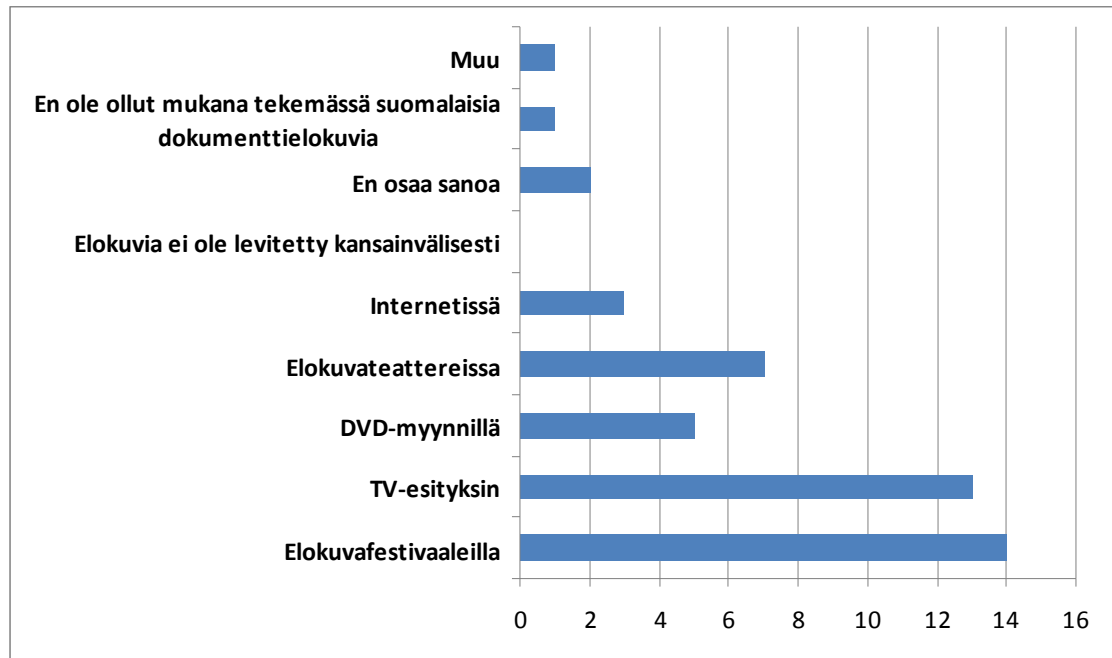
Onko sinusta kansainvälisen rahoituksen hakemisesta enemmän haittaa, vai hyötyä suomalaisen dokumenttielokuvan levitystä koskien?

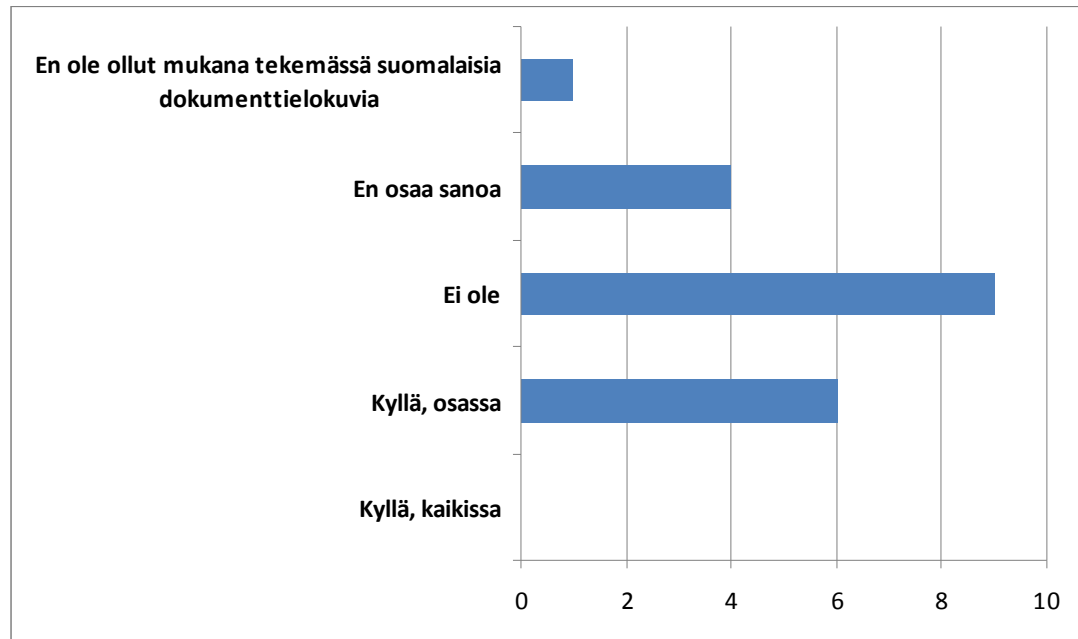
Onko suomalaisia dokumenttielokuvia, joiden tekemisessä olet ollut mukana, levitetty myös kansainvälisesti?

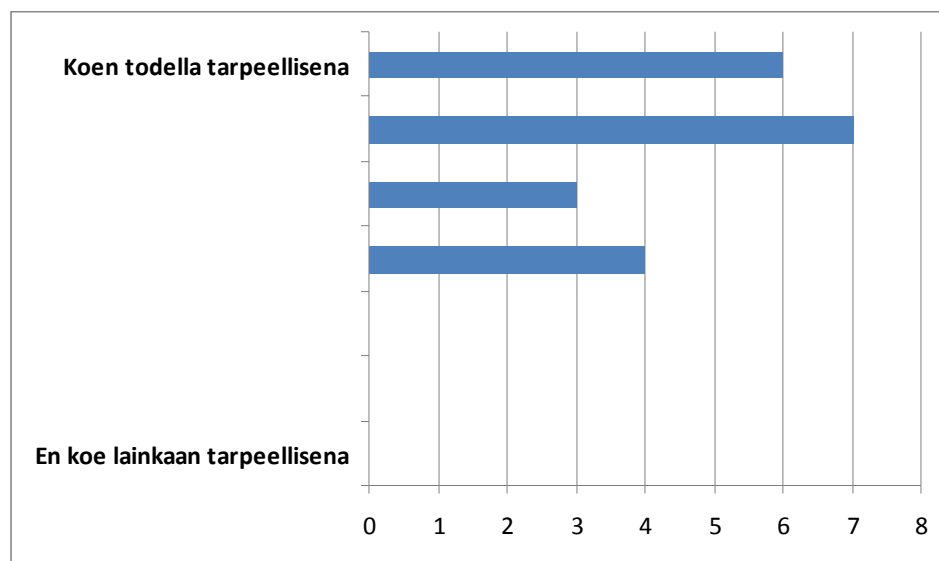
Millä keinoin suomalaisia dokumenttielokuvia, joiden tekemisessä olet ollut mukana, on levitetty/esitetty kansainvälisesti

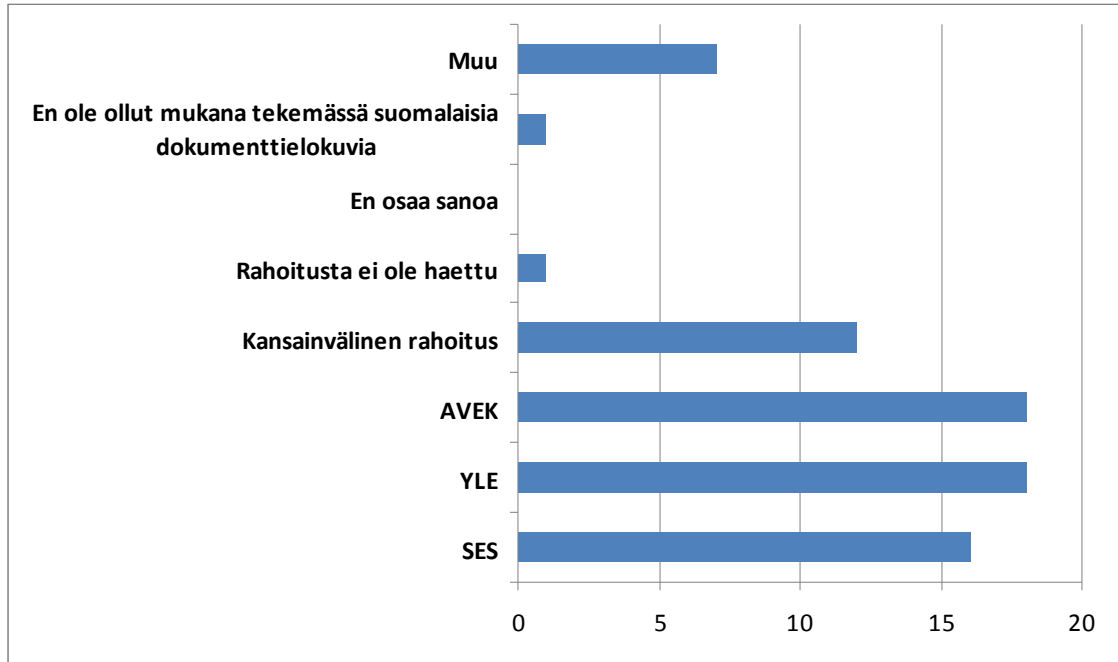
Onko suomalaisten dokumenttielokuvien, joiden tekemisessä olet ollut mukana, kansainvälisessä levityksessä käytetty myyntiagenttia?

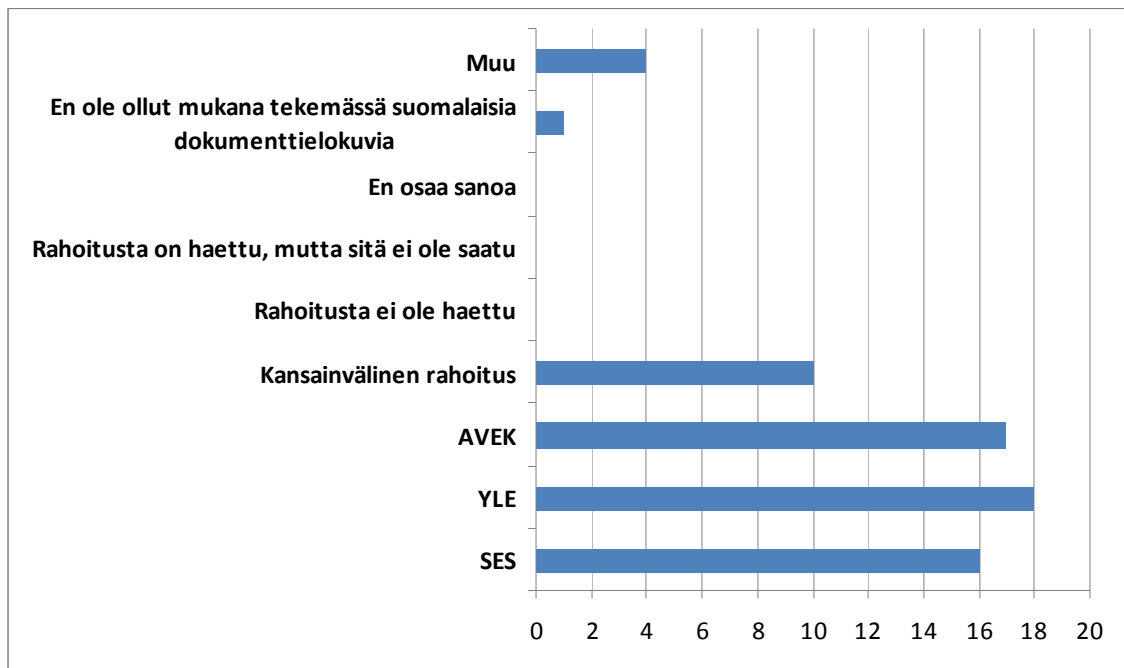
Koetko myyntiagenttien käytön kansainvälisessä levityksessä tarpeellisena?

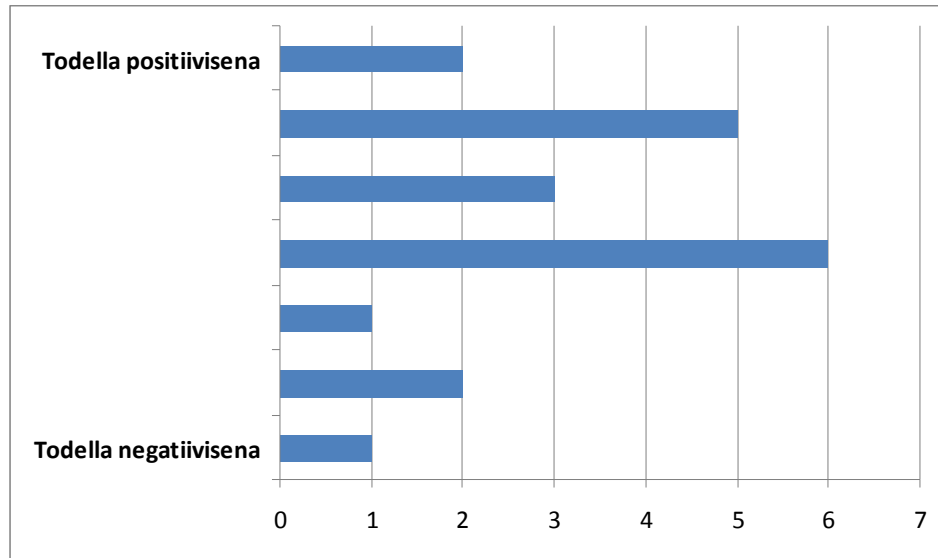
Mistä suomalaisille dokumenttielokuville, joiden tekemisessä olet ollut mukana, on haettu rahoitusta?

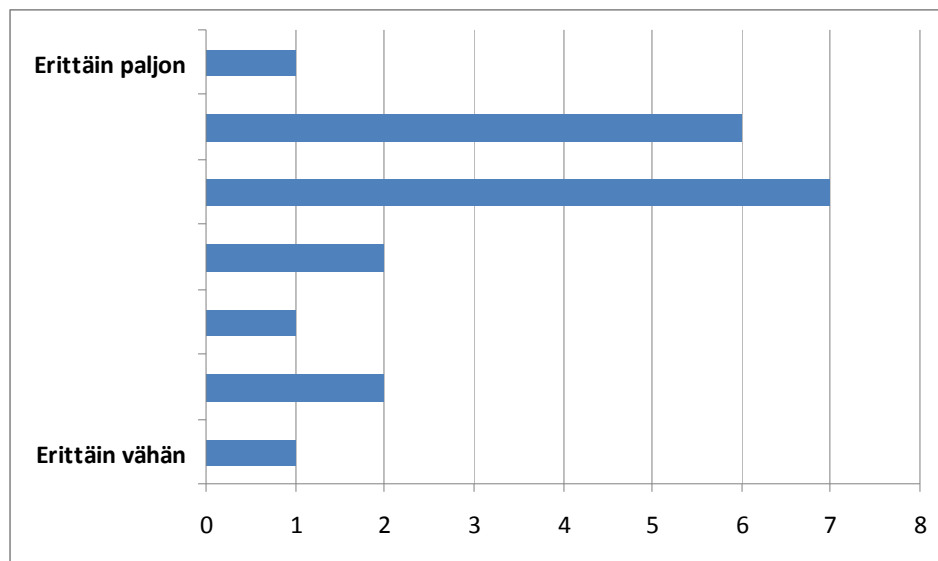
Mistä suomalaisille dokumenttielokuville, joiden tekemisessä olet ollut mukana, on saatu rahoitusta?

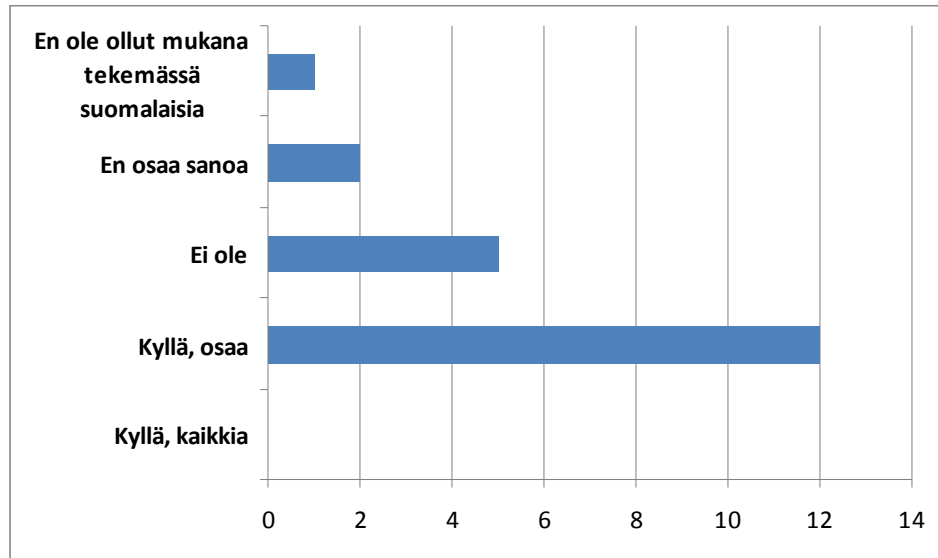
Koetko suomalaisen dokumenttielokuvan riippuvaisuuden julkisesta tuotantorahoituksesta positiivisena, vai negatiivisena asiana?

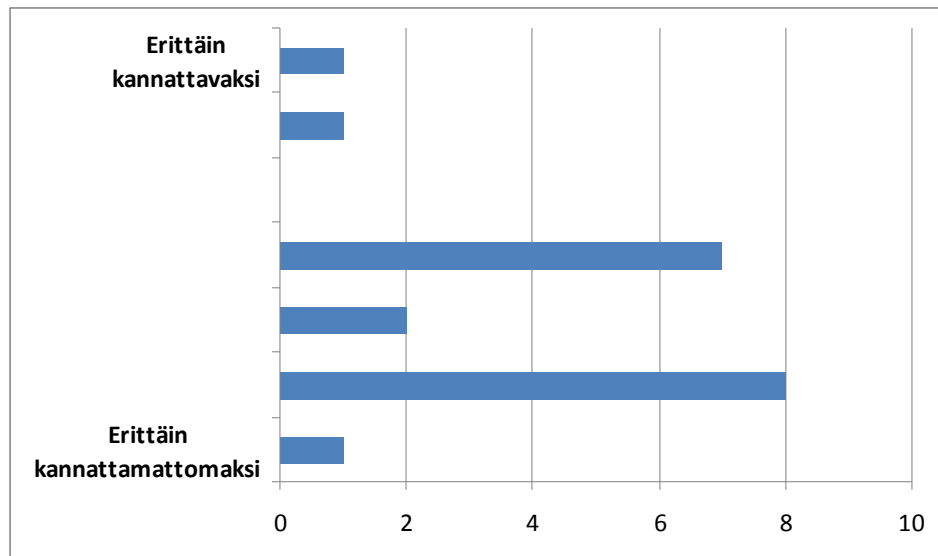
Kuinka paljon sinusta digitalisoituminen (esim. DVD:n yleistymisen, elokuvateattereiden digitalisoituminen, sekä laitteiston digitalisoituminen) on vaikuttanut suomalaisen dokumenttielokuvan levitykseen/esitykseen?

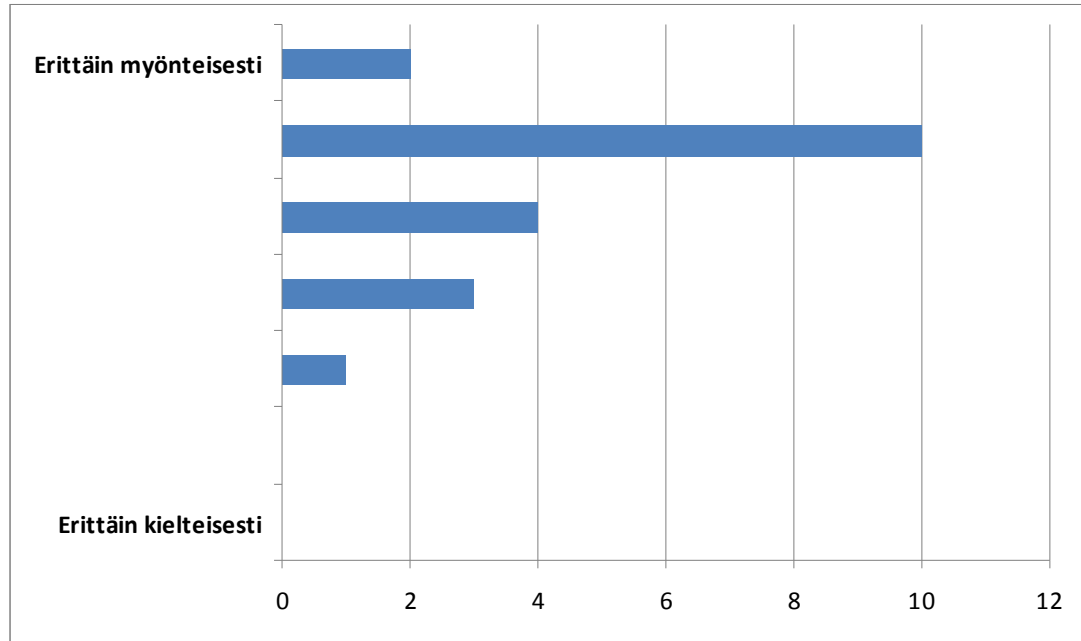
Onko suomalaisia dokumenttielokuvia, joiden tekemisessä olet ollut mukana, levitetty DVD-myyntillä?

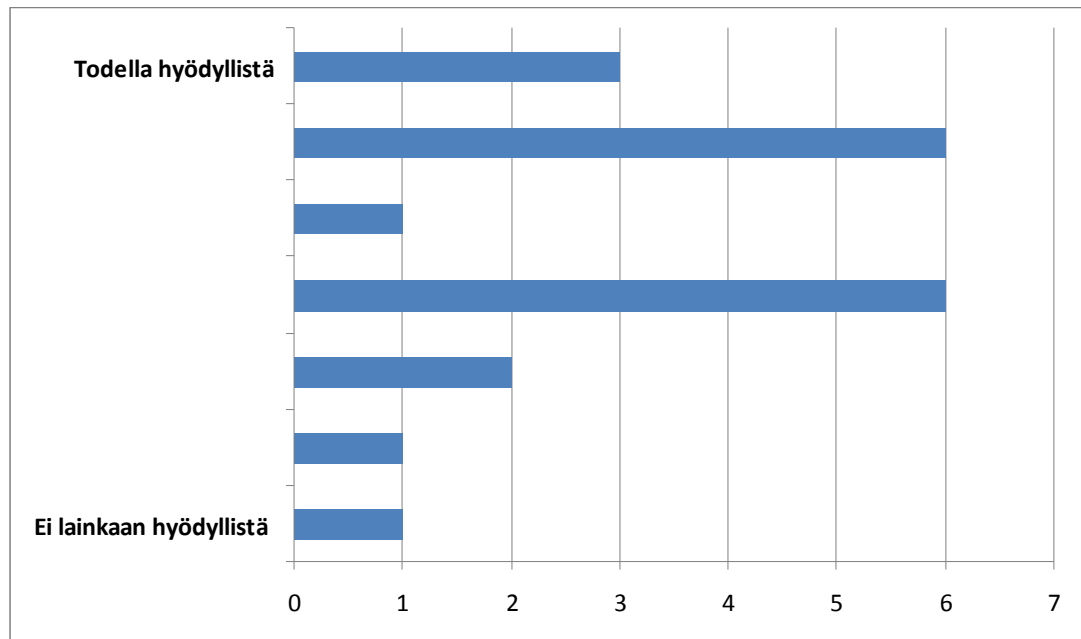
Kuinka kannattavaksi koet suomalaisen dokumenttielokuvan DVD-myyntin?

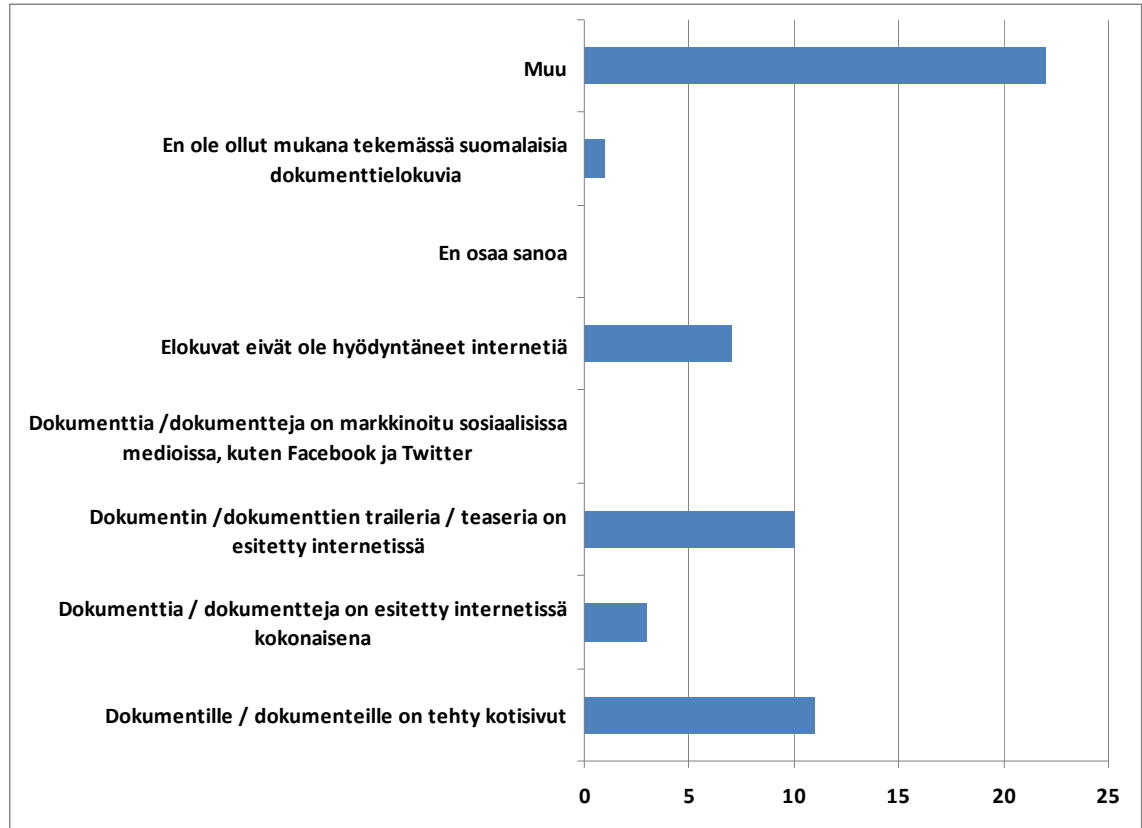
Koetko elokuvateattereiden digitalisoitumisen vaikuttavan myönteisesti, vai kielteisesti suomalaisen dokumenttielokuvan levitykseen?

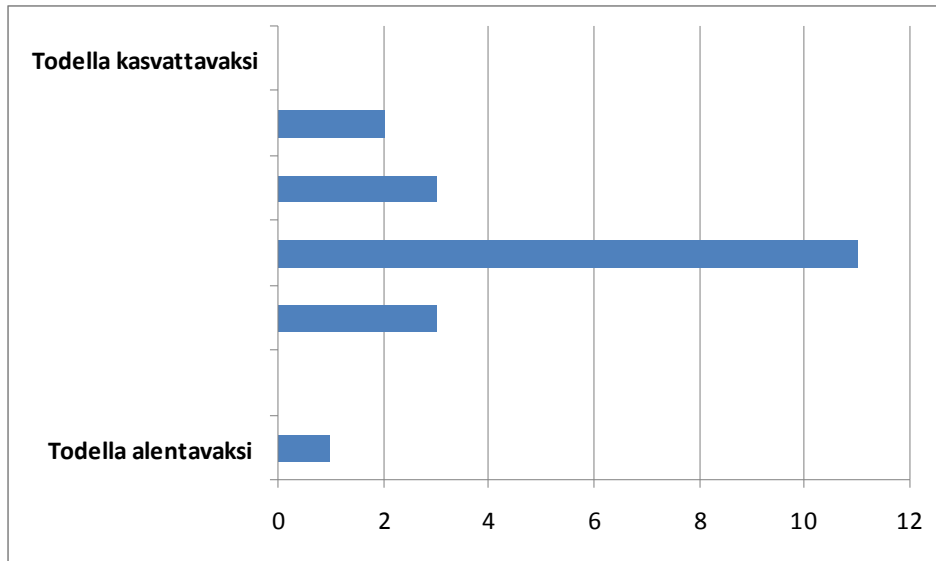
Onko sinusta internetin yleistymisen / nopeutumisen / halventumisen hyödyllistä suomalaisen dokumenttielokuvan levitystä ja esitystä koskien?

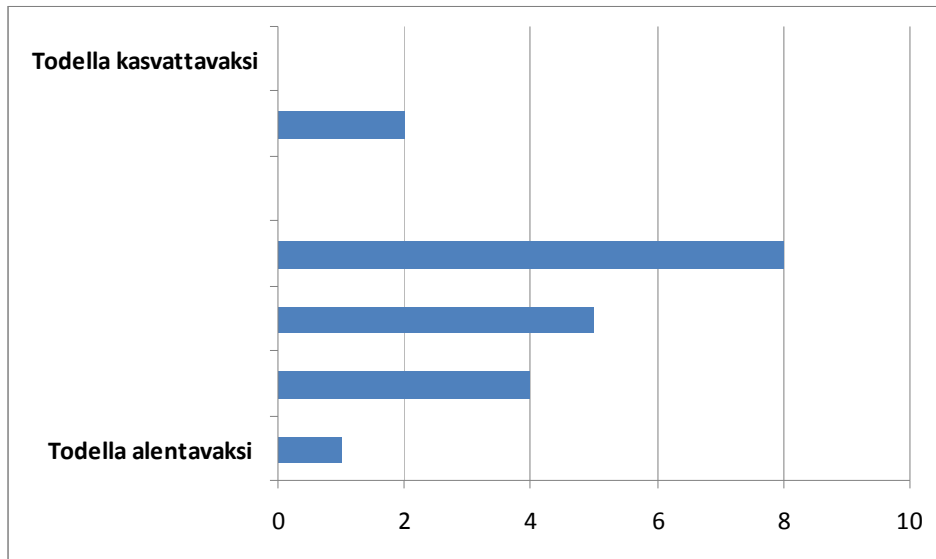
Millä keinoin suomalaiset dokumenttielokuvat, joiden tekemisessä olet ollut mukana, ovat hyödyntäneet internetiä?

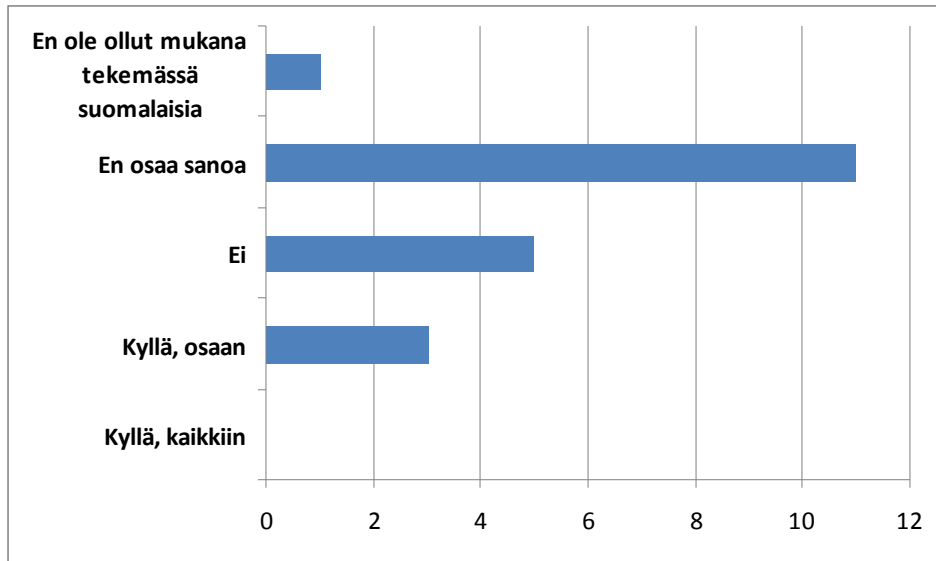
Millä tavalla koet piratismiin (esim. laitton levitys) internetissä vaikuttavan suomalaisen dokumenttielokuvan näkyvyyteen?

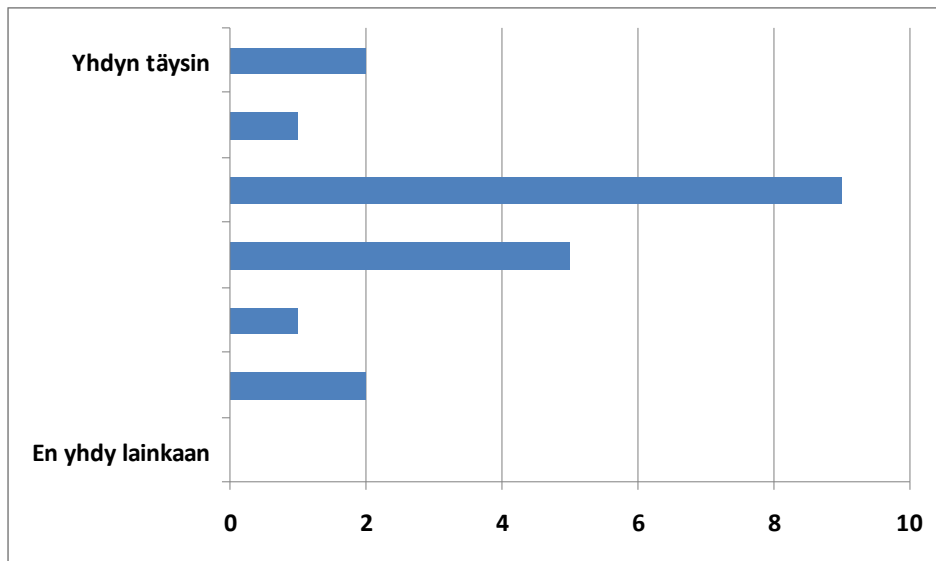
Millä tavalla koet piratismiin (esim. laitton levitys) internetissä vaikuttavan suomalaisen dokumenttielokuvan taloudelliseen tuottavuuteen?

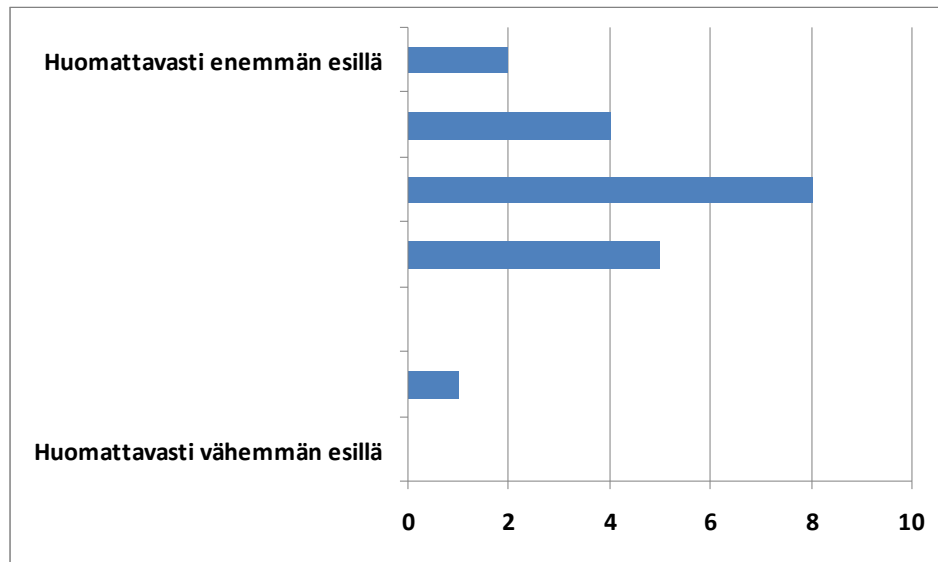
Onko suomalaisiin dokumenttielokuviin, joiden tekemisessä olet ollut mukana, kohdistunut laitonta levitystä internetissä?

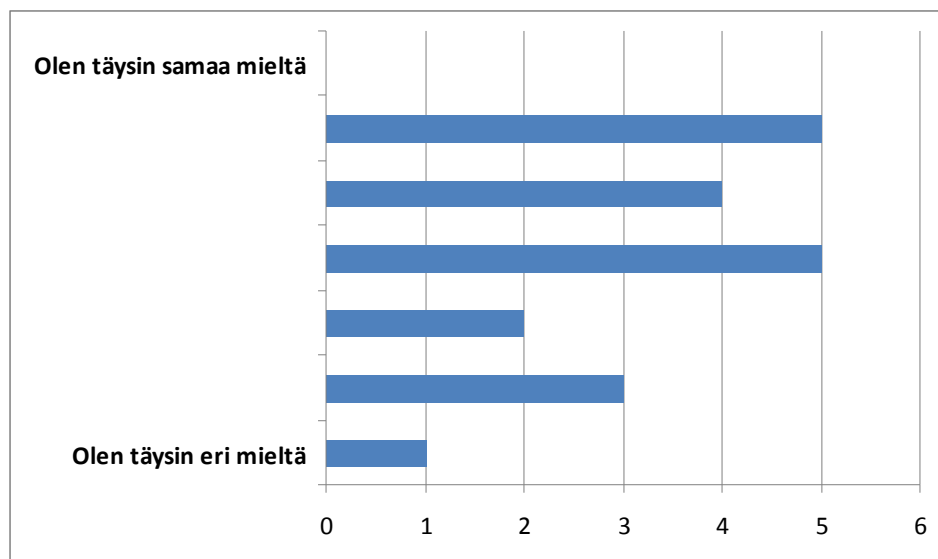
Kuinka paljon yhdyt väittämään, että suomalainen dokumenttielokuva elää kultakauttaan?

Onko suomalainen dokumenttielokuva ollut sinusta enemmän esillä (esim. mediassa) viimeisen vuoden aikana, kuin aiemmin?

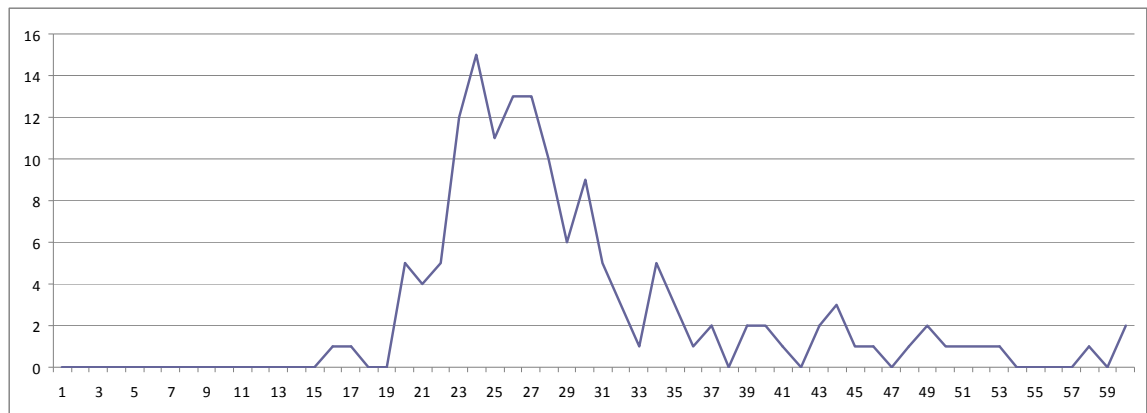
Onko sinusta suomalaisesta dokumenttielokuvasta tullut muoti-ilmiö?

Liite 2
web-kysely katsojille
Laatinut: Lapinkataja, T. 16.4.2010

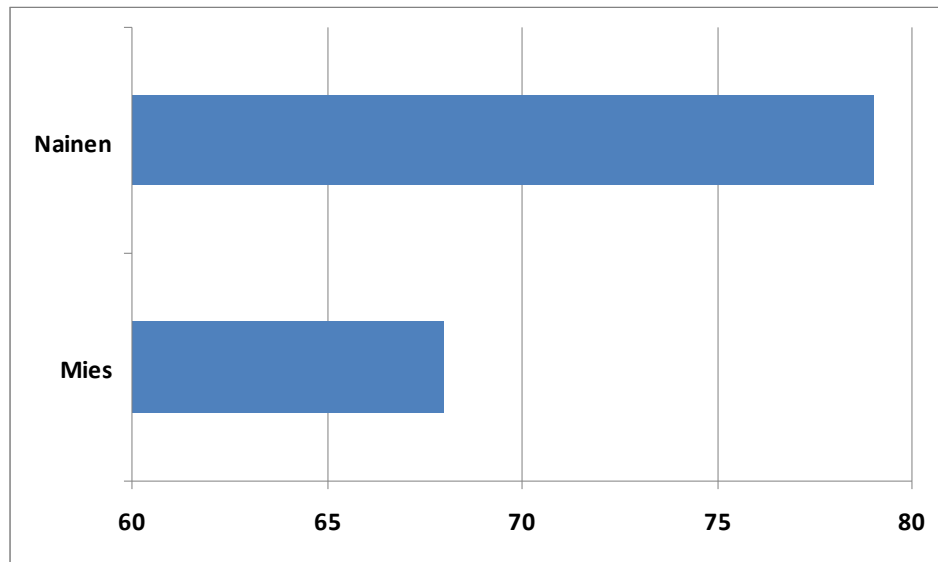
Vastaajia yhteensä 147
Vastaukset ilmoitettu määrissä, ei prosentuaalisesti

Minkä ikäinen olet?

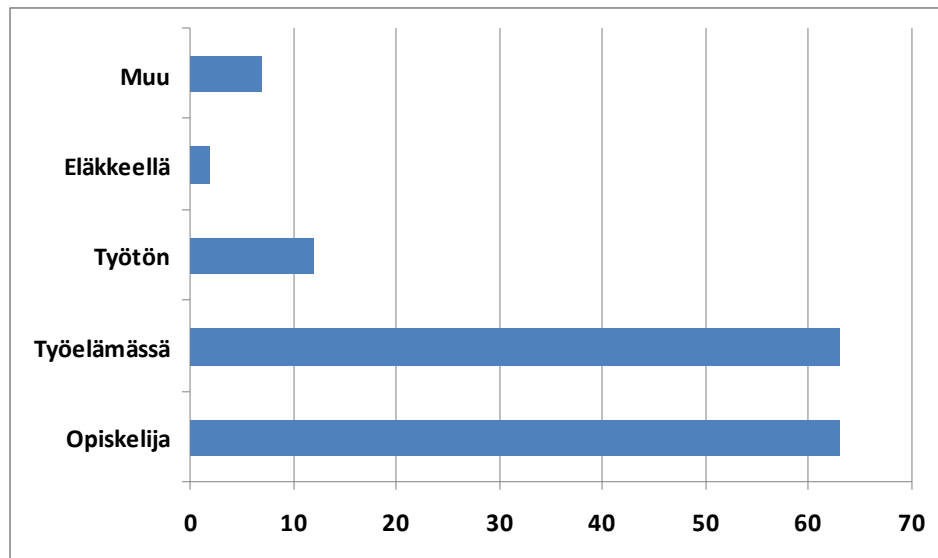

lät horisontaalisesti

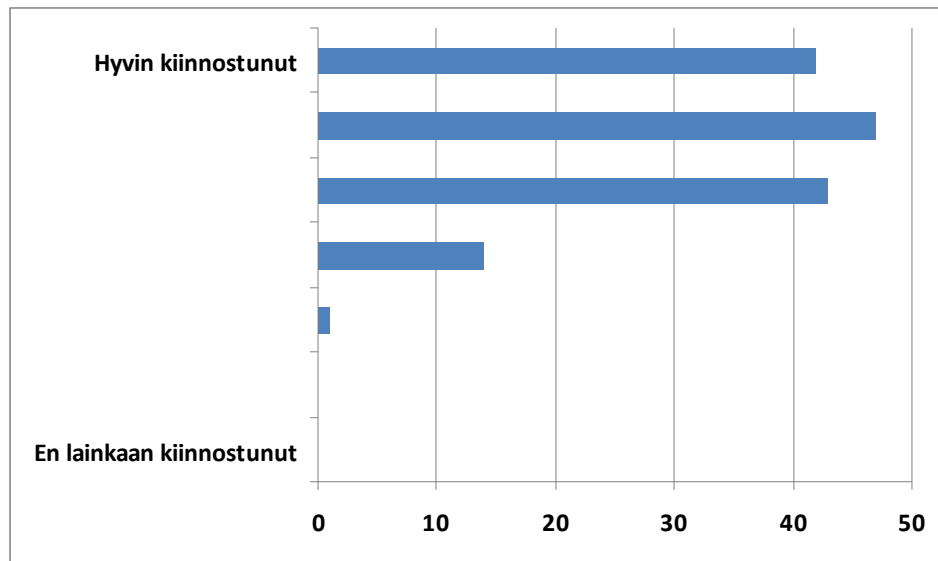
Sukupuolesi

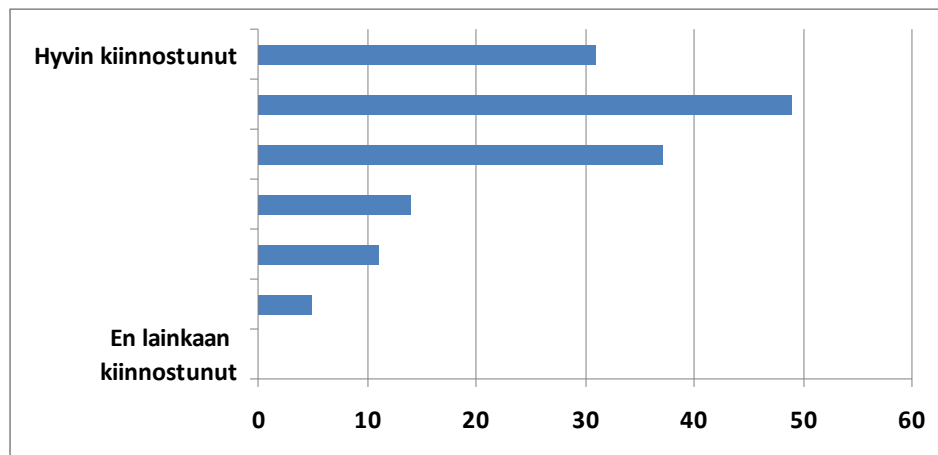
Työtilanteesi

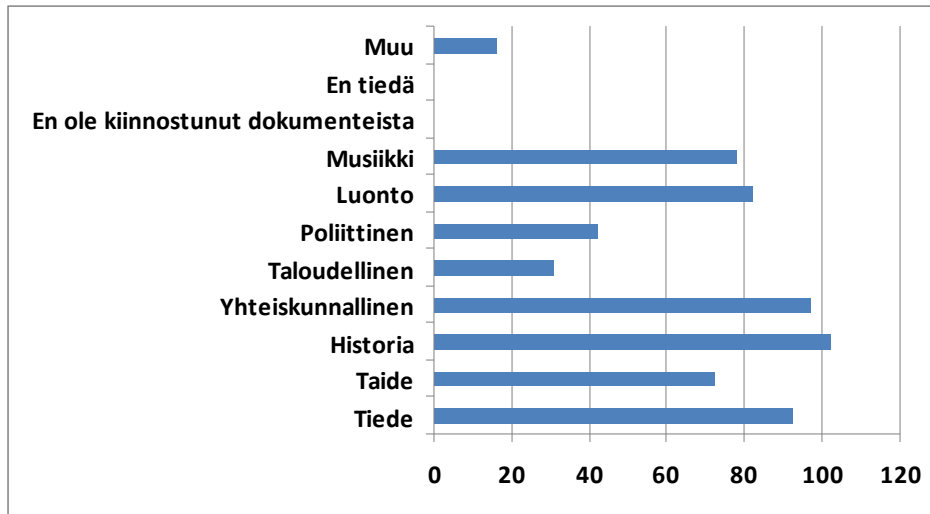
Kuinka kiinnostunut olet dokumenteista ja / tai dokumenttielokuvista?

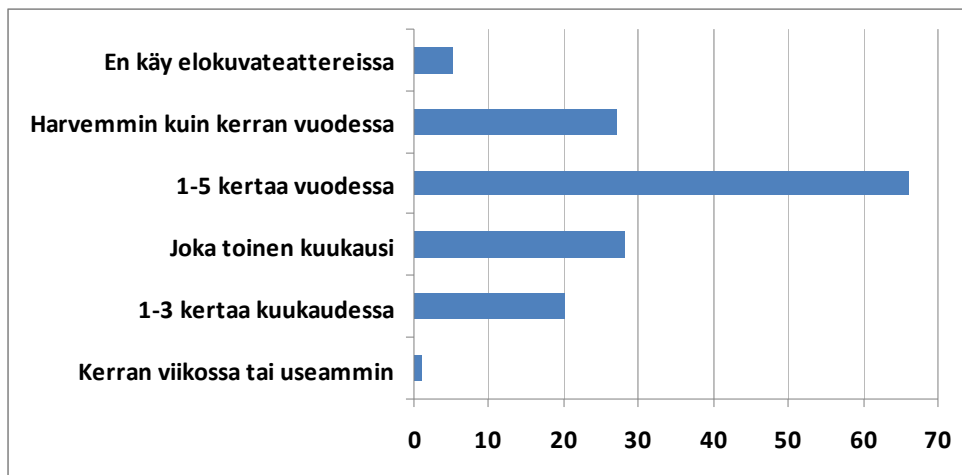
Kuinka kiinnostunut olet suomalaisista dokumenteista ja / tai suomalaisista dokumenttelokuvista?

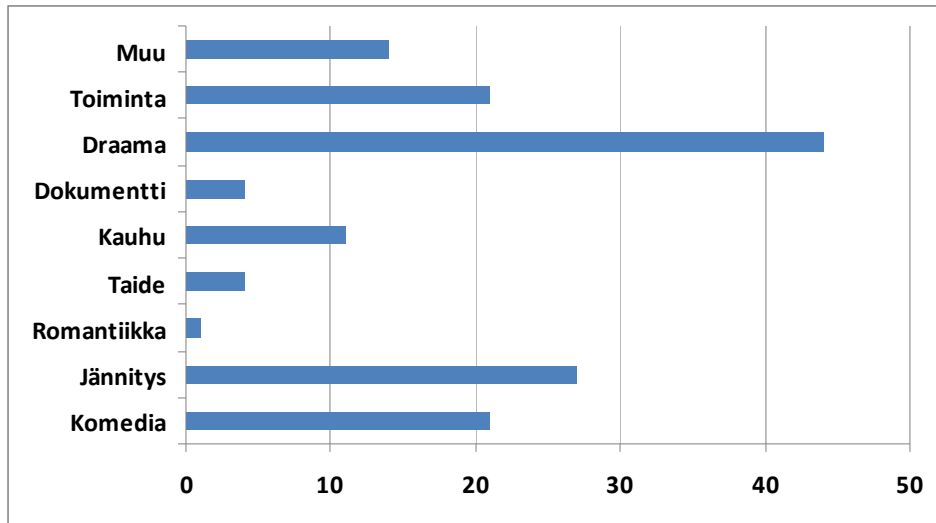
Mistä dokumenttien aihealueista olet kiinnostunut?

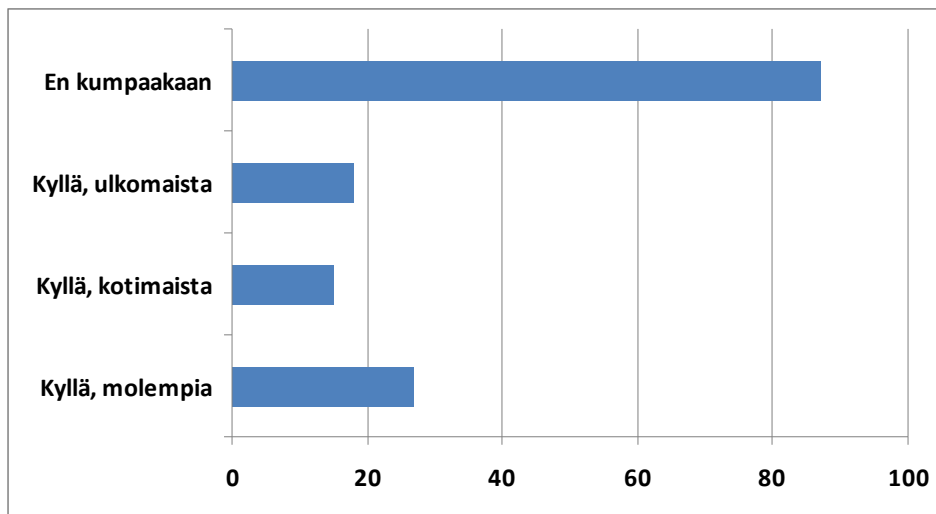
Kuinka usein käyt keskimäärin elokuvateattereissa?

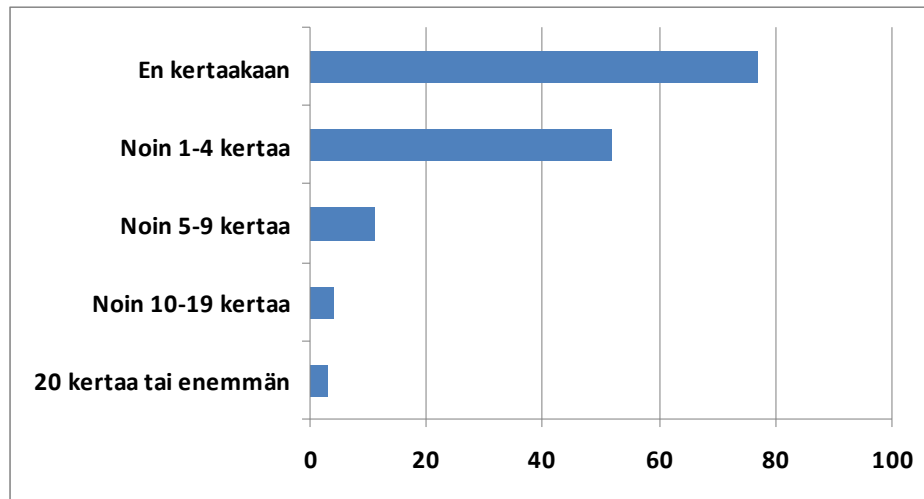
Millaisia elokuvia katsot mieluiten elokuvateattereissa?

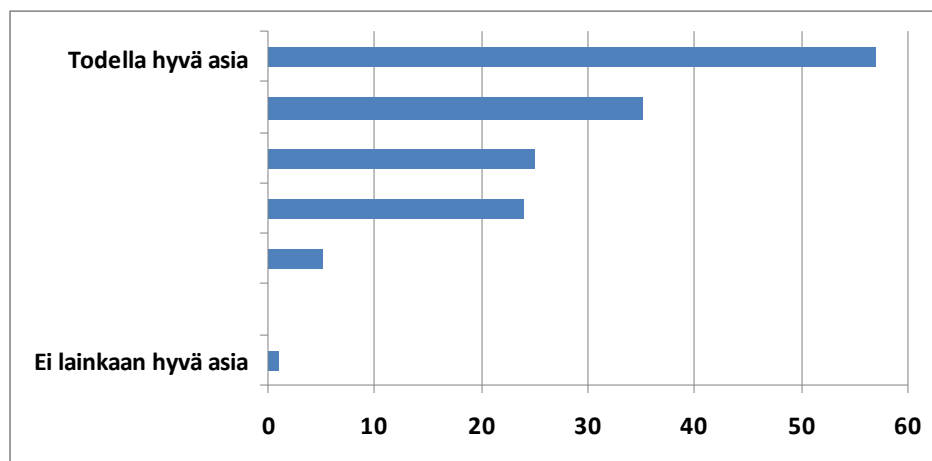
Oletko käynyt katsomassa suomalaista, tai ulkomaista dokumenttielokuvaa elokuvateatterissa?

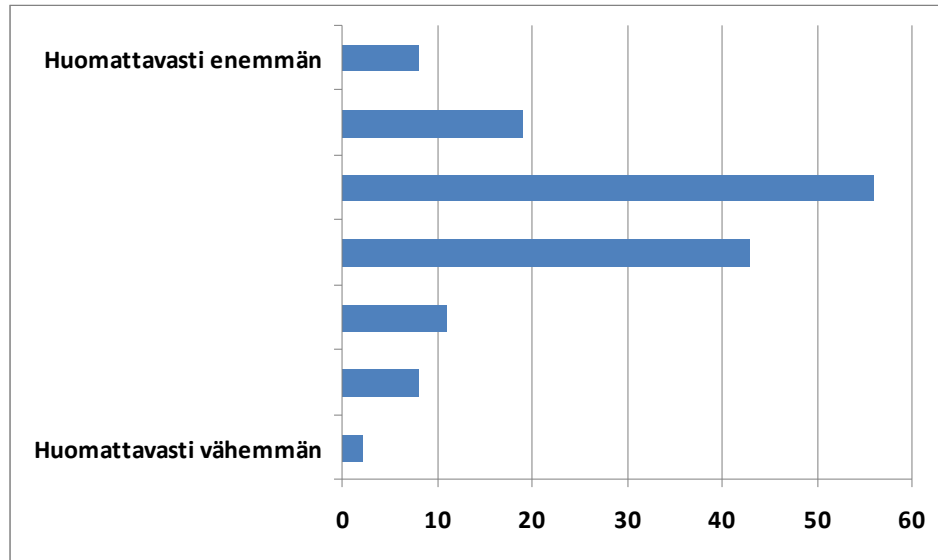
Kuinka monesti olet käynyt katsomassa suomalaisia ja / tai ulkomaisia dokumenttieloku-
via elokuvateatterissa?

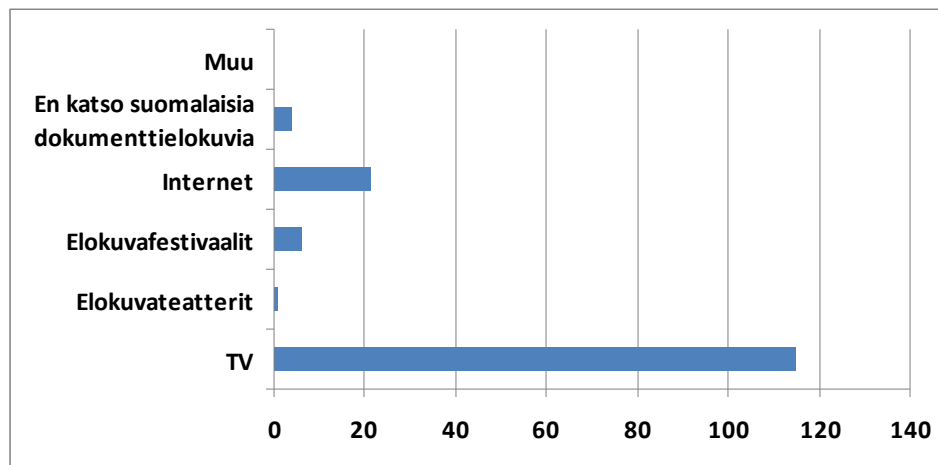
Onko sinusta hyvä, että suomalaisia dokumenttielokuvia esitetään myös elokuvateatte-
reissa?

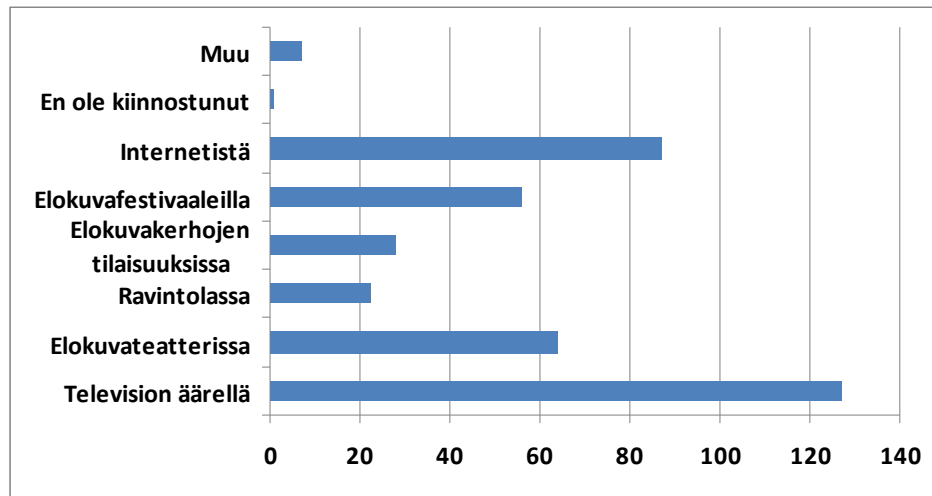
Kuinka paljon suomalaiset dokumenttielokuvat ovat sinusta olleet viimeisen vuoden aikana esillä (esimerkiksi mediassa) aiempaan verrattuna?

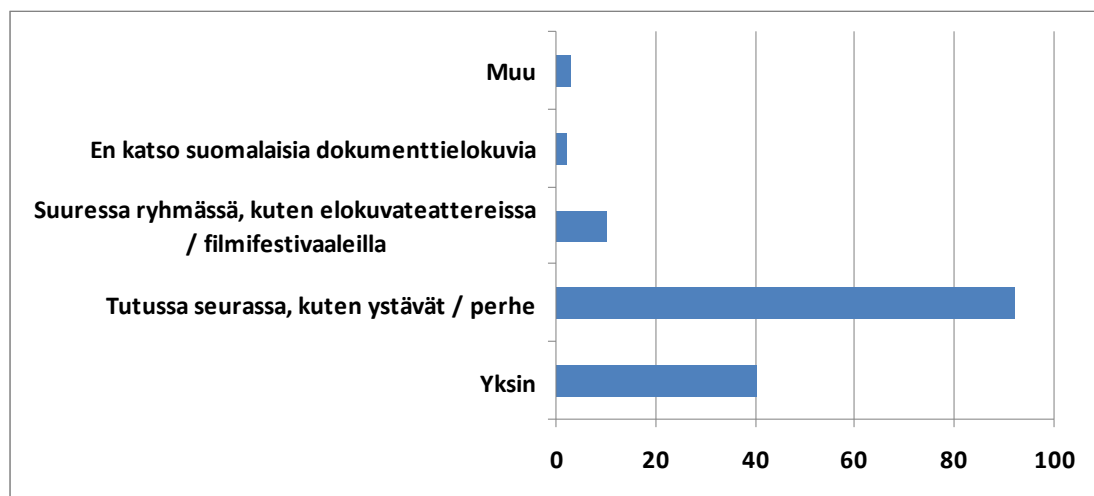
Mitä esityskanavaa käyttäen yleensä katsot suomalaisia dokumenttielokuvia?

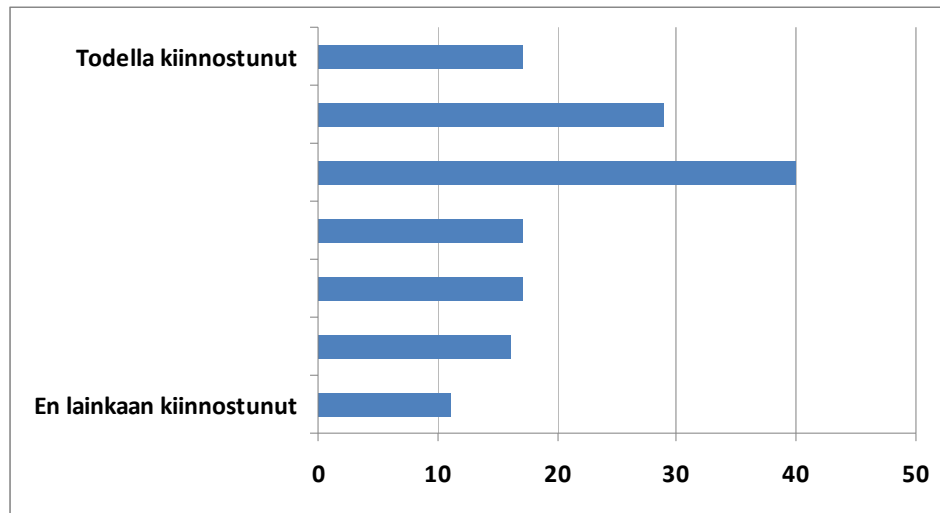
Millaisissa ympäristöissä olet / olisit kiinnostunut katsomaan suomalaisia dokumenttielokuvia?

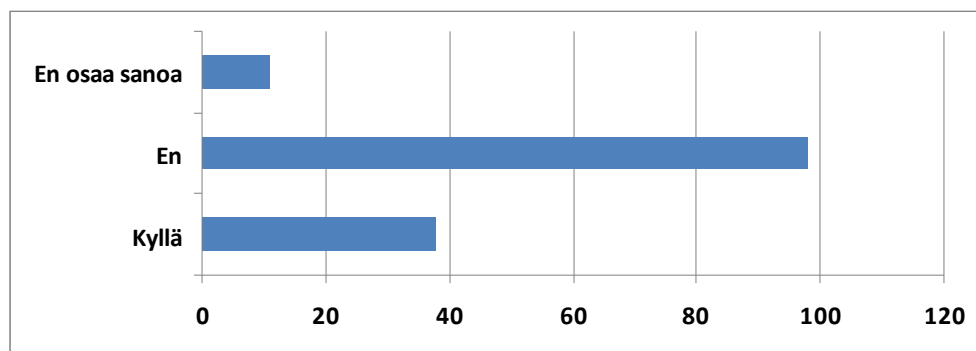
Millaisessa seurassa mieluiten katsot suomalaisia dokumenttielokuvia?

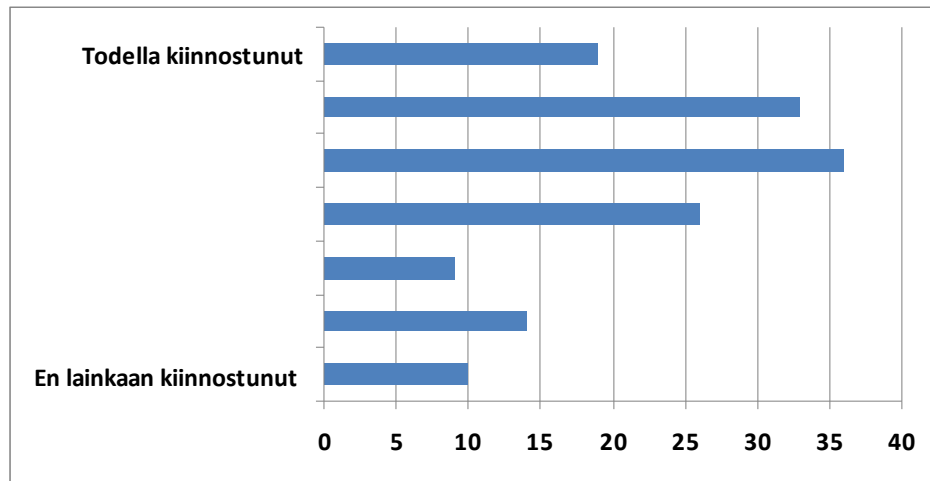
Oletko / olisitko kiinnostunut tapahtumista, joissa suomalaisen dokumenttielokuvan esittämisen lisäksi olisi muitakin aktiviteettia, kuten ystävien tapaamista, keskustelua, musiikkia, elokuvan tekijöiden tapaamista jne.?

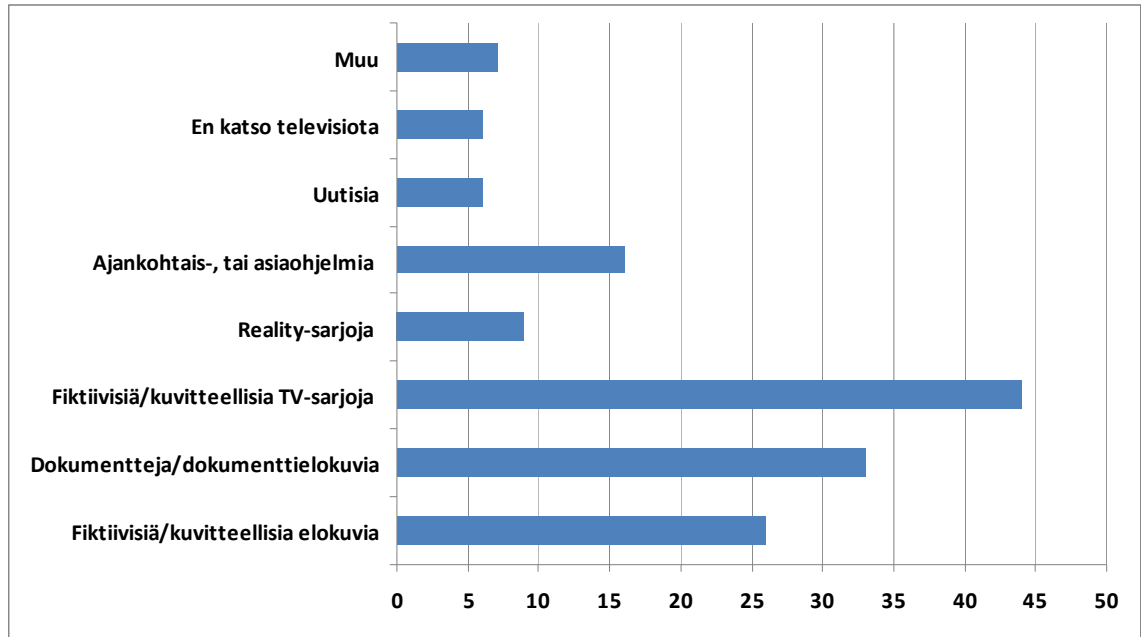
Oletko kuullut Doc Loungesta?

Doc Lounge on klubi, joka esittää kotimaisia ja ulkomaisia dokumenttielokuvia ravintolaympäristössä. Iltamiin sisältyy usein myös keskustelua elokuvasta ja sen ympäriltä, sekä musiikkia. Oletko / olisitko kiinnostunut Doc Loungen kaltaisista tapahtumista?

Katsotko mieluiten televisiosta

Katsotko mieluiten internetistä (esim. netti-TV:t)

